

**TURUN
YLIOPISTO**
Oikeustieteellinen
tiedekunta

E-urheilijan oikeudellinen asema

Työ- ja vero-oikeuden näkökulma

Moderni urheilu-oikeus
OTM-Tutkielma

Laatija:
Juha Vuorisalo

14.3.2023

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

OTM-Tutkielma

Oppiaine: Moderni urheiluoikeus

Tekijä: Juha Vuorisalo

Otsikko: E-urheilijan oikeudellinen asema – Työ- ja vero-oikeuden näkökulma

Ohjaaja: Antti Aine

Sivumäärä: XV + 91 sivua

Päivämäärä: 14.3.2023

Elektronisella urheilulla eli e-urheilulla viitataan kilpailulliseen videopelaamiseen. Elektroninen urheilu ja kilpapelaminen on viimeisen vuosikymmenen aikana kasvanut maailmanlaajuisesti ilmiöksi sekä liiketoiminnaksi. Etenkin viimeisen vuosikymmenen aikana e-urheilun suosio on kasvanut räjähdysmäisesti ja toimikenttä kaupallistunut. E-urheilun vahvan kasvun on katsottu perustuvan yhteiskunnan yleiseen muutokseen ja digitalisaation kehittymiseen.

E-urheilun toimintaympäristö on omalaatuinen ja se poikkeaa olennaisella tavalla perinteisen urheilun toimintaympäristöstä. E-urheilu samaistetaan monesti perinteiseen urheiluun niin yhteiskunnallisen keskustelun aiheena kuin myös yksittäisten toimijoiden aseman kohdalla. E-urheilulla onkin monia kiinnekohtia perinteiseen urheiluun käsitteen ”urheilu” lisäksi. Molemmista kilpailu on keskeinen elementti ja niissä pyritään voittamaan vastustaja tiettyjen ennalta määriteltyjen sääntöjen puitteissa. Kuitenkin toiminnan poikkeava organisointi, tulovirrat ja erilaiset sisäiset säännöt sekä toimintatavat asettavat myös perustavanlaatuiset oikeudelliset kysymykset uudelleen tarkasteltaviksi.

Tutkielmassa tarkastellaan e-urheilijoiden oikeudellista asemaa työ- ja vero-oikeuden näkökulmasta urheiluoikeudelle tyypillisen ongelmakeskeisen lainopin keinoin. Valittu näkökulma juontaa juurensa niihin ongelmiin, joita myös perinteisen urheilun urheilijoiden kohdalla tarkasteltiin viime vuosituhanen loppupuolella. E-urheilua koskevassa tarkastelussa huomio kiinnittyy siihen, miten perinteisen urheilun vakiintuneet opit ovat poikkeavaan toimintaympäristöön sovellettavissa.

E-urheilijan oikeudellisessa asemassa on paljon yhtäläisyyksiä ja samankaltaisuuksia perinteisen urheilun urheilijan asemaan verrattuna, mutta myös eroavaisuuksia löytyy. Samankaltaisuudet liittyvät toiminnan perusluonteeseen, jossa keskiössä on urheilu- tai pelisuoritus, kilpailu ja sääntöjen mukainen reilu peli. Eroavaisuudet johtuvat pääasiassa poikkeavasta toimintaympäristöstä ja sen vaikutuksesta urheilun eri tasoilla. Tämä heijastuu myös urheilun toimijoihin, kuten e-urheiluorganisaatioihin ja itse e-urheilijoihin.

E-urheilijan aseman kannalta työsuhteen tunnusmerkkien painotus poikkeaa perinteisestä urheilusta. Merkitystä on annettava enemmän määrin sille, kenen lukuun työtä tehdään ja kuka kantaa taloudellisen riskin toiminnasta. Lisäksi arvioinnissa on annettava merkitystä työnjohto- ja valvontaoikeuden vahvuudelle.

E-urheilun monipuolisesta toimintaympäristöstä johtuen e-urheilijoiden niputtaminen perinteisen urheilun tapaan kaavamaisiin muotteihin lienee mahdotonta. Tunnuksmerkkien välinen painotus poikkeaa perinteisestä urheilusta ja e-urheilussa joukkue- ja yksilöurheilun sisäinen ryhmittely on hajanaisempi. Arvioinnissa korostuukin tapauskohtainen harkinta, joka saattaa aiheuttaa ongelmia monissa tapauksissa.

Avainsanat: elektroninen urheilu, e-urheilu, videopeli, urheiluoikeus, työoikeus, vero-oikeus, työsuhde, kokonaisarviointi

Sisällys

E-urheilijan oikeudellinen asema	I
Lähteet.....	V
Lyhenteet.....	XV
1 Johdanto.....	1
1.1 E-urheilun kehittämisestä.....	1
1.2 E-urheilun haasteet ja tutkimuksen tarpeellisuus.....	2
1.2.1 E-urheilu tutkimuksen kohteena	2
1.2.2 Tutkimuksen tarpeellisuus	2
1.2.3 Tutkimuksen näkökulma	4
1.3 Tutkimuskysymyksen asettaminen ja rajaukset	5
1.3.1 Tutkimuskysymyksen asettaminen	5
1.3.2 Aiempi tutkimus	6
1.3.3 Tutkimuksen rajaukset.....	6
1.4 Tutkimusmetodi	8
1.5 Lähdeaineisto ja rakenne.....	10
1.5.1 Lähdeaineisto	10
1.5.2 Rakenne	10
2 E-urheilun erityispiirteet.....	12
2.1 Urheilu tutkimuksen kohteena ja oikeusalueena	12
2.2 E-urheilu urheilulajina.....	16
2.3 E-urheilun toimintaympäristöstä.....	21
2.3.1 Pelinkehittäjät	23
2.3.2 Kilpailunjärjestäjät.....	24
2.3.3 E-urheiluorganisaatiot.....	25
2.3.4 Pelaajat eli e-urheilijat.....	28
3 E-urheilijan oikeudellinen asema	35
3.1 Työoikeus oikeudenalana ja sen soveltamisala.....	35
3.1.1 Sopimus työsuhteen perustana	38
3.1.2 Työn tekeminen henkilökohtaisesti työnantajan lukuun	41
3.1.3 Työn vastikkeellisuus.....	46
3.1.4 Työn tekeminen työnantajan johdon ja valvonnan alaisena.....	48
3.2 Kokonaisarvioinnista ratkaisukeinona	55

3.2.1	Harrastustoiminnasta kokonaisarvioinnissa	58
3.2.2	Työsopimuslain soveltamisalan uudistuksesta.....	61
4	Verotuksellinen näkökulma.....	64
4.1	Urheilijoiden verotuksesta.....	64
4.2	Urheilutoiminnan verotuksellinen luonne	66
4.2.1	Harrastustoimintaa vai tulonhankkimistarkoituksessa harjoitettavaa toimintaa	66
4.2.2	Elinkeinotoiminta.....	68
4.2.3	Elinkeinotoiminnan tunnusmerkit.....	68
4.3	Urheilutulot.....	71
4.3.1	Urheilijan palkka ja palkkio	72
4.3.2	Muut tulot	80
5	Yhteenveto.....	81
5.1	E-urheilijan ja e-urheiluorganisaation välinen suhde	81
5.1.1	Joukkuepelit.....	81
5.1.2	Yksilöpelit.....	83
5.2	Kilpailunjärjestäjän tai pelinkehittäjän ja e-urheilijan välinen suhde	84
5.3	Toiminnan luonteen luokittelu	86
5.3.1	Elinkeinotoiminnan rajapinta.....	86
5.3.2	Harrastustoiminnan arviointi	87
5.4	Johtopäätökset.....	89
5.5	Kehityssuuntaukset ja jatkotutkimuksen tarve.....	90

Lähteet

Kirjallisuus

- Aarnio, Aulis, Oikeussäännösten tulkinnasta: Tutkimus lainopillisen perustelun rationaalisuudesta ja hyväksyttävyydestä. *Juridica* 1982.
- Aarnio, Aulis, Laintulkinnan teoria: yleisen oikeustieteen oppikirja. WSOY 1989.
- Aarnio, Aulis, Oikeussääntöjen systematisointi ja tulkinta. Teoksessa *Minun metodini*. Häyhä, Juha (toim.). Werner Söderström Lakitieto Oy 1997.
- Aine, Antti, Urheilu-oikeuden kantavat periaatteet. *Oikeustiede-Jurisprudentia* 2011: XLIV, s. 1–60.
- Aine, Antti, *Urheilu ja toimivat markkinat*. Edita Publishing Oy 2016.
- Aine, Antti, Urheilu-oikeuden lähtökohtia ja kehityssuuntauksia. Teoksessa *Urheilu ja oikeus* 2020, s. 14–24.
- Andersson, Edward – Penttilä, Seppo, *Elinkeinoverolain kommentaari*. 14., uudistettu painos. Talentum Media Oy 2014.
- Aurejärvi, Erkki, Urakkasopimus: Työnsuoritus sopimuksia koskevan teorian arviointia. *Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja, A-sarja N:o 116*. Suomalainen Lakimiesyhdistys 1976.
- Bayliss, Hunter Amadeus, Not Just a Game: The Employment Status and Collective Bargaining Rights of Professional eSports Players. *Washington and Lee journal of civil rights and social justice*, vol. 22 (2), 2016, s. 359–411.
- Brusila, Samuel, Muodostuuko sponsorin ja urheilijan välille työsuhde? Katsaus sponsoroitavan urheilijan työoikeudelliseen asemaan. Pro gradu -tutkielma, Turun yliopisto 2020.
- Bruun, Niklas, Työntekijän oikeudesta pidättäytyä työstä. Helsingin yliopiston Yksityisoikeuden laitoksen julkaisuja 1975.
- Bruun, Niklas, *Työoikeuden perusteet*. 3., uudistettu painos. Alma Talent 2022.
- Cranmer, Eleanor – Han, Dai-In Danny – Van Gisbergen, Marnix – Jung, T, *Esports Matrix: Structuring the Esports Research Agenda*. *Computers in Human Behavior* vol. 117, 2021.
- Eskelinen, Antti, *Urheilu ja verot*. Gummerus Kirjapaino Oy 1995.
- Gardiner, Simon – O’Leary John – Welch, Roger – Boyes, Simon – Naidoo, Urvasi, *Sports Law*. Routledge 2011.

- Hagman, Jarmo, Urheiluoikeus harrasteurheilijan näkökulmasta. Pro gradu - tutkielma, Turun yliopisto 2004.
- Halila, Heikki, Mihin urheilutoiminnassa tarvitaan lainsäädäntöä? *Defensor Legis* 5/2002, s. 813–828.
- Halila, Heikki, Urheilun etiikka ja sen oikeudellistuminen. Teoksessa *Urheilu ja oikeus* 2004, s. 24–43. Bookwell Oy 2004.
- Halila, Heikki, Oikeudellistuva urheilu. Talentum Media Oy 2006.
- Halila, Heikki, Urheilutoiminnan kovaa ja pehmeää sääntelyä. Teoksessa *Sopimus, vastuu, velvoite: juhla* julkaisu, Ari Saarnilehto 1947-21/11-2007. Tuomisto, Jarmo (toim.). Turun yliopisto, Oikeustieteellinen tiedekunta 2007.
- Halila, Heikki – Hemmo, Mika, *Sopimustyyppit. 2., uudistettu painos*. Talentum Media Oy 2008.
- Halila, Heikki – Norros, Olli, *Urheiluoikeus*. Alma Talent Oy 2017.
- Halme, Eerika, Liigayhtiön tulonjako. *Urheilu ja oikeus* 2013, s. 46–78.
- Hamari, Juho – Sjöblom, Max, What is eSports and Why Do People Watch it? *Internet research*, vol. 27 (2), 2017, s. 211–232.
- Hayday, Emily – Collison, Holly – Kelly, Sarah. *Esports Insights* 2022.
- Heidenreich, Heiko – Brandt, Christian – Dickson, Geoff – Kurcheidt, Markus, *Esports Associations and the Pursuit of Legitimacy: Evidence from Germany*. *Frontiers in sports and active living* (4), 2022.
- Hietala, Harri – Kahri, Tapani – Kairinen, Martti – Kaivanto, Keijo, *Työsopimuslaki käytännössä. 5., uudistettu painos*. Talentum 2013.
- Hietala, Harri – Hurmalainen, Mikko – Kaivanto, Keijo, *Työsopimus ja ehdot erityistilanteissa. 2., uudistettu painos*. Alma Talent Oy 2019.
- Hietala, Harri – Kaivanto, Keijo, *Työsopimus ja johtajasopimus, 7., uudistettu painos*. Alma Talent 2021.
- Hirvonen, Ari, Mitkä metodit? *Opas oikeustieteen metodologiaan*. Yleisen oikeustieteen julkaisuja 17, Helsingin yliopisto 2011.
- Holden, John T. – Baker, Thomas A., The Econtractor? Defining the Esports Employment Relationship. *American Business Law Journal* vol. 56 (2), 2019, s. 391–440.
- Hollist, Katherine E., Time to Be Grown-ups about Video Gaming: The rising eSports industry and the need for regulation.” *Arizona Law Review* vol. 57 (3), 2015, s. 823–849.

- Hutchins, Brett, Signs of Meta-Change in Second Modernity: The Growth of e-Sport and the World Cyber Games. *New media & society* vol. 10, (6) 2008, s. 851–869.
- Huttunen, Mikko, Joukkueurheilu ja työlainsäädäntö – Tutkimus ns. pelaajasopimussuhteen ja työlainsäädännön välisestä jännitteestä. Helsingin yliopisto, yksityisoikeuden laitos. Lisensiaatintutkielma 1993.
- Huttunen, Mikko, Joukkueurheilijan ja pelaajan välinen pelaajasopimussuhde: työsuhde vai muu sopimussuhde. Työoikeudellisen yhdistyksen vuosikirja 1994.
- Johnson, Mark R. – Woodcock, Jamie, Work, Play, and Precariousness: An Overview of the Labour Ecosystem of Esports. *Media, culture & society* vol. 43 (8), 2021, s. 1449–1465.
- Juusela, Janne – Alakare, Mikko, Yksilöurheilua yhtiömuodossa – case Mikko Ilonen. Teoksessa *Urheilu ja Oikeus* 2010, s. 72–80. Bookwell Oy 2010.
- Kairinen, Martti, 1. Lähtökohdat, s. 35–44 teoksessa Kairinen, Martti – Koskinen, Seppo – Nieminen, Kimmo – Ullakonoja, Vesa – Valkonen, Mika, *Työoikeus – Oikeuden perusteokset*. Alma Talent Oy 2018. (Kairinen 2018a)
- Kairinen Martti, 2. Työoikeuden normijärjestelmä, s. 45–98 teoksessa Kairinen, Martti – Koskinen, Seppo – Nieminen, Kimmo – Ullakonoja, Vesa – Valkonen, Mika, *Työoikeus – Oikeuden perusteokset*. Alma Talent Oy 2018. (Kairinen 2018b)
- Kairinen, Martti, 3. Työoikeuden soveltamisala, s. 99–127 teoksessa Kairinen, Martti – Koskinen, Seppo – Nieminen, Kimmo – Ullakonoja, Vesa – Valkonen, Mika: *Työoikeus – Oikeuden perusteokset*. Alma Talent Oy 2018. (Kairinen 2018c)
- Kaisto, Janne – Kallio, Ilari, *Työsopimuksen tunnusmerkit*. Helsingin Kamari Oy 2011.
- Kane, Daniel – Spradley, Brandon D., Recognizing eSports as a Sport. *The Sport Journal* 2017.
- Kangas, Urpo, *Minun metodini*. Teoksessa *Minun metodini*. Häyhä, Juha (toim.). Werner Söderström Lakitieto Oy 1997.
- Karhulahti, Veli-Matti, Reconsidering Esport: Economics and Executive Ownership. Teoksessa Piatowska, Monika (toim.), *Physical Culture and Sport. Studies and Research* vol. 74 (1), 2017, s. 43-53.
- Katajisto, Kristian-Mikael, *E-urheilijan ansaintamallit ja niiden verotus*. Opinnäytetyö, Savonia ammattikorkeakoulu 2022.

- Kinnunen, Essi, Mitä etuliite urheilu merkitsee oikeudessa? Teoksessa Urheilu ja oikeus 2004, s. 54–71. Bookwell Oy 2004.
- Kinnunen, Essi, Dopingrikos urheilun ja rikosoikeuden leikkauspisteessä. Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja, A-sarja N:o 305. Väitöskirja, Turun yliopisto. Suomalainen Lakimiesyhdistys 2012.
- Knuutila, Heidi, Työsopimuslain soveltuminen ja tavanomainen harrastustoiminta kolmannella sektorilla, erityisesti urheiluseuroissa. Pro gradu -tutkielma, Turun yliopisto 2004.
- Koskinen, Seppo, Työntekijä vai yrittäjä – Konkreettisten rajanvetojen esittelyä ja arviointia. Edilex 2007/32, (www.edilex.fi/artikkelit/4873, Luettu 22.2.2023).
- Koskinen, Seppo, Konsultti – Työntekijä, yrittäjä vai jotakin näiden väliltä – Näkökohtia työnsuorittamisen statuksen arvioinnin perusteista. Edilex 2016/17. (www.edilex.fi/artikkelit/16656, Luettu 24.2.2023).
- Koskinen, Seppo, Lääkärin asema työn suorittajana – Työntekijä, virkamies vai yrittäjä? Edilex 2010. (<https://www-edilex-fi.ezproxy.utu.fi/artikkelit/7054.pdf>, Luettu 28.2.2023).
- Koskinen, Seppo – Mikkola, Hannu – Purola, Anu, Työntekijä vai yrittäjä – työoikeudessa vero-oikeudessa ja toimeentuloturvassa. Lapin yliopiston täydennyskoulutuskeskus 1997.
- Kraneis, Samuli – Rantala, Kalle, Kaikki e-urheilusta. Urheilumuseo 2018.
- Lappi, Arttu, Urheilutoiminnan yhtiöittäminen – vaihtoehto yksilöurheilijalle. Pro gradu -tutkielma, Lapin yliopisto 2010.
- Linnakangas, Esko, Urheilu ja verotus: oikeustieteellinen tutkimus. Suomen lakimiesliiton kustannus 1984.
- Linnakangas, Esko – Hirvonen, Markku – Miettinen, Kari, Urheiluverotuksen käsikirja. Suomen lakimiesliiton kustannus 1985.
- Linnakangas, Esko, Urheiluverotuksen kehityksestä ja nykyisestä sääntelystä. Teoksessa Urheilu ja oikeus 2004, s. 72–85. Bookwell Oy 2004.
- Louhi, Jyrki, Urheilijan verosuunnittelun mahdollisuudet niin kotimaisessa kuin ulkomaisessa kontekstissa, Pro gradu -tutkielma, Aalto-yliopisto Kauppakorkeakoulu 2015.
- Malinen, Nico, E-urheilun ansaintamallit ja verotus, Opinnäytetyö, Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu 2021.

- Malmgrén, Marianne – Myrsky, Matti, Elinkeinotulon verotus. 5., uudistettu painos. Alma Talent 2020.
- Miroff, Max (toim.), Tiebreaker: An Antitrust Analysis of Esports. Teoksessa Columbia journal of law and social problems vol. 52 (2), 2019, s. 177-223.
- Myrsky, Matti, Ennakkoperintäjärjestelmämme kysymyksiä, Defensor Legis 3/2012.
- Nagorsky, Eugen – Wiemeyer, Josef, The Structure of Performance and Training in Esports. PloS One vol. 15 (8), 2020.
- Norros, Olli, Urheiluliigan organisointi. WSOYpro Oy 2011.
- Nykänen, Pekka, Palkkaa vai työkorvausta – KHO 2016:35. Edilex-artikkeli 2016. (<https://www-edilex-fi.ezproxy.utu.fi/artikkelit/17191.pdf>, Luettu 24.2.2023).
- Paanetoja, Jaana, Talkootyö työoikeuden näkökulmasta. Edilex 2019/31. Edita Publishing Oy 2019. (www.edilex.fi/artikkelit/19979, Luettu 28.1.2023) (Paanetoja 2019a).
- Paanetoja, Jaana, Työoikeus tutuksi – käsikirja. Edita Publishing Oy 2019. (Paanetoja 2019b)
- Paanetoja, Jaana, Työsuhde ja kokonaisarviointi. Edilex-sarja 2022/14. (<https://www-edilex-fi.ezproxy.utu.fi/artikkelit/26668.pdf>, Luettu 12.1.2023).
- Peltomäki, Tomi, Ennakkoperintälaki käytännössä. 3., uudistettu painos. Alma Talent Oy 2020.
- Pilke, Aleks, Elektroninen urheilu ja kurinpito urheiluoikeuden näkökulmasta. Pro gradu -tutkielma, Turun yliopisto 2023.
- Purewal, Jas – Davies, Isabel The eSports Explosions: Legal Challenges and Opportunities. Landslide (Chicago, Ill.) vol. 9 (2), 2016, s. 24–29.
- Puro, Marlo, Ei urheilua ilman pelejä – videopelin oikeudenomistajan mahdollisuus estää kilpailu elektronisen urheilun urheilukilpailumarkkinoilla. Pro gradu -tutkielma, Turun yliopisto 2020.
- Pänkäläinen, Seppo, Suomalainen doping. Hanki ja Jää 1993.
- Rauste, Olli, Urheiluoikeus. Kauppakaari Oy 1997.
- Rautiainen, Hannu – Äimälä, Markus, Työsopimuslaki. 5., uudistettu painos. Sanoma Pro Oy 2008.
- Rissanen, Minka, Itsenäisen työnsuorittajan oikeudellinen asema – tutkimus työsuhteen ja toimeksiantosuhteen rajapinnasta. Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto 2018.

- Räbinä, Timo – Myllymäki, Janne – Myrsky, Matti, Henkilökohtaisen tulon verotus. 3., uudistettu painos. Alma Talent 2019.
- Sarkko, Kaarlo, Työoikeus, Yleinen Osa. 3., uudistettu painos. Lainopillisen ylioppilastiedekunnan kustannustoiminta 1980.
- Saviharju, Jussi, Elektroninen urheilu ja verotus. Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto 2017.
- Scholz, Tobias M., ESports Is Business: Management in the World of Competitive Gaming. Cham: Springer International Publishing AG 2019.
- Scholz, Tobias M., Deciphering the World of eSports. International journal on media management (Saint Gall, Switzerland) vol. 22 (1), 2020, s. 1–12.
- Scholz, Tobias M. – Nothelfer, Nepomunk, Esports: Background Analysis: Research for CULT Committee. Luxembourg: European Parliament, 2022. (Scholz–Nothelfer 2022a)
- Scholz, Tobias M. – Nothelfer, Nepomunk, Esports: Policy Recommendations: Policy Recommendations. Luxembourg: European Parliament, 2022. (Scholz–Nothelfer 2022b)
- Schön, Esa, Joukkueurheilijan pelaajasopimus velvoiteoikeudellisena sopimustyyppinä. Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisu – Urheilu-oikeuden sarja 25. Lisensiaatintutkielma 2010.
- Schön, Esa, Pelaajasopimus: tutkimus joukkueurheilijoiden pelaajasopimusten tyypillisestä sisällöstä, erityispiirteistä ja oikeusvaikutuksista. Helsingin yliopisto, Väitöskirja 2021.
- Sipilä, Arvo, Suomen työoikeuden käsite ja järjestelmä sekä suhde sosiaaliseen lainsäädäntöön. 1938.
- Spolander, Peik, Joukkueurheilijan ja urheiluseuran välinen oikeussuhde. Teoksessa Kirjoituksia työoikeudesta, Helsingin hovioikeuden julkaisu. Jalanko, Risto – Siiki, Marika (toim.). Helsingin hovioikeus 2009.
- Ströh, Julian, Heinz, Anton. The Esports Market and Esports Sponsoring. Baden-Baden: Tectum Verlag, 2017.
- Suviranta, Antti, Palkkatyön käsite vero-oikeudessa. WSOY 1961.
- Tarasti, Lauri, Yhteiskunnan oikeudellistuminen. Defensor Legis N:o 4/2002, s. 575–585.
- Taylor, T. L., Raising the Stakes e-Sports and the Professionalization of Computer Gaming. Cambridge, Mass: MIT Press 2012

- Tiitinen, Kari-Pekka, Urheilijan oikeussuhteista. Kuvauksia ja mietteitä. Lakimies 2/1998 s. 211–221.
- Tiitinen, Kari-Pekka – Kröger, Tarja, Työsopimusoikeus. 6., uudistettu painos. Talentum Media Oy 2012.
- Timonen, Pekka, Kirja-arvostelu teoksesta Rauste, Olli, Urheiluoikeus. Lakimies 1998 (4), s. 687–691.
- Timonen, Pekka, Urheilun oikeudellistumisesta urheiluoikeuteen oikeudenalana, Teoksessa Urheilu ja Oikeus 2004, s. 280–295. Bookwell Oy 2004.
- Turku, Perttu, Yksilöurheilijan työoikeudellinen asema talliurheilussa. Pro gradu - tutkielma, Turun yliopisto, 2003.
- Tjørndal, Anne, 'What's Next? Calling Beer-Drinking a Sport?!': Virtual Resistance to Considering eSport as Sport. Sport, Business and management vol. 11 (1), 2021, s. 72–88.
- Vuorio, Jorma, Työntekijän käsitteestä työoikeuden eri aloilla. Lakimies 1952, s. 690–721.
- Vuorio, Jorma, Työsuhteen ehtojen määrääminen: tutkimus Suomen työoikeuden normijärjestelmästä. WSOY 1955.
- Wagner, Michael G., On the Scientific Relevance of eSport. Proceedings of the 2006 International Conference on Internet Computing and Conference on Computer Game Development. ICOMP 2006, s. 437–440.
- Werder, Karl, Esport. Business & information systems engineering vol. 64 (3), 2022, s. 393–399.
- Wikström, Kauko – Ossa, Jaakko – Urpilainen, Matti, Vero-oikeuden yleiset opit. Helsingin Kamari Oy, 2015.
- Windholz, Eric, Governing Esports: Public Policy, Regulation and the Law. Sports law Ejournal, 2020, s. 1–37.
- Wong, Jackson, More than just a game: The labor and employment issues within esports, UNLV Gaming Law Journal vol. 11 (1), 2020, s. 123-152.
- Zetino, Jehnytssa, Out of Their League: An Antitrust Analysis of Esports Players Associations and Attempts at Unionization. Houston law review vol. 58 (3), 2021, s. 777–806.
- Äimälä, Markus – Kärkkäinen, Mika, Työsopimuslaki. 5., uudistettu painos. Talentum Media Oy 2017.

Virallislähteet

- HE 126/1994 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ennakkoperintälain ja arvonlisäverolain 1 §:n muuttamisesta.
- HE 278/1998 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tuloverolain ja varallisuusverolain 10 §:n muuttamisesta.
- HE 157/2000 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle työsopimuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.
- HE 215/2022 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työsopimuslain 1 luvun 1 §:n ja merityösopimuslain 13 luvun 15 §:n muuttamisesta.
- Urheilun verotustyöryhmä. Valtiovarainministeriön työryhmämuistioita 17/98, Valtiovarainministeriö, vero-osasto, 1998.

Internetlähteet

- Mitä on e-urheilu? Suomen Elektronisen urheilun liitto. (<https://seul.fi/mita-on-e-urheilu/>, Luettu 28.12.2022) (SEUL 2021).
- Urheilijan tulonhankinnan yhtiöittämisestä tuloverotuksen kannalta. Asiantuntijalausunto 4.11.2020. (<https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2020-AK-329020.pdf>, Luettu 10.12.2022) (Varonen 2020).
- Työ- ja elinkeinoministeriön säädösvalmistelu. Hankenumero TEM016:00/2022. (<https://tem.fi/hanke?tunnus=TEM016:00/2022>, Luettu 2.1.2023).
- Vierashuoneessa OTM, VT, KTM Mikko Laapas ja OTM, ins. Kristian Keskitalo: E-urheilijan verotus kaippaa selkeyttämistä. (<https://www-edilex-fi.ezproxy.utu.fi/uutiset/69904?allWords=laapas+keskitalo&offset=1&perpage=20&sort=relevance&searchSrc=1&advancedSearchKey=1185991>, Luettu 12.12.2022) (Laapas-Keskitalo 2021).
- Verohallinto, Palkka ja työkorvaus verotuksessa, verohallinnon ohje D:no VH/3003/00.01.00/2018. Verohallinto 2018. (<https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48037/palkka-ja-ty%C3%B6korvaus-verotuksessa/>, Luettu 28.1.2023).
- Verohallinto, Urheilusta saatujen tulojen verotus, verohallinnon ohje Dn:o VH/5421/00.01.00/2021, Verohallinto 2021. (<https://www.vero.fi/syventavat->

[vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48990/urheilusta-saatujen-tulojen-verotus3/](https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48990/urheilusta-saatujen-tulojen-verotus3/), Luettu 11.1.2023).

Verohallinto, Yleishyödyllisten yhteisöjen ja julkisyhteisöjen vapaaehtoistoiminnan ennakkoperintäkysymykset, verohallinnon ohje Dn:o VH/6383/00.01.00/2019, Verohallinto 2019. (<https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48059/yleishy%C3%B6dyllisten-yhteis%C3%B6jen-ja-julkisyhteis%C3%B6jen-vapaaehtoistoiminnan-ennakkoperint%C3%A4kysymykset3/>, Luettu 1.2.2023).

Verohallinto, Yritystoiminta, tulonhankkimistoiminta ja harrastustoiminta henkilöverotuksessa, verohallinnon ohje D:no VH/417/00.01.00/2019, Verohallinto 2019. (<https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/73274/yritystoiminta-tulonhankkimistoiminta-ja-harrastustoiminta-henkil%C3%B6verotuksessa/>, Luettu 14.1.2023).

Was ist eSport? (<https://esportbund.de/esport/was-ist-esport/>, Luettu 18.2.2023)
(ESBD 2020).

Oikeustapaukset

Korkein oikeus

KKO-1970- II-23

KKO 1987:4

KKO 1991:60

KKO 1993:40

KKO 1993:42

KKO 1995:145

KKO 1997:38

KKO 2000:50

KKO 2009:65

KKO 2008:99

KKO 2017:37

Korkein hallinto-oikeus

KHO 1997:106

KHO 2003:50

KHO 2004:5

KHO 22.1.2010 T 103

KHO 16.11.2015 T 3293

Vakuutusoiikeus

VakO 4473/2017

VakO 3040:2019

VakO 20673:2021

Työneuvosto

TN 1293-93

TN 1360-99

TN 1361-99

TN 1383-02

TN 1399-04

TN 1411-06

TN 1413-06

TN 1422-07

TN 1447-12

TN 1458-14

TN 1469-17

TN 1469-17

TN 1482-22

Keskusverolautakunta

KVL:2009/21

KVL:2017/16

Lyhenteet

EPL	Ennakkoperintälaki (1118/1996)
ESBD	eSport-Bund Deutschland e.V. (Saksan elektronisen urheilun liitto)
EU	Euroopan unioni
EVL	Laki elinkeinotulon verottamisesta (360/1968)
FPS	First Person Shooter
HE	Hallituksen esitys
IESF	International Esports Federation (Kansainvälinen elektronisen urheilun liitto)
KHO	Korkein hallinto-oikeus
KKO	Korkein oikeus
KVL	Keskusverolautakunta
LCS	League of Legends Championship Series
MOBA	Multiplayer Online Battle Arena
RTS	Real Time Strategy
SEUL	Suomen elektronisen urheilun liitto
SEUT	Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus
TN	Työneuvosto
TSL	Työsopimuslaki (55/2001)
TVL	Tuloverolaki (1535/1992)
VakO	Vakuutuslaki

1 Johdanto

1.1 E-urheilun kehittämisestä

Elektronisella urheilulla eli e-urheilulla viitataan kilpailulliseen videopelaamiseen. Elektroninen urheilu ja kilpapelaaaminen on viimeisen vuosikymmenen aikana kasvanut maailmanlaajuiseksi ilmiöksi sekä liiketoiminnaksi. Vaikka e-urheilu usein mielletään suhteellisen nuoreksi digitaalisen maailman tuotokseksi, on sen juurien katsottu olevan 1970-luvulla, joskin koordinoitumpaa kilpapelaaamista sekä turnauksia alettiin järjestää tasaisesti vasta 1980-luvun puolella.¹

Etenkin viimeisen vuosikymmenen aikana e-urheilun suosio on kasvanut räjähdysmäisesti ja toimikenttä kaupallistunut. E-urheilun vahvan kasvun on katsottu perustuvan yhteiskunnan yleiseen muutokseen ja digitalisaation kehittymiseen. E-urheilun vahvaa kehitystendenssiä verrattuna perinteiseen urheiluun on selitetty muun muassa, sillä että e-urheilu on kehitetty globaaliin ja digitaaliseen ympäristöön, joka mahdollistaa suuret katsojaluvut sekä tavoittaa ihmiset maailmanlaajuisesti.²

E-urheilun suosio liittyy videopelaamisen yleistymiseen. Videopelien pelaamisesta onkin tullut olennainen osa yhteiskuntaa viime vuosikymmenien aikana. Pelaajien kirjo ulottuu nuorista vanhoihin ja pelaamisen taso harrastajista ammattilaisiin. Videopelaamisen yleistyminen heijastuu myös e-urheilun suosion jatkuvana kasvuna. Tämä kehitys on väistämättä vaikuttanut myös yhteiskunnan muutoksen myötä kulttuuriimme ja elämäntapoihimme. Ammattimaisen videopelaamisen eli kilpapelaaamisen (e-urheilu) onkin joissakin yhteyksissä katsottu ottaneen samankaltaisia edistysaskeleita, joita tietokone- ja konsolipelaaminen (ei ammattimainen videopelaaminen) on ottanut jo aikaisemmin.³ Lisäksi viime vuosina tapahtuneen järjestäytymisen voidaan katsoa sisältävän samoja elementtejä kuin urheilun kansanliikkeessä tapahtui 1900-luvun vaihteessa.⁴

¹ Ks. e-urheilun historiasta ja kehityksestä Scholz 2019, s. 19–37. Ks. myös. SEUL 2021.

² Scholz 2019, s. 4.

³ Kraneis – Rantala 2018, s. 23.

⁴ Kraneis – Rantala 2018, s. 23.

1.2 E-urheilun haasteet ja tutkimuksen tarpeellisuus

1.2.1 E-urheilu tutkimuksen kohteena

E-urheilun toimintaympäristö on omalaatuinen ja se poikkeaa olennaisella tavalla perinteisen urheilun toimintaympäristöstä. E-urheilu muodostaa oman kaupallisten tarkoituksien muodostaman verkoston, joka mahdollistaa mielenkiintoisen tutkimuksen kohteen. E-urheilu samaistetaan monesti perinteiseen urheiluun niin yhteiskunnallisen keskustelun aiheena kuin myös yksittäisten toimijoiden aseman kohdalla. E-urheilulla onkin monia kiinnekohtia perinteiseen urheiluun käsitteen ”urheilu” lisäksi. Molemmissa kilpailu on keskeinen elementti ja niissä pyritään voittamaan vastustaja tiettyjen ennalta määriteltyjen sääntöjen puitteissa. Kuitenkin toiminnan poikkeava organisointi, tulovirrat ja erilaiset sisäiset säännöt sekä toimintatavat asettavat myös perustavanlaatuiset oikeudelliset kysymykset uudelleen tarkasteltaviksi.

Elektronista urheilua koskevaa urheiluoikeudellista tutkimusta onkin viime vuosina tullut erilaisista näkökulmista. Esimerkiksi *Marlo Puro* pro gradu -tutkielmassa koskien videopelien oikeudenomistajien mahdollisuutta estää kilpailu elektronisen urheilun urheilukilpailumarkkinoilla käsiteltiin laajasti kilpailuoikeudellista lähestymiskulmaa. *Alexi Pilke* puolestaan kirjoitti tuoreessa pro gradu -tutkielmassaan kurinpidosta elektronisessa urheilussa. Lisäksi *Jussi Saviharjun* pro gradu -tutkielma käsittelee elektronisen urheilun verotusta yleispiirteisesti.⁵

1.2.2 Tutkimuksen tarpeellisuus

Elektronisen urheilun toimijoiden oikeudellista asemaa koskevaa tutkimusta ei kuitenkaan vielä Suomessa ole tehty eikä aiheeseen liittyvää kokoomateosta ole myöskään maailmalla ainakaan tämän tutkielman kirjoitushetkellä tehty. Oikeuskäytäntökään ei e-urheilijoiden oikeudelliseen asemaan liittyen ole vielä kerennyt juurikaan muodostua. Poikkeuksen muodostaa keskusverolautakunnan päätös, jossa se rinnasti e-urheilijan perinteisten urheilulajien urheilijaan.

⁵ Ks. Saviharju 2017; Puro 2020; Pilke 2023. Suomen elektronisen urheilun liiton (SEUL) verkkosivustolle on myös koottu elektronista urheilua koskevia pro graduja -tutkielmia, opinnäytetöitä ja tutkimuksia.

E-urheilijoiden asema on puhututtanut myös eri toimijoiden keskuudessa. Esimerkiksi *Mikko Laapas* sekä *Kristian Keskitalo* kritisoivat e-urheilijoiden nykyistä verotuskohtelua. Heidän mukaansa verotarkastuksissa on ollut tendenssinä se, että e-urheilu on pyritty niputtamaan melko kaavamaiseen muottiin – joukkueurheiluksi. Heidän mukaansa verotuskäytännössä painopistettä tulisi muuttaa kohti tapauskohtaisempaa harkintaa, jossa käsite ”e-urheilu” olisi yläkäsitteenä ikään kuin ”fyysinen urheilu” perinteisen ammattuurheilun osalta. He perustelevat näkemystä muun muassa tapauskohtaisilla eroilla sekä, sillä että e-urheilussa on tavanomaista, että pelaajat toimivat tiettyjen pelien osalta ”yksilöiden yhteenliittymissä”, joissa pelaajat itse organisoivat yhteenliittymät ja päättävät yhdessä esimerkiksi siitä, mihin turnauksiin osallistutaan. Varsinainen yhteenliittymän organisointi ja johtaminen ei kuitenkaan tapahdu erillisen joukkueorganisaation kautta, vaan pelaajat itse organisoivat yhteenliittymän ja päättävät yhdessä esimerkiksi siitä, mihin turnauksiin osallistutaan. Organisoituminen voi tapahtua myös yhtiömuodossa, jolloin pelaajat saattavat olla yhtiön osakkeenomistajina. Lisäksi yhteenliittymille on ominaista se, että kaikki pelaajayksilöt eivät välttämättä osallistu kaikkiin turnauksiin ja yhteenliittymään saatetaan hakea täydennystä tilapäisesti ydintiimin ulkopuolelta. Kyse on siis perinteistä urheilua ketterämmästä ja joustavammasta mallista.⁶

Verohallinnon johtava asiantuntija *Sami Varonen* nosti asiantuntijalausunnossaan esille, että perinteisestä urheilusta poiketen myös joukkueurheilijan urheilutoiminnan yhtiöittämiseen liittyviä kysymyksiä on noussut esiin e-urheilun parissa. Perinteisessä urheilussa joukkueurheilijan ei ole katsottu voivan yhtiöittää toimintaansa. *Varosen* mukaan e-urheilua koskevia tapauksia on edennyt muutoksenhakuun eikä verotuskäytäntöä sen osalta voida pitää vielä vakiintuneena, jonka vuoksi verotuskäytäntö on vielä epäselvä.⁷

Verotuksessa esiin nostetut seikat voidaan katsoa juontavan juurensa e-urheilun poikkeavasta toimintaympäristöstä, joka vaikuttaa myös e-urheilun toimijoiden oikeudelliseen asemaan. Perinteisessä urheilussa urheilijan oikeudellinen asema oli vielä 1990-luvulle asti epäselvä niin vero- kuin työoikeudessakin. Oikeustieteellisen tutkimuksen sekä oikeuskäytännön myötä perinteisen urheilun toimijoiden asema on kuitenkin ollut jo pitkään hyvin vakiintunut.

⁶ Laapas – Keskitalo 2021.

⁷ Varonen 2020, s. 2.

Erilainen toimintaympäristö ja järjestäytymistapa kuitenkin johtavat siihen, että perinteisen urheilun vakiintuneet tulkinnat eivät ole suoraan sovellettavissa e-urheiluun.

1.2.3 Tutkimuksen näkökulma

Tässä tutkielmassa tarkastellaan e-urheilijoiden oikeudellista asemaa työ- ja vero-oikeuden näkökulmasta. Valittu näkökulma juontaa juurensa niihin ongelmiin, joita myös perinteisen urheilun urheilijoiden kohdalla tarkasteltiin viime vuosituhaten loppupuolella. Lähtökohtana perinteisessä urheilussa on ollut, että joukkueurheilija on pidetty lähtökohtaisesti työsuhteessa olevana työntekijänä, kun puolestaan yksilöurheilijan kohdalla tilanne on ollut monimutkaisempi.

E-urheilua koskevassa tarkastelussa huomio kiinnittyy siihen, miten perinteisen urheilun vakiintuneet opit ovat poikkeavaan toimintaympäristöön sovellettavissa. Tämä tarkoittaa myös vakiintuneiden oppien uudelleenarviointia. Esimerkiksi e-urheilussa jako joukkue- ja yksilölajeihin ei ole yhtä selkeä, ja niiden välillä onkin paljon enemmän samankaltaisuuksia kuin perinteisessä urheilussa. Myös e-urheilun toimikenttä on monimuotoisempi, jonka vuoksi e-urheilun tarkasteleminen eri näkökulmilta on tärkeää.

Perinteisessä urheilussa työ- ja vero-oikeudellinen työsuhteen määrittäminen on tukeutunut samankaltaisten elementtien varaan. Sen sijaan esimerkiksi sitä rajapintaa, jolloin toiminta katsotaan itsenäiseksi yrittäjätyöhön verrattavaksi toiminnaksi, ei ole urheiluoikeudellisessa tutkimuksessa juurikaan käsitelty. Käytännössä tämä johtuu siitä, että tarkastelu on tapahtunut pääosin työsuhteen tiukkojen tunnusmerkkien varassa eikä oikeussuhteen laajemmalle määrittämiselle ole ollut tarvetta. Poikkeuksen tähän kuitenkin muodostaa vero-oikeudellinen elinkeinotoiminnan rajapinta. Urheilijoiden toiminnan yhtiöittämiseen liittyviä rajapintoja on urheiluoikeudellisessa tutkimuksessa ja oikeuskäytännössä käsitelty aiemminkin.

Oikeudenalojen tarkastelukulman sidosteisuudesta ja urheilutoiminnan monimuotoisuudesta johtuen työ- ja vero-oikeudellisen näkökulman ottaminen huomioon e-urheilijan aseman kannalta on tarkoituksenmukaista. Työsuhteen tunnusmerkkien avulla voidaan arvioida myös sitä, onko e-urheilija myös vero-oikeudellisessa arvioinnissa työsuhteiseen palkkatyöläiseen verrattavassa asemassa. Vero-oikeuden kannalta voidaan arvioida yleisiä elinkeinotoiminnan tunnusmerkkejä ja yhtiöittämiseen liittyvä rajapintaa. Tarkastelussa oikeudenalat siis tukevat toisiaan. Työ- ja vero-oikeudellisen aseman määrittäminen nojaa pitkälti samankaltaisten

tosiasiallisten olosuhteiden varaan, jonka vuoksi niiden tutkiminen rinnakkain on myös oikeusjärjestyksen selkeyden kannalta mielekäästä⁸.

1.3 Tutkimuskysymyksen asettaminen ja rajaukset

1.3.1 Tutkimuskysymyksen asettaminen

Urheiluoikeuden tutkimuksessa kiinnitetään usein huomiota epätyypillisyyksiin. Tällä tarkoitetaan sitä, että oikeussuhde poikkeaa jotenkin tavanomaisesta eli tyypillisestä oikeussuhteesta. *Halilan* mukaan työoikeuden kannalta urheilun oikeussuhteet ovat usein epätyypillisiä joko työsuhteen tunnusmerkistöjen, keston tai sisältönsä perusteella.⁹ Epätyypillisuus johtaa usein poikkeavaan tulkintaympäristöön, jonka vuoksi on tärkeää havainnoida oikeussuhteeseen vaikuttavia tosiasiallisia olosuhteita ja oikeussääntöjä.

Tässä tutkielmassa tarkastellaan e-urheilijoiden oikeudellista asemaa työ- ja vero-oikeudellisesta näkökulmasta. Tarkastelu tapahtuu urheiluoikeudellisessa kontekstissa, jossa pyritään selvittämään e-urheilun poikkeavan toimintaympäristön vaikutuksia e-urheilijoiden oikeudelliseen asemaan. Tutkielma pyrkii vastaamaan kysymykseen, *miten e-urheilijan oikeudellinen asema määräytyy, ja mitä tekijöitä tarkastelussa on syytä ottaa huomioon?* Tarkoituksena ei ole siis antaa tyhjentävää vastausta esimerkiksi kysymykseen, onko e-urheilija työntekijä vai itsenäinen ammatinharjoittaja. Tällaisen vastauksen selvittäminen on haasteellista tai liki mahdotonta, koska oikeussuhteen määrittäminen tapahtuu tapauskohtaisesti eli *in casu*¹⁰. Tutkimus sijoittuu erilaisiin rajapintoihin, joissa tarkastellaan harrastustoiminnan ja ammattitoiminnan rajapintaa sekä ammattitoiminnan osalta työsuhteisen työn ja työsuhteen ulkopuolisen työn välisiä eroavaisuuksia. Tarkastelussa pyritään vastaamaan myös siihen, *miten e-urheilun toimintaympäristö eroaa perinteisestä urheilusta, ja miten se vaikuttaa e-urheilijoiden oikeudelliseen asemaan?* Kysymykset liittyvät oikeudelliseen systematisointiin ja keskeisessä asemassa on selvittää e-urheilijan oikeudelliseen asemaan liittyvät oikeudelliset normit ja niiden tulkintaa ohjaavat periaatteet.

⁸ Oikeudellista asemaa tarkastellessa on oikeustieteellisessä tutkimusta tehtäessä ennenkin tarkisteltu vero- ja työoikeutta rinnakkain. Ks. esim. Suviranta 1961; Rissanen 2018.

⁹ Halila 2006, s. 32.

¹⁰ Huttunen 1993, s. 14.

1.3.2 Aiempi tutkimus

Urheiluoikeudellisen tutkimuksen eräänlaisena alkupisteenä voidaan pitää joukkueurheilijan työoikeudellisen aseman selvittämistä ja urheilijoiden oikeudellista asemaa on tutkittu laajalti.¹¹ Urheiluoikeuden kokoavana pioneerityönä on pidetty *Olli Rausteen* vuonna 1997 kirjoittamaa teosta ”*Urheiluoikeus*”, jossa Rauste käsitteli urheiluoikeuden kenttää monipuolisesti. Toinen urheiluoikeuden keskeinen kokoomateos on *Heikki Halilan* ja *Olli Norroksen* kirjoittama kokoomateos vuodelta 2017. Urheilijoiden työoikeudellisen asemaa koskevassa kirjallisuudessa keskeisimmät teokset ovat *Mikko Huttusen* vuonna 1993 julkaistu lisensiaatintyö ja vuonna 2000 julkaistu väitöskirja. Urheiluverotusta tutkivan tutkimuksen juuret ovat *Esko Linnakankaan* vuonna 1984 julkaistussa väitöskirjassa, jonka jälkeen *Linnakangas* on julkaissut urheilua ja etenkin urheiluverotusta koskevia artikkeleita ja kirjoituksia tasaisin väliajoin. Myös *Antti Eskelinen* kokosi urheiluverotusta koskevan kokoomateoksen vuonna 1995. Urheiluverotuksen osalta mainittakoon vielä *Arttu Lapin* pro gradu -tutkielma, jossa käsiteltiin kattavasti yksilöurheilijan urheilutoiminnan yhtiöittämistä. Harrastustoiminnan rajapintaa on käsitelty muun muassa *Jarmo Hagman* vuonna 2004 julkaistussa tutkielmassaan ja *Heidi Knuutila* samana vuonna valmistuneessa tutkielmassaan.

1.3.3 Tutkimuksen rajaukset

Itse urheilutoiminnassa voidaan tehdä erilaisia ryhmittelyjä, jotka voivat olla urheilun sisäisen ryhmittelyn lisäksi relevantteja oikeuden kannalta. Ryhmittelyjen käyttöala riippuu pitkälti ryhmittelystä. Esimerkiksi urheilijoiden kohdalla voidaan tehdä jakoa ammattilaisuuden ja harrasteurheilun välillä sekä yksilö- ja joukkueurheilun välillä.¹² Urheilijan oikeudellisen aseman määräytymisen kannalta edellä mainituilla ei ole kovinkaan olennaista merkitystä, sillä yksittäisen urheilijan kohdalla oikeudellisen aseman määrittäminen tapahtuu tapauskohtaisesti tosiasiallisten olosuhteiden ja ratkaistavaa kysymystä koskevien normien perusteella.¹³ Tässä tutkielmassa tarkastellaan e-urheilijan asemaa urheiluoikeuden näkökulmasta, jolloin tutkimuksessa tulee ottaa huomioon toisaalta urheilun sisäinen näkökulma, mutta toisaalta myös oikeudellinen näkökulma. Tästä syystä myös tässä tutkielmassa tukeudutaan perinteisestä

¹¹ Kinnunen 2004, s. 54.

¹² Halila – Norros 2017, s. 27–28.

¹³ Tiitinen LM 1998, s. 214.

urheilusta tuttuihin ryhmittelyihin, vaikka niiden merkitys ei välttämättä ole yhtä tärkeä kuin perinteisessä urheilussa.

Urheilu oikeuden sisältönä on urheilun ja oikeuden kohtaaminen, jolloin kyseessä sinänsä on, mitä urheilu ja urheilutoiminta ovat oikeudellisessa kontekstissa.¹⁴ E-urheilua koskevassa tutkimuksessa herää kysymys siitä, pidetäänkö elektronista urheilua urheiluna ja kuuluko se urheilu oikeudellisen tutkimuksen alaan. Kysymyksellä voi olla merkitystä tutkimuksen kohteena olevaan e-urheilijan oikeudelliseen asemaan. E-urheilun tai urheilun käsitteen laajuuteen ei kuitenkaan tule juuttua liiaksi. Esimerkiksi *Antti Aine* on todennut, että urheilu oikeudellisessa tutkimuksessa tutkittaessa elektronisen urheilun asemaa urheilun kokonaiskentässä tulisi tutkimuksella myös pyrkiä selvittämään poikkeavan toimintaympäristön vaikutuksia toimijoiden oikeusasemiin ja urheilumarkkinoiden toimintaan¹⁵. Tutkielmassa ei juututa e-urheilun käsitteeseen tai pyritä sitä tyhjentävästi selittämään.

E-urheilijan oikeudellinen asema voidaan siis hahmotella lähtökohtaisesti tosiasiallisten olosuhteiden ja oikeussuhteen tosiseikkojen avulla. Näin on esimerkiksi työoikeudellisessa tarkastelussa, jossa tosiseikkoja verrataan työoikeudelliseen normistoon. Tarkastelun avulla voidaan tutkia täyttääkö tosiseikkojen muodostama kokonaisuus työoikeudellisen soveltamisalan tunnusmerkistön. Sen sijaan esimerkiksi vero-oikeudessa tulo voidaan luokitella tiettyyn pisteeseen asti, mutta tarkempi tarkastelu vaatii urheilun käsitteen täsmentämistä positiiviseen erityiskohteluun liittyvien säännösten soveltamisalan täsmentämisen vuoksi. Tutkimuksessa ei myöskään oteta kantaa esimerkiksi veronkiertosäännöksen soveltamiseen tai työpanososingon muodostumiseen eikä esimerkiksi lain kiertämistarkoituksessa tehtyihin toimiin syvennyttä sen tarkemmin.

Tarkastelussa keskitytään siis erityisesti siihen, millä edellytyksillä e-urheilijan oikeussuhde e-urheiluorganisaation, pelinkehittäjän tai kilpailunjärjestäjän kanssa voi muodostaa työsuhteen toimijoiden välille. Tarkastelussa on myös e-urheilijan vero-oikeudellinen asema, joka käytännössä tarkoittaa usein tulolajin määrittämiseen liittyvää tarkastelua. E-urheilijan oikeudellinen asema voi näyttäytyä erilaiselta eri sopimussuhteissa. Esimerkiksi e-urheilijalla

¹⁴ Halila – Norros 2017, s. 27.

¹⁵ Aine 2020, s. 23.

voi olla urheilutoimintaa eli pelaamista koskevien sopimussuhteiden lisäksi puhtaasti kaupalliseen toimintaan liittyviä sopimussuhteita. Tässä tutkielmassa painopiste on *urheilemista eli pelaamista koskevissa oikeussuhteissa* ja niiden määrittämisessä. Rajanveto ei kuitenkaan ole ehdoton, sillä osapuolten asemalla ja tosiasioilla kokonaisuudessaan on merkitystä oikeussuhteen määrittämisessä. Esimerkiksi voi olla mahdollista, että e-urheilijan sopimussuhteen velvoitteisiin kuuluu pelaamisen lisäksi myös kaupallista toimintaa, jolloin kaupallinen toiminta vaikuttaa koko sopimussuhteen arviontiin. Puhtaasti kaupallisia sopimuksia kuten sponsorisopimuksia¹⁶ ei kuitenkaan käsitellä tässä tutkimuksessa sen tarkemmin. Tutkielmassa esitettyjä tulkintaohjeita voidaan kuitenkin soveltaa myös tällaisen oikeussuhteen määrittämisessä.

Tutkielmassa ei myöskään käydä yksityiskohtaisesti läpi yrittämiseen liittyviä tunnusmerkkejä. Yrittäjyyden kannalta mielenkiinto kiinnittyy etenkin siihen, milloin toiminta on elinkeinotoimintaa, jota e-urheilija voi harjoittaa halutessaan joko yhtiömuodossa tai itsenäisenä ammatinharjoittajana.

Tiivistetysti voidaankin todeta, että tutkielman tarkoituksena on systematisoida oikeudelliseen asemaan vaikuttavaa oikeudellista normistoa ja hahmottaa niitä piirteitä, joita e-urheilijan oikeudellisen aseman tarkastelussa tulee ottaa huomioon. Tutkielman tarkoitus on myös toimia keskustelunavauksena e-urheilijoiden oikeudelliseen asemaan liittyen.

1.4 Tutkimusmetodi

Tutkimuksen metodi on lainopillinen. Lainopillisen eli oikeusdogmaattisen tutkimuksen tehtävänä on tulkita ja systematisoida voimassa olevaa oikeutta sekä esittää perusteltuja tulkintakannanottoja tarkasteltavana oleviin oikeudellisiin ongelmiin.¹⁷ Oikeusdogmaattisessa tutkimuksessa on lähtökohtaisesti kaksi lähestymistapaa: tekstikeskeinen eli normikeskeinen ja ongelmakeskeinen lähestymistapa. Normikeskeisessä tutkimusasetelmassa, jossa tutkimuksen lähtökohtana on tietty kielellinen ilmaisu, tavallisimmin lakitekstin lause, jolloin tutkimustehtävänä on perustella tietty tulkintavaihtoehto epätäsmälliselle tai

¹⁶ Ks. Urheilijan sponsorisopimuksista ja niiden luokittelusta esim. Brusila 2020.

¹⁷ Aarnio 1989, s. 47–52; Hirvonen 2011, 21–26.

monimerkitykselliselle lakitekstin lauseelle tai sanalle. Tyypillisesti kyseessä on kysymys siitä, mitä tietty sana tai ilmaisu säännöksessä tarkoittaa.¹⁸

Ongelmakeskeisessä tutkimuksessa lähtökohtana on jokin konkreettinen tai hypoteettinen oikeudellinen ongelma. Ongelmakeskeisessä lähestymistavassa tutkimustehtävänä on selvittää, mikä jo olemassa olevista lakitekstin tulkinnoista tulee kyseeseen tutkimuksen aiheena olevaan ongelmaan. Ongelmaa saattaa säännellä kaksi tai useampia lakitekstejä, jolloin kysymyksessä voi olla ristiriita lakitekstien merkitysten välillä.¹⁹

Lähestymistapojen erilaisuudesta huolimatta eivät ne tulkinnan rakennetta ajatellen eroa olennaisesti toisistaan. Molempien perimmäisenä tavoitteena on jonkin ilmaisun merkityksen selvittäminen, vaikka lähestymistapa on erilainen. *Aulis Aarnio* onkin todennut, että ongelma-keskeinen tutkimusasetelma johtaa viime kädessä samaan tai samantyyppiseen peruskysymykseen kuin tekstikeskeinenkin tutkimus.²⁰ Ongelmakeskeisen ja normikeskeisen lähestymistavan keskeisenä erona voidaan pitää sitä, että ongelma-keskeisessä tiettyjen normeja koskevien tulkintojen perustelemisen ohella siihen liittyy olennaisesti myös kysymys sovellettavien normien tunnistamisesta ja valinnasta.²¹

Urheilu-oikeudelle tyypillinen metodi on ongelma-keskeinen lainoppi.²² Ongelmakeskeisyys näkyy oikeudellisessa tutkimuksessa siinä, että kysymyksenasettelu määritetään jonkin yhteiskunnallisen ongelmakokonaisuuden eikä oikeusjärjestyksen systematiikan näkökulmasta.²³ Ongelmakeskeisessä tutkimuksessa pyritään siis tietyn yhteiskunnallisen aihepiirin tarkasteluun monipuolisesti eri oikeudenalojen kautta.²⁴

E-urheilua tai e-urheilijoita koskevaa erityissääntelyä ei Suomessa ole ja tutkimuksessa joudutaan soveltamaan useampaakin säännöstöä. Tästä syystä normikeskeinen lähestymistapa

¹⁸ Aarnio 1982, s. 61–62. Ks. myös Schön 2010, s. 5.

¹⁹ Aarnio 1982, s. 61–62.

²⁰ Aarnio 1982, s. 61–62.

²¹ Schön 2010, s. 5. Ks. myös Kangas 1997, s. 94.

²² Norros 2011, s. 5. Ks. myös Timonen 2004, s. 294–295; Halila 2006, s. 19–20, 36.

²³ Norros 2011, s. 4–5.

²⁴ Norros 2011, s. 5. Ks. myös Timonen LM 1998 s. 687–688; Halila 2006, s. 18–20.

ei ole mahdollinen ja tutkimusmenetelmä määräytyy jo valitun tutkimuskohteen perusteella ongelmalähtöisesti. Näin ollen voidaan todeta, että myös tämän tutkimuksen metodina toimii ongelma-keskeinen lainoppi, jonka perusteella on tarkoitus esittää perusteltu tulkintakannanotto e-urheilijan oikeudellisesta asemasta²⁵.

1.5 Lähdeaineisto ja rakenne

1.5.1 Lähdeaineisto

Tutkimuksen lähdeaineistona on käytetty lainopilliselle tutkimukselle tyypillisiä lähteitä, kuten voimassa olevaa lainsäädäntöä, oikeuskäytäntöä ja oikeuskirjallisuutta. E-urheilua sekä siihen liittyvien olosuhteiden ja toimintamallien tarpeeksi täsmällistä hahmottamista varten tutkimuksen lähdeaineistona on käytetty erilaisia artikkeleita ja kirjoituksia, joiden sisältö on saattanut koostua myös muiden tieteiden tarpeita varten. Lähdemateriaalin hajanaisuus on näkynyt etenkin siinä, että niissä on voitu korostaa tiettyjä näkemyksiä lähinnä erilaisten syiden vuoksi. Pääosin tutkimuksen lähdeaineisto koostuu kansallisesta lainsäädännöstä sekä sen oikeudenalojen ympärille muodostuneesta tutkimuksesta ja oikeuskäytännöstä.

1.5.2 Rakenne

Tutkielman ensimmäisessä pääluvussa johdatellaan lukija tutkimuksen aiheeseen sekä avataan tutkielman ongelmaa ja sen ajankohtaisuutta. Johdanto-osiossa asetetaan myös tutkimuksen metodi ja tutkimuskysymys, jonka lisäksi tarkastellaan tutkielman sijoittumista aikaisempaan tutkimukseen. Toisessa pääluvussa käsitellään e-urheilua osana urheilu-oikeuden kehystä. Tarkoituksena on esitellä urheilu-oikeuden erityispiirteet ja niiden vaikutus oikeudellisessa tarkastelukehikossa. Toisessa pääluvussa esitellään myös e-urheilua ilmiönä ja pyritään kuvailemaan sen ominaispiirteitä etenkin siltä osin kuin niillä on vaikutusta e-urheilijoiden oikeudelliseen asemaan. Tässä yhteydessä kuvaillaan e-urheilun toimintaympäristöä sekä sen tärkeimpiä sidosryhmiä e-urheilijan oikeudellisen aseman kannalta.

Kolmannessa pääluvussa käsitellään työoikeutta ja soveltamisalaa syvällisesti. Tarkoituksena on tarkastella e-urheilun erilaista toimintaympäristöä ja sen erityispiirteitä työoikeuden soveltamisalan säännöksen sekä sen vakiintuneita tulkintakäytäntöjä vasten. Tarkastelussa otetaan huomioon perinteisen urheilun toimijoiden sopimussuhteiden määrittelyssä

²⁵ Ks. Aarnio 1997, s. 51–52.

vakiintuneita tulkintakäytäntöjä. Työoikeutta koskevan pääluvun lopussa arvioidaan pääluvussa tehtyjä havaintoja hieman tarkemmin.

Tutkielman neljännessä pääluvussa puolestaan käsitellään urheilua ja e-urheilua vero-oikeuden näkökulmasta. Vero-oikeutta koskevassa luvussa pyritään hahmottelemaan e-urheilijan toimintaa vero-oikeudellisessa kontekstissa. Tämän lisäksi pääluvussa esitellään pääpiirteittäin e-urheilijoiden tyypillisimpiä tulonlähteitä.

Tutkielman viimeisessä luvussa pyritään analysoimaan tutkielmassa tehtyjä löydöksi ja havaintoja sekä arvioimaan niiden vaikutusta e-urheilijoiden oikeudellisen aseman muodostumiseen e-urheilun toimintaympäristössä. Tässä yhteydessä pyritään myös löytämään oikeudenalojen tulkintaan vaikuttavien yleisten oppien kohtaamista, joilla voi olla merkitystä etenkin hankalissa rajanvetotilanteissa.

2 E-urheilun erityispiirteet

2.1 Urheilu tutkimuksen kohteena ja oikeusalueena

Urheilu on yleensä hahmoteltu leikinomaiseksi ympäristöksi ja lähtökohtaisesti oikeuden ulkopuolella olevaksi itsenäiseksi elämänalueeksi.²⁶ Urheilu herättää usein paljon tunteita ja muistoja, jotka kumpuavat omista kokemuksista harrastusten parissa tai esimerkiksi urheilukilpailuista, joita olemme seuranneet televisiosta tai paikan päältä. Urheilu voidaankin siis luokitella omien subjektiivisten näkemysten kautta eikä sille ole olemassa tarkkoja rajoja. Oikeudellisesti urheilun käsitettä ei ole myöskään tarkasti määritetty.²⁷

Urheilun kansanliike ja sisäiset toimijat ovat aikaisemmin lähteneet siitä liikkeelle, että urheilua koskevat säännöt ovat luonteeltaan eettisiä eivätkä niinkään oikeudellisia.²⁸ Tästä syystä urheilu on aikaisemmin nähty oikeudesta vapaana vyöhykkeenä, eivätkä toimijat ole välttämättä tulleet edes ajatelleeksi olevansa oikeudellisen sääntelyn piirissä tai ovat kokeneet sen vaikutuksen hyvin yleisluontoiseksi.²⁹ Urheilun itsesääntelyä onkin kuvailtu autonomiseksi ”vyöhykkeeksi”, jonka sisällä sisäiset säännöt määrittelevät toimintaa. Itsesääntely ja autonomia juontaa juurensa yhdistysautonomiasta, joka on osa yhdistymisvapautta.³⁰

Viimeisten vuosikymmenten aikana tämä näkemys on kuitenkin murentunut ja autonomian ala kaventunut.³¹ Tähän ovat vaikuttaneet erityisesti yhteiskunnan yleinen oikeudellistuminen, urheilun kaupallistuminen sekä ammattimaistuminen.³² Yhteiskunnan yleisellä oikeudellistumisella tarkoitetaan oikeudellisen sääntelyn määrän kasvua tai sen merkityksen kasvua yhteiskunnassa. Usein se näyttäytyy juridiikan tunkeutumisena sellaisille

²⁶ Norros 2011, s. 1.

²⁷ Urheilu-käsitteellä viitataan kuitenkin usein kilpaurheiluun. Urheilu voidaan nähdä myös liikunnan yläkäsitteen osa-alueena. Ks. esim. Kinnunen 2012, s. 21–23. Urheilutoiminta on oikeuskirjallisuudessa jaettu myös osa-alueisiin, kuten leikkiin, harraste- ja huippu-urheiluun. Esim. Halila DL 2002, s. 814.

²⁸ Halila DL 2002, s. 814.

²⁹ Halila – Norros 2017, s. 4. Ks. myös Halila 2006, s. 13.

³⁰ Halila – Norros 2017, s. 4–5.

³¹ Hagman 2004, s. 4.

³² Halila – Norros 2017, s. 5. Ks. myös. Timonen 2004, s. 283–284. Timosen mukaan muutos on selvästi kilpa- ja huippu-urheilun muutosta, kun puolestaan harrastus- ja kuntourheilu ovat kokonaan tai osaksi säilyttäneet aatteelliset lähtökohtansa ja periaatteensa.

elämänalueille, joilla se ei ole aikaisemmin ollut tai sen vaikutus on ollut vähäinen.³³ Urheilun kaupallistuminen sekä ammattimaistuminen on myös ainakin osittain seurausta yhteiskunnan muutoksesta.³⁴ Televisioinnin ja katselumäärien noustessa myös taloudelliset edellytykset ovat kasvaneet ja etenkin huippu-urheilusta on tullut liiketoimintaa sekä viihdettä.³⁵ Toiminnan siirtyessä kansanliikkeestä ja yleishyödyllisestä toiminnasta kohti liiketoimintaa ja voiton tavoittelua ovat myös oikeudelliset asiat nousseet useammin tarkasteltavaksi. Esimerkiksi monet talouselämää, kilpailulainsäädäntöä sekä sopimussuhteita koskevat normit ovat tätä myötä tulleet sovellettavaksi myös urheilun toimijoihin.³⁶ Kaupallistumisen myötä myös urheilijan aseman on muuttunut.³⁷ Nykyään kysymys ei ole siis niinkään siitä tuleeko oikeusnormit sovellettavaksi urheilussa, vaan siitä miten ne soveltuvat.³⁸

Urheiluoikeutta käsittelevässä kirjallisuudessa usein pohditaan urheiluoikeuden asemaa oikeusjärjestyksessä. Tässä yhteydessä nousee esiin kysymys siitä, millä perusteilla tietty oikeudenalakandidaatti voi saada oikeudenalan olemassaolon oikeutuksen.³⁹ Tällaisiksi perusteiksi on nähty oikeussäännösten mielekäs kokonaisuus, alalle tunnusomainen käsitteenmuodostus sekä omat yleiset opit ja teorat.⁴⁰ Tätä taustaa vasten esimerkiksi yleisten oppien kehittäminen vaatii oikeudellista tutkimusta, johon näiden piirteet voidaan kiinnittää.⁴¹ Oikeudenalakandidaattien välinen suhde voidaan nähdä erilaisena kamppailuna, joista vain osa pystyy vakiinnuttamaan paikkansa varsinaisena oikeudenalana.⁴²

³³ Tarasti DL 2002, s. 575–579. Ks. myös Halila – Norros 2017, s. 4.

³⁴ Hagman 2004, s. 4.

³⁵ Esim. Timonen 2004, s. 284. Samalla hän mainitsee ns. tunnistusongelman. Sen mukaan osa toimijoista on samanaikaisesti aktiivisia sekä amatööri- että ammattiuurheilun puolella, joihin liittyy poikkeavia riskejä ja mahdollisuuksia.

³⁶ Tarasti DL 2002, s. 578–579. Ks. myös Halila 2006, s. 20.

³⁷ Huttunen 1993, s. 1.

³⁸ Halila DL 2002, s. 815.

³⁹ Halila – Norros 2017, s. 1.

⁴⁰ Halila – Norros 2017, s. 1.

⁴¹ Aine 2011, s. 5–6; Halila – Norros 2017, s. 1–2.

⁴² Aine 2011, s. 5–6; Halila – Norros 2017, s. 2.

Urheiluoikeuden asema ja tutkimus ovat edenneet vaiheittain viimeisten vuosikymmenten aikana. Urheiluoikeuden kannalta kehitystä hidastaa urheilua koskevien normien vähäinen määrä.⁴³ Toisaalta aihetta käsittelevää oikeustutkimusta sekä yleistä oppirakenteita systematisoivaa kirjallisuutta on tullut enemmässä määrin. Urheiluoikeudessa onkin hahmoteltu olevan tiettyjä yleisiä oppeja ja periaatteita. Yleiseksi urheilulle tyypilliseksi oikeudelliseksi periaatteeksi on hahmoteltu *urheilun etu ja urheilijan etu*, joiden on katsottu soveltuvan yleisiksi periaatteiksi, sillä niillä on vaikutusta kaikkialla urheilun toimikentällä. *Halilan* ja *Norroksen* mukaan urheilun etua voidaan arvioida urheilun autonomian näkökulmasta tarkastelemalla itsesääntelyn rajoja ja urheilun erityispiirteiden huomion ottamista oikeudellisessa päättelyssä. Näille onkin annettu merkitystä esimerkiksi EY-tuomioistuimen ratkaisutoiminnassa. Urheilijan etu liittyy urheilijan oikeudellisesti suojattuun asemaan.⁴⁴

Urheilun edun ja urheilijan edun lisäksi *Aine* on hahmottanut urheiluoikeuden arvo- ja tavoiteperustaan kytkeytyvät kolme kantavaa periaatetta: vapausperiaatteen, reilun pelin periaatteen sekä urheilukilpailujen sujuvusperiaatteen.⁴⁵ *Vapausperiaatteen* mukaisessa tarkastelussa korostuu yksilön toimintavapauden perustava merkitys urheilun kannalta. Vapausperiaatteen mukaan jokaisella on oikeus harjoittaa urheilua harrastuksena ja ammattimaisesti.⁴⁶ *Reilun pelin periaate* kytkeytyy vahvasti urheilun *fair playhin*. Sen mukaan jokaiselle on annettava lähtökohtaisesti samat tai reilut mahdollisuudet osallistumiseen eikä kilpailuasemaa saa pyrkiä keinotekoisesti parantamaan. Reilun pelin periaate on arvoista keskeisin ja se osuu suoraan sekä urheilun että urheiluoikeuden ytimeen ja sen avulla muodostuu yhteys urheiluoikeuden ja urheilun arvoperustan välille. *Urheilukilpailujen sujuvuuden periaate* kiteyttää näkökulman, jonka mukaan urheilukilpailujen järjestämiseen liittyvät erityiset näkökohdat on sisällytettävä oikeudelliseen harkintaan. *Aineen* mukaan

⁴³ Halila – Norros 2017, s. 2–3.

⁴⁴ Halila – Norros 2017, s. 42–43.

⁴⁵ Aine 2011, s. 23–48.

⁴⁶ Schön 2021, s. 18.

urheilu-oikeuden kantavat periaatteet avaavat moniulotteisen näkymän urheilun ja sen oikeudelliseen arviointiin.⁴⁷

Kysymys oikeustieteellisessä tutkimuksessa liittyy usein urheilu-oikeuden ja tutkimuksen kohteena olevan oikeudenalan väliseen rajapintaan.⁴⁸ Oikeudellisia ongelmia tulisikin urheilussa arvioida ensiksi tutkimuksen kohteena olevan oikeudenalan vakiintuneita sääntöjä sekä periaatteita vasten ja vasta tämän jälkeen tulisi tarkastella, voivatko urheilun erityispiirteet vaikuttaa asian oikeudelliseen arviointiin.⁴⁹

Tutkielmassa tarkastellaan urheilijoiden oikeudellista asemaa työ- ja vero-oikeuden näkökulmasta. Kyseiset oikeudenalat ovat varsin vakiintuneita ja niillä voidaan nähdä olevan yleisten oppien ja periaatteiden varaan rakennettu kova ydin. Työoikeus eroaa muista oikeudenaloista etenkin siinä, että sopimuksen toinen osapuoli eli työnantaja on oikeusjärjestyksen mukaan toista osapuolta vahvemmassa asemassa. Tästä kumpuaa työoikeudellisten oikeusperiaatteiden ydin, joka ilmenee käytännössä työoikeudellisena suojeluperiaatteena, jona tarkoituksena on suojella heikompaa osapuolta eli työntekijää.⁵⁰ Vero-oikeudessa puolestaan korostuu vero-oikeudellinen erityispiirre, josta käytetään nimitystä korostetun laillisuuden periaate tai vero-oikeudellinen legalismi. Periaatteen keskeisenä sisältönä on vaatimus, jonka mukaan verosta on säädettävä lailla.⁵¹ Periaatteilla voidaan nähdä olevan yhtymäkohtia etenkin urheilijan edun kanssa.

Urheilu-oikeuden ja oikeusjärjestyksen välinen suhde on siis monimuotoinen. Urheilu-oikeutta koskevaa tutkimusta sekä oppirakenteiden systematisointia tulee jatkuvasti lisää. Lisäksi

⁴⁷ Aine 2011, s. 23–48; Aine 2016, s. 42–43. Ks. myös Halila – Norros 2017, s. 42–43. Urheilun arvoperustaan liitettäviä myönteisiä arvoja ovat muun muassa toverillisuus, toisen kunnioittaminen ja rehellisyys. Ks. Pänkäläinen 1993, s. 31.

⁴⁸ Aine 2016, s. 14.

⁴⁹ Ks. Halila – Norros 2017, s. 28–29.

⁵⁰ Bruun 2022, s. 25–28. Bruunin mukaan suojeluperiaate ei ole vain lainsäädännöllinen periaate. Sillä on tulkintavaikutus tulkittaessa työoikeudellisia lakeja. Suojeluperiaate ei kuitenkaan tarkoita sitä, että oikeuksien ja velvollisuuksien punninnassa työntekijän edut aina vetäisivät pidemmän korren. Suojeluperiaate ilmenee siinä, että jos lain yhtenä tavoitteena on työntekijöiden suojelu, tavoitteelle on lakia tulkittaessa annettava painoa, vaikka lailla olisi muitakin tavoitteita. Suojeluperiaatteeseen kuuluu myös edullisemmuusperiaate. Ks. lisää Bruun 2022, s. 28.

⁵¹ Wikström – Ossa – Urpilainen 2015, s. 35–36. Muita verovelvollisen suojaa korostavia periaatteita ovat muun muassa luottamuksensuojaperiaate ja verovelvollisen etuperiaate. Ks. lisää esim. Wikström – Ossa – Urpilainen 2015, s. 35–36, 131–139.

urheilun erityispiirteet oikeudellisessa harkinnassa on otettu huomioon myös Euroopan unionissa⁵². Sopimuksessa Euroopan unionin toiminnasta (SEUT) 165 artiklan mukaan unioni myötävaikuttaa Euroopan urheilun edistämiseen ottaen huomioon sen erityispiirteet, vapaaehtoisuuteen perustuvat rakenteet sekä yhteiskunnallisen ja kasvatuksellisen tehtävän. Lisäksi artiklan mukaan unionin toiminnalla pyritään kehittämään urheilun eurooppalaista ulottuvuutta edistämällä urheilukilpailujen rehellisyyttä ja avoimuutta sekä urheilusta vastaavien järjestöjen välistä yhteistyötä samoin kuin suojelemalla urheilijoiden, erityisesti kaikkein nuorimpien urheilijoiden, fyysistä ja henkistä koskemattomuutta. Säännöksen toimivaltaperusta on kuitenkin suhteellisen heikko⁵³.

Yleiset opit luovat suuntaa urheiluoikeutta koskevassa arvioinnissa. Urheilussa voidaan nähdä oleva tietynlainen ydinalue, jossa ratkaisuja tehdään pääosin sisäisin perustein.⁵⁴ Oikeusjärjestyksen soveltuminen urheiluun kokonaisuudessaan pelkästään eri oikeudenalojen kautta tehtävänä arviointina heikentäisi tai jopa pudottaisi pohjan urheiluoikeudelta.⁵⁵ Urheiluoikeudella voidaan näin ollen nähdä oleva tietty ydinalue, jonka tarkastelua ei voida tehdä yksinomaan muiden oikeudenalojen kautta. Sen sijaan ydinalueen reunalla oikeudellinen sääntely voi rajoittaa urheilun toteuttamista sen eri muodoissa.⁵⁶ Urheiluoikeuden voidaan katsoa olevan kehittyvä oikeudenalue, joka ei kuitenkaan täytä vielä itsenäiselle oikeudenalalle katsottuja vaatimuksia sitä koskevan lainsäädännön sekä vain vähän poikkeavien käsitteenmuodostuksen ja yleisten oppien vuoksi.⁵⁷

2.2 E-urheilu urheilulajina

E-urheilulle ei ole virallista määritelmää, kuten ei perinteiselle urheilullekaan. Urheiluna kuitenkin yleisesti pidetään fyysistä toimintaa, jota harjoitetaan joko harrastuksena tai

⁵² Ks. lisää urheilutoiminnan pehmeästä sääntelystä EU:ssa esim. Halila 2007, s. 81–82.

⁵³ Aine 2016, s. 85.

⁵⁴ Aine 2016, s. 43.

⁵⁵ Aine 2016, s. 42–43.

⁵⁶ Ks. esim. Aine 2011, s. 6–7; Halila 2006, s. 11. Halilan mukaan siltä osin, kun urheilun oikeuskysymyksiä varten ei ole olemassa omia vakiintuneille oikeudenaloille tunnusomaisia piirteitä, sovellettavaksi tulevat niiden oikeudenalojen periaatteet, yleiset opit, teoriat ja käsitteet, joista kulloisessakin tapauksessa on kysymys.

⁵⁷ Halila – Norros 2017, s. 2–3. Ks. myös Halila 2004, s. 26. Oxford English Dictionaryn määritelmän mukaan urheilulla tarkoitetaan toimintaa, johon liittyy fyysistä ponnistelua sekä taitoa ja jossa yksilö tai joukkue kilpailee toista tai toisia vastaan.

ammattimaisena toimintana.⁵⁸ Urheilulle tyypillistä on kilpaileminen toisia vastaan, joko yksilö- tai joukkuemuodossa. Elektroninen urheilu voidaan mieltää perinteisen urheilun tapaan, mutta kilpaileminen tapahtuu digitaalisessa muodossa. Suomen elektronisen urheilun liitto (SEUL) määrittelee elektronisen urheilun (eng. *esports*) tietotekniikkaa hyödyntäväksi kilpaurheiluksi, jota voi harrastaa niin joukkue- kuin yksilömuodossakin riippuen pelistä ja pelimuodosta.⁵⁹

E-urheilu jakautuu useampaan alalajiin, eli genreen. *Puro* on tutkielmassaan hahmotellut e-urheilun käsitteenä peittävän alleen usean erilaisen genren ja sitä pienemmän yksikön eli pelin. *Puron* mukaan yksittäinen videopeli vastaa parhaiten perinteisen urheilun käsitettä ”urheilulaji” ja peligenre laajempia määrittelyjä kuten palloilulajit, kestävyyslajit ja niin edelleen.⁶⁰ SEUL:n mukaan suosituimmat e-urheilun alalajit eli genret ovat⁶¹:

- 1) FPS (First Person Shooter) eli räiskintäpelit,
- 2) RTS (Real Time Strategy) eli strategiapelit
- 3) MOBA (Multiplayer Online Battle Arena) eli areenapelit

E-urheilu on suosittua maailmanlaajuisesti, mutta edelleen sen asemaa varsinaisena urheiluna kyseenalaistetaan *fyysisen ulottuvuuden puuttumisen* vuoksi.⁶² Fyysisen ulottuvuuden puuttumisella usein viitataan siihen, että pelaajien välistä paremmuutta ei voida mitata fyysisen suorituskyvyn tai taidon avulla kuten perinteisessä urheilussa.⁶³ Väitteiden paikkansapitävyydelle ei kuitenkaan ole varsinaista näyttöä, sillä myös e-urheilussa pelaajan

⁵⁸ Ks. esim. Gardiner et al. 2011, s. 4–12.

⁵⁹ SEUL 2021.

⁶⁰ Puro 2020, s. 14.

⁶¹ SEUL 2021.

⁶² Hamari – Sjöblom 2017, s. 212.

⁶³ Hamari – Sjöblom 2017, s. 212.

fyysiset kyvyt ja liikkeet ovat ratkaisevassa asemassa.⁶⁴ Tästä huolimatta e-urheilua ei kuitenkaan yleisesti pidetä suoranaisesti perinteisen urheilun elektronisena versiona.⁶⁵

E-urheilun käsitteen määrittely hakee vielä asemaansa ja sen määrittelyistä on esitetty erilaisia näkökulmia.⁶⁶ Laajimmillaan e-urheilulla voidaan tarkoittaa kilpailullista videopelien pelaamista.⁶⁷ Tarkemmissa määrittelyissä esimerkiksi *Wagner* kuvailee e-urheilun olevan urheilutoiminnan alue, jossa ihmiset kehittävät ja harjoittelevat henkisiä tai fyysisiä kykyjään tieto- ja viestintätekniiikan avulla.⁶⁸ Samankaltaisen näkökulman on esittänyt myös *Hamari* ja *Sjöblom*, joiden määritelmän mukaan e-urheilu on urheilun muoto, jossa urheilun tärkeimmät osatekijät ovat elektronisten järjestelmien avulla toteutettuja, jolloin pelaajien ja joukkueiden välinen kilpailu tapahtuu ihmisen ja tietokoneen rajapinnassa.⁶⁹

Elektronisen urheilun käsitettä on myös yritetty määritellä joidenkin maiden lainsäädännössä. Esimerkiksi Etelä-Koreassa on annettu laki sähköisen urheilun edistämisestä, joka määrittelee e-urheilun peleiksi, jossa pelaajat kilpailevat keskenään pisteistä tai voitosta pelituotteilla. Ranskassa lainsäädäntö määrittelee e-urheilun videopelikiilpailuksi, jossa vähintään kaksi pelaajaa tai joukkuetta kilpailee tuloksesta tai voitosta. Saksan lainsäädäntö puolestaan viittaa paikallisen elektronisen urheilun järjestön määritelmään, jonka mukaan e-urheilu on kilpailua ihmispelaajien välillä käyttämällä sopivia video- ja tietokonepelejä eri laitteilla ja digitaalisilla alustoilla määriteltyjen sääntöjen mukaisesti.⁷⁰

Saksan elektronisen urheilun järjestö (ESBD) on avannut määrittelyn takana olevia ydinelementtejä, jotka perustuvat e-urheilun termin tulkintaan.⁷¹ ESBD:n mukaan olisi tarpeen

⁶⁴ Kane – Spradley 2017, kohta Esports is a Sport. Tutkimuksissa on selvinnyt, että urheilun fyysisen rasituksen ja videopelien pelaamisen välillä voidaan havaita monia eri yhteyksiä. Ks. myös Hamari – Sjöblom 2017, s. 212.

⁶⁵ Hamari – Sjöblom 2017, s. 212.

⁶⁶ Werder 2022, s. 394–395. Ks. taulukko erilaisista määrittelyistä s. 395. Ks. myös Scholz – Nothelfer 2022a, s. 7.

⁶⁷ Hayday et al. 2022, s. 2.

⁶⁸ Wagner 2006, s. 3.

⁶⁹ Hamari – Sjöblom 2017, s. 211.

⁷⁰ Ks. Scholz – Nothelfer 2022a, s. 12-13.

⁷¹ ESBD 2020.

tehdä käsitteellinen ero pelaamisen, kilpailevan pelaamisen ja e-urheilun välillä. ESBD:n mukaan e-urheilun voidaan katsoa kuuluvan osittain pelaamisen ja kilpapelaamisen alaan, mutta se eroaa urheiluna molemmista erillisten rakenteellisten ominaisuuksien vuoksi. E-urheilu edellyttää kilpailua, jolle on ominaista kilpailun samanaikaisuus sekä se, että ihmiset pelaavat ihmisiä vastaan. Kilpaileva e-urheilu olisi sen vuoksi erotettava ihmisten pelistä tietokoneohjelmia (ns. botteja) vastaan ja ajallisesti viivästyneestä suoritusten vertailusta (esim. saavutettujen pisteiden tai korkeiden pisteiden vertailu ranking-listan avulla). Urheilukilpailun on myös tapahduttava määriteltyjen sääntöjen mukaisesti. Tässä yhteydessä ESBD viittaa esimerkiksi tulosten vertailukelpoisuuteen sekä urheilijoiden tietoon kilpailuprosessista ja vilpin ehkäisemiseen.⁷²

Tobias Scholz ja *Nepomuk Nothelfer* ovat Euroopan parlamentin kulttuuri- ja koulutusvaliokunnalle tekemässään raportissa kuvailleet e-urheilun ja e-urheilun käsitteen keskeisen sisällön rakentuvan kolmen keskeisen tunnusmerkin varaan: ihmispelaajan tunnusmerkki (inhimillinen elementti), digitaalinen tunnusmerkki ja kilpailutunnusmerkki. Ihmispelaajan tunnusmerkillä tarkoitetaan lähinnä kilpailuun osallistuvia pelaajia, joiden on oltava ihmisiä eikä tekoälyä vastaan pelaamista katsottaisi e-urheiluksi. Digitaalisella tunnusmerkillä tarkoitetaan etenkin sitä, että pelaamisen pitää tapahtua digitaalisella alustalla, joka erottaisi sen perinteisestä urheilusta. Kilpailutunnusmerkillä on tarkoitus tehdä rajanvetoa ei-kilpailullisen eli harrastepelaajien ja kilpapelaajien välillä.⁷³ Scholz on kuvailut e-urheilun käsitteen olevan tietynlainen kattotermi kuten perinteinen urheilukin.⁷⁴

Useat tutkijat ovat olleet sitä mieltä, että e-urheilulla on tarpeeksi yhtäläisyyksiä perinteisen urheilun kanssa ja e-urheilu voitaisiin katsoa kuuluvan urheilun käsitteeseen, mutta samanaikaisesti on myös kyseenalaistettu, tulisiko e-urheilua tarkastella ollenkaan urheilun käsitteeseen kuuluvana toimintana.⁷⁵ *Hutchins* on pohtinut urheilun ja e-urheilun käsitteiden eroa mielenkiintoisella tavalla:

The pliability of the term ‘sport’ appears to negate the need for a new term such as e-sport. To think in these terms misreads the subject matter and ignores the

⁷² ESBD 2020.

⁷³ Scholz – Nothelfer 2022a, s. 12–17.

⁷⁴ Scholz 2019, s. 8–9.

⁷⁵ Hamari – Sjöblom 2017, s. 212; Cranmer et al. 2021, s. 4. Ks. myös Tjøndal 2021, s. 73.

distinctive and defining feature of the WCG and competitive gaming, which is something no sport shares: the material interpenetration of media content, sport and networked computing.⁷⁶

Urheilun käsitteen joustavuus mahdollistaa monipuolisen lähestymistavan. Kuitenkin e-urheilu on toimintaympäristönä hyvin erilainen verrattuna perinteiseen urheiluun. *Veli-Matti Karhulahti* on katsonut, että e-urheilun yhdistäminen perinteisen ammatillisen urheilun perinteisiin tekee itsessään enemmän haittaa kuin hyötyä⁷⁷. Myös *Scholz* ja *Nothelfer* ovat esittäneet perinteisen urheilun määritelmän uudelleenarviointia ja e-urheilun erottamista perinteisen urheilun määritelmästä. Heidän mukaansa urheilun ja e-urheilun välillä on samankaltaisuuksia, mutta myös eroavaisuuksia. Samankaltaisuudet liittyvät ihmisten väliseen kilpailuun yksilöiden välillä, kun eroavaisuudet puolestaan liittyvät e-urheilun välttämättömään digitaalisuuteen. Laaja-alaisuutensa vuoksi urheilu ja e-urheilu ovat päällekkäisiä, joka voi aiheuttaa haittaa molemmille toimialoille. Heidän mukaansa näiden kahden termin erottaminen toisistaan toisi selkeyttä ja oikeudellista varmuutta.⁷⁸

Kaiken kaikkiaan voidaan sanoa, että e-urheilulle ei ole olemassa tarkkaa määritelmää, sillä tarkan määritelmän luominen vaatisi myös urheilun käsitteen täsmällistä määrittämistä. Molempien käsitteiden laajan merkityksen vuoksi ne ovat osittain päällekkäisiä.⁷⁹ E-urheilulle on kuitenkin olemassa erilaisia tunnusmerkkejä ja ominaispiirteitä, joiden avulla sen sisältöä voidaan hahmotella ja määritellä. Osa näistä liittyy e-urheilun erottamiseen ei-kilpailullisesta videopelaamisesta eli harrastustoiminnasta. Tässä tutkielmassa ei kuitenkaan tehdä käsitteellistä eroa videopelaamisen ja e-urheilun välillä.

Myös perinteisessä urheilussa on käyty keskustelua urheilun käsitteen erottamisesta esimerkiksi liikunnasta. *Essi Kinnunen* on kuvailut urheilun olevan käsite, jota käytetään usein, mutta määritellään harvoin. Yleensä urheiluun liitetään fyysisen toiminnan lisäksi ainakin kilpailu ja

⁷⁶ Hutchins 2008, s. 863–864.

⁷⁷ Karhulahti 2017, s. 45. Ks. myös Puro 2020, s. 15.

⁷⁸ Scholz – Nothelfer 2022b, s. 2.

⁷⁹ Scholz – Nothelfer 2022a, s. 17.

säännöt. Sääntöjen ja kilpailullisuutta korostavien määritelmien tehtävänä on erottaa urheilu lähikäsitteistä, kuten leikistä, pelistä ja taiteesta.⁸⁰

Voidaan kuitenkin todeta, että keskustelu e-urheilun, kuin myös urheilun käsitteestä tulee jatkumaan myös tulevaisuudessa. Urheilun erityiseen asemaan liittyvien järjestelmien ja säännösten voidaan argumentoida ulottuvan myös e-urheilun toimijoihin, sillä toiminnan luonne ja elementit ovat molemmissa hyvin samankaltaisia. Oikeudellisessa tarkastelussa kuitenkin yksittäisen käsitteen määrittämisen sijasta merkityksellisiä ovat voimassa olevat olosuhteet ja erityispiirteet. Toimijoiden oikeudellisen aseman kannalta tarkasteltavaksi tulee esimerkiksi sopimusten ehdot, oikeussuhteen luonne sekä muut olosuhteet.

2.3 E-urheilun toimintaympäristöstä

E-urheilun ja urheilun toimijoiden oikeudellisen aseman kannalta merkityksellinen kysymys liittyy siihen, miten e-urheilun poikkeava toimintaympäristö vaikuttaa e-urheilun parissa toimivien oikeudellisen aseman määräytymiseen. E-urheilun toimintaympäristö ja koko urheilumarkkina poikkeaa merkittävästi perinteisestä urheilusta.

Perinteisessä urheilussa eurooppalainen urheilutoiminta on perustunut niin sanottuun pyramidimalliin. Pyramidimallilla tarkoitetaan yhdenmukaista järjestörakennetta, jonka alhaisimmalla tasolla ovat urheilijat ja muut toimijat, jotka ovat yleensä urheiluseurojen jäseniä. Seuraavalla tasolla ovat urheiluseurat. Urheiluseurat ovat jäseninä urheilun kansallisissa lajiliitoissa ja kansalliset lajiliitot ovat pyramidissa näiden yläpuolella. Pyramidin huipulla on yksi kansainvälinen lajiliitto, joka organisoii kansainvälisen kilpailutoiminnan taikka hyväksyy maanosajärjestöjen tai kansallisten lajiliittojen kilpailutoiminnan organisoinnin. Käytännössä lajiliitoilla on monesti tämän vuoksi monopoliasema urheilumarkkinoilla. Urheilujärjestöjen säännöillä ja päätöksillä voidaan vaikuttaa monella tavoin urheilijoiden ja muiden toimijoiden oikeudellisiin asemiin.⁸¹

Merkittävin ero e-urheilun ja perinteisen urheilun välillä on pelinkehittäjän asema. Pelinkehittäjä omistaa oikeudet luomansa pelin hyödyntämiseen. Perinteisessä urheilussa urheilulajit eivät ole kenenkään eksplisiittisessä omistuksessa eikä niiden pelaamiseen tarvita

⁸⁰ Kinnunen 2004, s. 58.

⁸¹ Halila – Norros 2017, s. 56–57; Aine 2020, s. 16. Ks. myös Gardiner et al. 2011, s. 164.

varsinaisesti kenenkään hyväksyntää. E-urheilussa asetelma on kuitenkin erilainen, sillä pelinkehittäjät ovatkin ikään kuin pyramidin huipulla ja he voivat säännöillään sekä päätöksillään vaikuttaa muiden toimijoiden oikeudellisiin asemiin. Lisäksi toisin kuin perinteisessä urheilussa, jossa lajiliitot ovat lähtökohtaisesti kansanliikkeeseen nojaavia, voittoa tavoittelemattomia järjestöjä, e-urheilussa pelinkehittäjät ovat usein voittoa tavoittelevia toimijoita. Toinen keskeinen ero liittyy e-urheilun muuttuvampaan toimikenttään, jossa painotukset eri genrejen välillä vaihtelevat muutaman vuoden välein.⁸²

Kuitenkin perinteinen urheilu ja e-urheilu jakavat samankaltaisuuksia etenkin toimijoiden näkökulmasta, ja e-urheilu on viime vuosina kehittynyt lähemmäksi perinteisen urheilun toimintaympäristöä. E-urheilu onkin vakiinnuttanut maailmalla hyvin asemaansa ja sen kilpailullisen toiminnan keskiössä ovat erilaiset liigat ja turnaukset. Myös esimerkiksi monissa yliopistoissa e-urheilu on rinnastettu perinteiseen urheiluun, ja Yhdysvalloissa yliopistot tarjoavat stipendejä myös e-urheilijoille samaan tapaan kuin perinteisen urheilun urheilijoille. E-urheilijat on myös paikoin luokiteltu samaan asemaan perinteisten urheilulajien urheilijoiden kanssa.⁸³

Viime vuosina keskustelussa on ollut myös e-urheilun tuomisesta osaksi olympialaisia. Ongelmaksi on kuitenkin noussut kysymys kansainvälisestä lajiliitosta, joka edustaisi e-urheilua maailmanlaajuisesti.⁸⁴ Vaikka olympialiikkeen vaatimaa kattojärjestöä ei vielä ole, esimerkiksi kansainvälinen e-urheiluliitto (IESF) ja kansalliset e-urheiluseurat tarjoavat tukea sekä sisäistä sääntelyä e-urheilun toimijoille.

E-urheilun toimintaympäristö rakentuu erilaisten sidosryhmien ympärille.⁸⁵ Sidoryhmien keskinäinen painotus ja asema voi vaihdella riippuen genrestä, mutta niiden rakenne on jokaisen genren ympärillä kuitenkin samankaltainen. Tärkeimmät e-urheilun sidoryhmät ovat pelinkehittäjät, kilpailun- tai turnauksenjärjestäjät, joukkueet ja e-urheilijat.

⁸² Ks. Scholz – Nothelfer 2022a, s. 18–23.

⁸³ Cranmer et al., s. 4.

⁸⁴ Scholz 2019, s. 74.

⁸⁵ Scholz 2020, s. 4.

2.3.1 Pelinkehittäjät

Kuten aiemmassa jo mainittiin, e-urheilussa pelinkehittäjien määräävä asema on merkittävin ero perinteisen urheilun ja e-urheilun välillä. Pelikehittäjät ovat pelien kehittämiseen ja julkaisuun erikoituneita, yleensä voittoa tavoittelevia kaupallisia toimijoita, joiden taloudellinen tuotto syntyy videopelistä sekä siitä saatavista tuloista. Tavoitteena ei siis tyypillisesti ole voittoa tavoittelemattomien lajiliittojen tapaan urheilulajin edistäminen, vaan mahdollisimman hyvän taloudellisen tuloksen saavuttaminen. Tarkoituksena ei siis välttämättä ole samankaltaisesti urheilun tai urheilijan etu, kuten perinteisessä urheilussa lajiliitoilla ainakin tyypillisesti on ollut. Ongelmia kärjistää se, että suosituimmat e-urheilulajit ovat vain muutamien pelinkehittäjien omistuksessa, joka vahvistaa niiden asemaa koko e-urheilun markkinoilla.⁸⁶

Pelinkehittäjät asemansa johdosta voivat ja usein käyttävätkin määräävää asemaansa aktiivisesti hallitsemalla esimerkiksi pelien sääntöjä ja toimintaympäristöä, kun perinteisen urheilun osalta tällainen toimivalta on usein lajiliitoilla.⁸⁷ Kokonainen peligenre voi rakentua yhden pelinkehittäjän pelin ympärille. Pelinkehittäjät omistavat myös esimerkiksi televisiointi sekä vastaavat lähetysoikeudet.⁸⁸

Pelinkehittäjän vahvasta oikeudellisesta asemasta seuraa myös se, että pelinkehittäjät eivät halua luopua omasta määräävästä asemastaan ja alistua muiden tahojen päätäntävällän alle, joka johtaa siihen, että esimerkiksi lajiliittojen tai muiden toimijoiden tai niiden yhteenliittymien on vaikeaa saada neuvotteluasemaa pelinkehittäjiä vastaan.⁸⁹

Neuvotteluaseman epätasapainoisuus ei ole urheilutoiminnassa kuitenkaan uutta. Erityisesti Yhdysvalloissa tasapainottavana tekijänä on ollut pelaajayhdistykset, joilla on ollut merkittävä asema organisoidussa urheilutoiminnassa. Sen sijaan Euroopassa tilanne on ollut toinen, sillä lajiliitoilla on perinteisesti monopoliasema ja yksinomainen valta päättää säännöistä sekä sopimussuhteiden ehdoista. Perinteisesti urheilijoiden edunvalvonta on pääasiallisesti

⁸⁶ Ks. esim. Scholz 2019, s. 49–58.

⁸⁷ Heidenreich et al. 2022, s. 1.

⁸⁸ Scholz 2019, s. 49–52.

⁸⁹ Scholz 2019, s. 49–52.

tapahtunut seurojen kautta, mutta myös Suomessa on ammattilaistasolla monia pelaajayhdistyksiä, jotka pyrkivät parantamaan urheilijoiden asemaa urheilutoiminnassa.⁹⁰ Niiden rooli ei kuitenkaan kokonaisuudessaan ole kovin merkittävä lukuun ottamatta joitakin poikkeuksia. Suomessa urheilijoiden aseman kannalta merkityksellisin suoja tuleekin yleensä oikeusjärjestyksen, kuten esimerkiksi työlainsäädännön tai velvoiteoikeudellisen periaatteiden kautta.⁹¹

Pelinkehittäjän rooli on toimintaympäristön kannalta merkittävä. Perinteisen urheilun osalta ei löydy täysin vastaavaa vahvaa asemaa, vaikka lajiliitoilla onkin määräävä asema perinteisen urheilun toiminnassa. Hieman liioiteltuna havainnollistava esimerkkinä voidaan ajatella, että perinteisessä urheilussa urheilijat voivat halutessaan siirtyä kilpailemaan lajiliittojen järjestämän kilpailutoiminnan sijasta kilpailemaan muussa järjestetyssä kilpailussa. Kilpailu voi tapahtua jopa lajiliittojen pelaamista koskevien sääntöjen mukaan, koska säännöt eivät ole kenenkään omistuksessa⁹². Sen sijaan e-urheilun kohdalla vastaava ei ole mahdollista, koska pelinkehittäjä voi halutessaan estää pelin pelaamisen.

2.3.2 Kilpailunjärjestäjät

Kilpailunjärjestäjien rooli e-urheilun kehittymisen kannalta on merkittävä. Aikaisemmin e-urheilun ollessa lähinnä vain vapaa-aikaan liittyvää harrastus- tai vastaavaa toimintaa eikä niinkään kaupallista toimintaa, eivät pelinkehittäjät myöskään käyttäneet määräävää asemaansa merkittävästi hyödykseen. Tämä johti siihen, että eri toimijat järjestivät pienempiä kilpailuja, joissa pelaajat pystyivät kilpailemaan keskenään. Nykyisin pelinkehittäjät käytännössä kontrolloivat huipputason kilpailujen järjestämistä.⁹³

Pelinkehittäjä voi järjestää kilpailuja tai turnauksia itse tai se voi luovuttaa kilpailunjärjestämisoikeuden kolmannelle osapuolelle. Jälkimmäisessä järjestely tapahtuu yleensä lisensointisopimusten tai vastaavien sopimusjärjestelyiden kautta.⁹⁴ Vaikka

⁹⁰ Halila – Norros 2017, s. 71–72.

⁹¹ Ks. Neuvotteluaseman epätasapainosta perinteisessä urheilussa esim. Rauste 1997, s. 58–66.

⁹² Asemaa suojataksaan lajiliitot ovat kuitenkin usein kieltäneet säännöissään urheilujärjestöjen tai urheilijoiden osallistumisen lajiliittojen ulkopuolisiin kilpailuihin. Ks. lisää Halila – Norros 2017, s. 374–375.

⁹³ Scholz 2019, s. 59.

⁹⁴ Scholz – Nothelfer 2022a, s. 19.

kilpailunjärjestäminen annettaisiin kolmannen osapuolen järjestettäväksi, voivat pelinkehittäjät halutessaan toimia sääntelyvallan harjoittajina.⁹⁵

Perinteisessä urheilussa kilpailutoiminta tai ainakin sen kontrolli on pyramidimallin mukaisesti ollut lähtökohtaisesti lajiliitoilla, ja he ovat pyrkineet asemansa suojaamiseen erilaisin keinoin.⁹⁶ Urheiluoikeudellisessa tutkimuksessa on myös käyty keskustelua siitä, voiko lajiliiton yksinoikeus kilpailutoiminnassa tulla arvioitavaksi määräävän markkina-aseman väärinkäyttönä.⁹⁷ Samankaltaista pohdintaa on myös käyty e-urheilun saralla pelinkehittäjän asemasta.⁹⁸

2.3.3 E-urheiluorganisaatiot

E-urheilun ja tämän tutkielman kannalta eräs merkittävimmistä sidosryhmistä on e-urheiluorganisaatiot sekä e-urheilujoukkueet. E-urheilujoukkueet ovat toiminnallisesti samankaltaisia, kuin joukkueet perinteisessäkin urheilussa. E-urheilujoukkueet ovat tyypillisesti e-urheiluorganisaation alla toimivia jaostoja, jotka koostuvat pelaajista ja heidän tukihenkilöistään. E-urheiluorganisaatiota voidaan puolestaan toiminnalliselta kannalta verrata perinteisiin urheiluseuroihin. E-urheiluorganisaatiot tunnetaan usein erilaisina ”klaaneina” tai ”kiltoina”, joiden järjestäytymisen taso vaihtelee huomattavasti.⁹⁹

Tässä tutkielmassa ei tehdä käsitteellistä ero e-urheiluorganisaatioiden ja e-urheilujoukkueiden välillä, sillä näiden rajat ovat häilyvät e-urheilussa. Tällä tarkoitetaan sitä, että vaikka e-urheiluorganisaatio vertautuu järjestäytymiseltään urheiluseuraan, toimivat ne usein etenkin huipputason alapuolella yksittäisen joukkueen tapaan. Vaihtelevan toimikentän ja järjestäytymisen tason vuoksi tässä tutkielmassa käytetään käsitettä e-urheiluorganisaatio, olipa kyse sitten e-urheilujoukkueesta tai -organisaatiosta.

Pelaajat siis järjestäytyvät usein - joko yksilö- tai joukkuepelaajina – e-urheiluorganisaatioihin. E-urheiluorganisaatioiden järjestäytymisen taso saattaa vaihdella hyvin paljon riippuen

⁹⁵ Scholz – Nothelfer 2022a, s. 23.

⁹⁶ Halila – Norros 2017, s. 374–375.

⁹⁷ Halila – Norros 2017, s. 379.

⁹⁸ Ks. Esim. Miroff 2019; Puro 2020.

⁹⁹ Scholz – Nothelfer 2022a, s. 27.

pelaajien tasosta ja ammattimaisuudesta. Esimerkiksi amatööritasolla e-urheiluorganisaatiot saattavat olla useammin löyhiä pelaajien yhteenliittymiä. Sen sijaan e-urheilun huipulla eli ammattilaistasolla suurin osa e-urheilun organisaatiosta ovat e-urheilukentän ulkopuolisten tahojen, esimerkiksi sponsoriemistamia yrityksiä.¹⁰⁰

Ammattilaistasolla e-urheiluorganisaatioilla on merkittävä rooli kestävän toimintaympäristön luomiseksi kilpailujen ympärille. He pyrkivät kasaamaan mahdollisimman tasokkaita e-urheilujoukkueita eri genren kilpailuihin. E-urheiluorganisaatiot tukevat pelaajia harjoittelumahdollisuuksilla ja luovat pelaajille tukiverkoston, jotta pelaajat voivat keskittyä lähtökohtaisesti vain pelaamiseen. Usein ammattilaistasolla e-urheiluorganisaatioilla on oma valmentaja. Toiminnan rahoittamiseksi pelaajien sponsoritulot ja palkintorahat saatetaan jakaa ainakin osittain e-urheilijoiden kesken.¹⁰¹

E-urheiluun on viime vuosina tullut mukaan myös perinteisen urheilun parista tuttuja urheiluseuroja, jotka ovat perustaneet e-urheiluorganisaatioita. E-urheiluorganisaatioiden perustaminen ammattilaistasolle ei ole kuitenkaan jäänyt pelkästään urheilun toimijoiden ja videopelien harrastajien varaan, vaan varsinkin parin viime vuoden aikana e-urheilujoukkueita ovat perustaneet myös esimerkiksi sijoittajat saadakseen näkyvyyttä tai taloudellisen voiton tavoittamiseksi. Kehitys on osittain johtanut toiminnan ammattimaistumiseen joukkueiden organisaatioissa.¹⁰²

E-urheilussa myös yksilöurheilijat tyypillisesti kuuluvat johonkin e-urheiluorganisaatioon. Yksilöurheilijan kuuluminen urheiluseuraan ei ole kuitenkaan mitenkään epätyypillistä myöskään perinteisessä urheilussa. Tilanne on oikeastaan päinvastainen, sillä perinteisessä urheilussa seuran jäsenyys voi olla edellytyksenä voidakseen osallistua kilpailutoimintaan.¹⁰³ E-urheiluorganisaatioiden kontrolli voi kuitenkin olla suhteessa erilainen kuin perinteisessä urheilussa on yksilöurheilijoiden kohdalla totuttu näkemään urheiluseuran toimesta.

¹⁰⁰ Scholz – Nothelfer 2022a, s. 27.

¹⁰¹ Scholz 2019, s. 62–63. Ks. myös Ströh 2017, s. 27.

¹⁰² Scholz 2019, s. 62–63. Esim. FC Schalke 04, Gen G, Echo Fox, Immortals, BIG.

¹⁰³ Halila – Norros 2017, s. 70, 176. Perinteisesti kilpailutoimintaan osallistuminen on edellyttänyt yksilölajeissa seuran jäsenyyttä ja liiton myöntämää lisenssiä.

E-urheiluorganisaatioiden ja perinteisen urheilun seurojen merkittävä ero on niiden tarkoituksellisessa. Perinteisessä urheilussa urheiluseurat ovat yleensä oikeudelliselta rakenteeltaan aatteellisia yhdistyksiä. Seuroissa on eri jaostoja eri lajeja varten, jolloin oikeudelliselta luonteeltaan jaostot ovat säännönmukaisesti rekisteröimättömiä yhdistyksiä. Joukkuelajeissa seuroissa voi olla monia joukkueita, jolloin joukkueet ovat yhteisöoikeuden kannalta toimintayksiköitä.¹⁰⁴ E-urheiluorganisaatiot voidaan myös järjestää aatteelliselle pohjalle, mutta usein toiminta on järjestetty yhtiömuotoon. Perinteisessä urheilussa yhtiöittäminen on toistaiseksi pääosin ulottunut vain joukkueisiin ja kilpailuihin, kuten liigoihin¹⁰⁵.

Toinen merkittävä ero perinteisen urheilun seurojen tai joukkueiden sekä e-urheiluorganisaatioiden välillä on taloudellinen rakenne. Perinteisessä urheilussa, etenkin joukkuelajien kohdalla kilpailupaikat, kuten jäähallit tai vastaavat, voivat olla toimijoiden omassa omistuksessa tai he omaavat muutoin oikeuden käyttää kyseistä paikkaa tai tilaa urheilukilpailun järjestämiseen.¹⁰⁶ E-urheiluorganisaatiot eivät itsenäisesti omista kilpailupaikkoja ja kilpailuiden lähestys- tai televisiointioikeudetkin¹⁰⁷ ovat muiden toimijoiden hallussa¹⁰⁸. Näin ollen esimerkiksi lipputuloille ja niiden parissa toimivalle oheismyynnille ei ole olemassa samanlaista alustaa kuin perinteisessä urheilussa. Tämä johtaa tilanteeseen, jossa e-urheiluorganisaatioiden taloudelliset edellytykset pohjautuvat erilaisten tekijöiden varaan, jolla voi olla merkitystä esimerkiksi siihen, voidaanko pelaajille maksaa kiinteää palkkiota menestyksestä riippumatta.

Kaiken kaikkiaan e-urheilun markkinavetoisuudesta johtuen e-urheiluorganisaatioiden toiminta ja järjestäytyminen on hyvin vaihtelevaa verrattuna perinteisen urheilun toimijoihin. Vaihteleva

¹⁰⁴ Halila – Norros 2017, s. 70. Huttusen mukaan edustusjoukkueen toiminta on saatettu siirtää erillisen organisaation vastuulle. Nämä organisaatiot ovat juridiselta muodoltaan joko aatteellisia yhdistyksiä tai liiketoimintaa harjoittavia osakeyhtiöitä. Huttunen 1993, s. 6.

¹⁰⁵ Ks. Yhtiöistä perinteisen urheilun urheilutoiminnassa esim. Halila – Norros 2017, s. 85–88.

¹⁰⁶ Seurat tai joukkueet voivat esimerkiksi vuokrata jäähallin tai vastaavan kaupungilta tai kunnalta. Ks. Huttunen 1993, s. 6.

¹⁰⁷ Perinteisessä urheilussa televisiointi- ja lähetysoikeudet on kytkeytynyt oikeuteen hallita tapahtumapaikkaa, kuten stadionia tai urheiluhallia. Usein nämä oikeudet ovat kilpailunjärjestäjällä, joka perinteisessä urheilussa on useammin seura tai joukkue. Ks. Halila – Norros 2017, s. 458–464.

¹⁰⁸ Ks. Perinteisen urheilun liigarakenteista ja tulonmuodostamisesta sekä niiden vaikutuksesta toimijoiden välillä esim. Norros 2011, s. 235–243; Halme 2013, s. 46–78.

toimintaympäristö saattaa vaikuttaa myös e-urheiluorganisaatioiden parissa toimivien yksilöiden oikeudellisiin asemiin. Esimerkiksi e-urheilijan harjoittaessa urheilutoimintaa osakeyhtiömuotoon organisoituneen e-urheiluorganisaation alaisuudessa, herättää järjestely kysymyksen sopimussuhteen luonteesta. Myöskään esimerkiksi urheilulle tyypillisen talkootyön tai vastaavan työn tekeminen osakeyhtiölle ei ole kovinkaan yleistä¹⁰⁹.

2.3.4 Pelaajat eli e-urheilijat

E-urheilun merkittävin sidostyhmä pelinkeittäjien jälkeen ovat pelaajat eli e-urheilijat. E-urheilijat muodostavat koko kilpailu- ja urheilutoiminnan ytimen, jonka varaan e-urheilun toimintaympäristö rakentuu. E-urheilijoiden kesken kilpailu on kovaa ja e-urheilussa huipulle pääsemistä onkin pidetty jopa haastavampana kuin perinteisessä urheilussa. Kuitenkaan edes huipulle pääseminen ei vielä tarkoita, että pelaamisesta saisi tarpeeksi tuloja ansaitakseen elantonsa pelkästään sen kautta. Yleensä e-urheilijat erikoituvat tiettyyn genreen tai sen alalajiin eli peliin. Lisäksi e-urheilijoiden peliurat ovat tyypillisesti lyhyempiä verrattuna perinteiseen urheiluun.¹¹⁰

E-urheilijat voivat olla sopimussuhteessa e-urheiluorganisaatioiden lisäksi kilpailunjärjestäjien tai jopa pelinkeittäjien kanssa. E-urheilussa on myös mahdollista, että e-urheilija edustaa useampaa e-urheiluorganisaatioita, sillä pelaajaoikeudet eivät ole yhtä pitkälle kehittyneitä kuin perinteisessä urheilussa¹¹¹. Sopimusten ehdoilla on olennainen merkitys koko sopimussuhteen luonteelle. Sopimusehdoilla voi olla vaikutuksia pelaajien tuloihin tai kulujen korvaukseen tai niiden rakenteeseen. Lisäksi sopimusehdoilla voidaan rajoittaa pelaajien toiminnallista vapautta.¹¹² Esimerkiksi vuonna 2013 *Riot Games* sai kritiikkiä osakseen siitä, että se kielsi sopimuksissaan pelaajia osallistumasta muiden pelinkeittäjien kilpailuihin. Kielto koski myös muiden pelien suoratoistamista eli striimaamista (eng. *streaming*).¹¹³

¹⁰⁹ Ks. esim. Paanetoja 2019a, s. 17–18. Myös Verohallinnon ohjeessa on lähdetty siitä, että sellaisten yhteisöjen hyväksi, joita ei pidetä verotuksessa yleishyödyllisenä, ei voida suorittaa talkootyötä tai muuta vastaavaa vapaaehtoistyötä. Ks. VH/6383/00.01.00/2019, kohta 1.

¹¹⁰ Scholz 2019, s. 67.

¹¹¹ Ks. lisää perinteisen urheilun pelaajaoikeuksista Halila – Norros 2017, s. 175–179.

¹¹² Windholz 2020, s. 26-27. Ks. myös Holden – Baker 2019, s. 418.

¹¹³ Windholz 2020, s. 26. Riot Gamesin vuodettu pelaajasopimus pohja koski pelaajasopimusta, joka jokaisen pelaajan tuli allekirjoittaa osallittuakseen Riot Gamesin Professional Leagueen. Mainitun kiellon lisäksi

E-urheilijat ovat tyypillisesti nuorempia kuin perinteisen urheilun toimijat ja merkittävä osa heistä on noin kahdenkymmenen ikävuoden paikkeilla. Kuitenkin osa pelaajista on jopa alaikäisiä.¹¹⁴ On esitetty, että nuori pelaajakunta yhdistettynä uran lyhyeen keston ja pelinkehittäjien määräävään asemaan on johtanut e-urheilijoiden kannalta epäedullisiin sopimuksiin ja pelaajien huonoon kohteluun. Lisäksi kova kilpailu on ajanut e-urheilijat harjoittelemaan jopa terveytensä kustannuksella.¹¹⁵

E-urheilijoiden toiminnan taso vaihtelee hyvin paljon ja ammattitasolla pelattavilla peleillä on erittäin kapea ammattilaispelaajien kärki ja erittäin laaja amatööri-, harrastus- ja vapaa-ajan pelaajien pohja. Tämä on johtanut monenlaisten pienempimuotoisten turnausten kasvuun. E-urheilun suosio perustuu tietynlaiseen pelaajien pyramidirakenteeseen, jossa on amatöörejä, puoliammattilaisia ja ammattilaisia. Pelaajarakenne toimii pohjana, jotta saadaan aikaan riittävästi kiinnostusta, tuloja ja kannattavuutta huipputason ylläpitämiseksi. Rakenne korostaa myös huippupelaajien asemaa ja taitotasoa, sillä huippupelaajaksi tuleminen pelissä, jolla on pienempi pelaajakunta, ei ole yhtä haastavaa kuin pelissä, jonka pelaajakunta koostuu miljoonista eri tason pelaajista.¹¹⁶

E-urheilijoiden laaja ja vaihteleva pelaajakunta eri pelien ympärillä asettaa tutkimukselle haasteita. Myös perinteisessä urheilussa huippu- ja ammattilaispelaajien alapuolella on laaja harrastajakunta. Harrastajakunta kuitenkin usein identifioituu harrastetoiminnaksi tai sen raja on muutoin suhteellisen selkeä. Vaikka pelkkä identifioituminen ei ratkaise oikeudellista asemaa, voi se viestiä ainakin toiminnan tarkoituksesta. Lisäksi perinteisen urheilun harrastekilpailuissa palkinnot ovat harvoin kovinkaan merkittäviä eikä pelaajille makseta lähtökohtaisesti kuin kulukorvauksia. Sen sijaan e-urheilijoiden kohdalla esimerkiksi harrastusmielessä pelaava pelaaja voi osallistua turnaukseen, josta saatu palkkio voi olla arvoltaan jopa tuhansia euroja.

sopimuksessa oli rajoittavia lausekkeita koskien muun muassa oikeustoimia Riot Gamesia vastaan. Pelaajien täytyi myös sitoutua luovuttamaan Riot Gamesille oikeuden käyttää pelaajan ääntä ja kuvaa jopa eläköitymisen jälkeenkin. Ks. lisää Hollist 2015, s. 830–831.

¹¹⁴ Hollist 2015, s. 831.

¹¹⁵ Windholz 2020, s. 27. Ks. myös Zetino 2021, s. 780–781. Pelaajasopimuksissa saatetaan kieltää toisiin kilpailuihin osallistuminen tai muiden alalajien striimaaminen. Sopimukset voivat sisältää myös epäinhimillisiä velvoitteita liittyen harjoitteluun. Ks. lisää Windholz 2020, s. 27.

¹¹⁶ Johnson – Woodcock 2021, s. 1449–1495.

E-urheilijan oikeudellisen aseman määrittelyn kannalta on merkitystä, miten ammattimaisesti toimintaa harjoitetaan.¹¹⁷ Ammattimaisuuden tasoon vaikuttavat myös monet tekijät, kuten pelatun pelin tai pelimuodon kilpailullisuus ja sen mahdollistamat kilpailuolosuhteet. Oikeudellisen aseman määrittelyyn vaikuttaa myös se, harjoittaako e-urheilija pelaamista yksilö- vai joukkuepelaajana. Joukkuepelaajana toimiminen vaatii esimerkiksi toiminnan koordinoitua joukkueen jäsenten välillä, tiimityötä ja yhteistyötä videopelissä sekä sen ulkopuolella.¹¹⁸

Urheiluoikeudellisessa tutkimuksessa on jaettu urheilutoimintaa eri ryhmiin sen perusteella, onko kyse leikistä, harraste- tai huippu-urheilusta. *Halilan* mukaan tasot eivät kuitenkaan ole toisistaan täysin erillisiä, mikä vaikuttaa myös oikeusjärjestyksen ulottumiseen liikuntaan ja urheiluun.¹¹⁹ Myös e-urheilussa voidaan tukeutua urheilutoiminnan luokitteluun eri ryhmiin toiminnan tason perusteella. *Scholz* ja *Nothelfer* on jakanut e-urheilijat ammattimaisuuden suhteen neljään eri ryhmään: Harrastepelaajiin, amatööreihin, puoliammattilaisiin ja ammattilaisiin. Luokittelu on suuntaa antava, koska rajat luokittelujen välillä ovat häilyviä.¹²⁰

Harrastepelaajilla tarkoitetaan videopelejä satunnaisesti pelaavia pelaajia. Harrastepelaajat lähtökohtaisesti järjestävät kilpailut omatoimisesti ilman ulkopuolisia tahoja tai organisaatioita. Satunnaisen pelaamisen muuttuessa säännöllisemmäksi ja pelaamista harjoitetaan virallisemmin e-urheiluorganisaation tai vastaavan yhteenliittymän kanssa, muuttuu toiminta *amatööriurheiluksi*. Tällä tasolla vaaditaan usein jo oikeudellisia toimenpiteitä, jotka liittyvät seuran perustamiseen ja itsesääntelyn luomiseen (organisointiin). *Puoliammattilaisuuden* ja amatööriurheilun ero on häilyvä. E-urheilutoiminta kuitenkin katsotaan olevan puoliammattilaisuuteen kuuluvaa toimintaa siinä vaiheessa, kun e-urheiluorganisaatio tai vastaava pelaajien yhteenliittymä alkaa muodostamaan toimintaa ammattimaisempaan suuntaan ja toimintaan otetaan mukaan valmentajia tai muita ulkopuolisia henkilöitä, ja toimintaa aletaan rahoittamaan esimerkiksi sponsoreiden toimesta. Korkeimmalla tasolla eli

¹¹⁷ Scholz – Nothelfer 2022a, s. 26.

¹¹⁸ Scholz – Nothelfer 2022a, s. 26.

¹¹⁹ Halila DL 2002, s. 813.

¹²⁰ Scholz – Nothelfer 2022a, s. 26.

ammattilaistasolla toiminta pyörii erilaisten liigojen ja muiden toimijoiden kautta, kuten perinteisessä ammattilaisurheilussakin.¹²¹

Ammattimaisuuden tason voidaan katsoa liittyvän vahvasti pelaajan tuloihin¹²², jota käsitellään tarkemmin kolmannessa ja neljännessä pääluvussa. Pelaajan ja seuran välinen oikeussuhde voi olla varsin vaihteleva ja oikeussuhteen luonteessa voi olla viitteitä työ-, velvoite- tai yhtiöoikeuteen liittyen.¹²³ Lisäksi toimintakenttää monimutkaistaa se, että pelaajien tulot voivat olla monesta eri tulonlähteestä. E-urheilijoiden tärkein tulonlähde on lähtökohtaisesti kilpailuista saadut palkinnot. Kilpailuista saatujen palkintojen suuruus vaihtelee suuresti kilpailujen laajuuden mukaan, jonka lisäksi kilpailuissa menestyminen on haastavaa. Tästä syystä jotkut e-urheiluorganisaatiot maksavat palkkaa pelaajilleen. Palkkaa saadessaan pelaajat ei välttämättä saa enää yhtä suurta osuutta kilpailuista saaduista palkinnoista. Kuitenkin varsinaista palkkaa saavien ammattilaispelaajien määrä on pieni ja tämänkaltaiset järjestelyt harvinaisia.¹²⁴

Toimeentulo onkin varsin epävarmaa, jonka lisäksi epävarmuutta luo sopimusten lyhyt kesto ja kilpailujen tason nouseminen.¹²⁵ Tämän vuoksi varsinaisten urheilusta saatujen tulojen lisäksi monet pelaajat tuottavat sisältöä erilaisilla alustoilla. Sisällöntuottaminen on usein pelaamisen suoratoistamista tai pelaamisesta tehtyjen videoiden tekemistä. Lisäksi e-urheilijoilla voi olla erilaisia tuloja esimerkiksi sponsorisopimuksien tai vastaavien kautta. Sinänsä pelaaja voi toimia pelkästään sisällön tuottajana, joskin yleistä on, että e-urheilija saa tuloja sekä kilpailemisesta, että puhtaasti kaupallisesta toiminnasta. Pelkästään kaupallisesti toimintaa harjoittavien asemaa ei kuitenkaan tässä tutkimuksessa käydä tarkemmin läpi, sillä kaupallinen toiminta rajautuu lähtökohtaisesti urheilun oikeusalueen ulkopuolelle.

¹²¹ Scholz – Nothelfer 2022a, s. 26. Erityisesti amatöörien ja puoliammattilaisten välinen ero on varsin häilyvä. Scholz ja Nothelfer kuitenkin perustelevat, että puoliammattilaisten jättäminen pois luokittelusta jäisi luokittelun asteikko liian hajanaiseksi.

¹²² Scholz 2019, s. 26. Ammattimaisuuden tasoa voidaan hahmotella urheilun sisäisesti tai urheilun ulkopuolisesti. Urheilun sisäisestä luokittelusta esim. Rauste 1997, s. 170–172.

¹²³ Scholz 2019, s. 26.

¹²⁴ Johnson – Woodcock 2021, s. 1449–1465. Vuonna 2015 vain muutama sata pelaaja sai palkkaa pelaamisestaan maailmanlaajuisesti. Ks. lisää esim. Hollist 2015, s. 831.

¹²⁵ Scholz 2019, s. 68.

Scholz ja *Nothelfer* ovatkin jakaneet e-urheilijat vielä kahteen alaluokkaan sen mukaan, saako pelaaja pääosan tuloistaan kilpailemisesta vai kaupallisesta toiminnasta eli striimaamisesta ja vastaavista tulonlähteistä. Usein kaupallisesta toiminnasta pääosan tuloistaan saavat urheilijat ovat kategorisesti puoliammattilaisia, joiden sopimusvelvoitteisiin kuuluvat markkinointi, PR-tilaisuudet ja mainostaminen.¹²⁶

Näin ollen e-urheilijoiden tulot ovat vaihtelevat ja ne voivatkin koostua siis esimerkiksi osittain kilpailuiden palkinnoista ja osittain palkasta tai palkkioista ja osittain striimauksen kautta saaduista tuloista.¹²⁷ E-urheilijat saavat tyypillisesti tuloja myös sponsoreiden kautta.¹²⁸ Vaikka tyypillistä on erikoistua tiettyyn genren alalajiin eli peliin voivat e-urheilijat myös kilpailla useassa eri alalajissa ja seurassa.¹²⁹

Urheiluoikeudellisessa tutkimuksessa on käyty keskustelua siitä, milloin urheilijan katsotaan harjoittavan toimintaa ammattimaisesti. Vakiintuneen kannan mukaan ammattiuurheilijana pidetään sitä, joka saa pääasiallisen tai merkittävän osan elannostaan urheilusta.¹³⁰ Urheilijoiden jaottelulla ei varsinaisesti ole enää nykypäivänä merkitystä oikeudelliselta kannalta, vaan tosiseikkojen olemassaololla.¹³¹ Tästä huolimatta jaottelua voidaan hyödyntää urheilijoiden oikeusaseman erojen selvittämisessä.¹³² Urheiluoikeudellisessa tutkimuksessa urheilijoiden jaottelua on tehty sekä ammattimaisuuden sekä kilpailullisuuden tason selvittämiseksi¹³³, että oikeusaseman jaottelun täsmentämiseksi¹³⁴. Varsinaisen

¹²⁶ Scholz – Nothelfer 2022a, s. 26. Vastaavia velvoitteita sisältyy myös kilpailemiseen keskittyneiden e-urheilijoiden sopimuksista. Myös perinteisessä urheilussa vastaavat velvoitteet ovat suhteellisen yleisiä. Ks. Schön 2021, s. 46–48.

¹²⁷ Scholz 2019, s. 68.

¹²⁸ Nagorsky – Wiemeyer 2020, s. 1.

¹²⁹ Scholz 2019, s. 26.

¹³⁰ Rauste 1997, s. 170–172; Halila 2006, s. 367.

¹³¹ Halila – Norros 2017, s. 52.

¹³² Hagman 2004, s. 16. Varsinaisen urheilutoiminnan jaottelu eroaa urheilijoiden jaottelusta muun muassa jaottelun tarkoituksen osalta. Ks. myös Halila DL 2002, s. 813–814.

¹³³ Esimerkiksi Halila DL 2002, s. 813. Halila jaotteli urheilutoiminnan kolmeen ryhmään: leikkiin, harrasteurheiluun ja huippu-urheiluun. Rauste puolestaan on jakanut urheilijat joukkue- ja yksilöurheilijoihin. Rauste 1997, s. 105–175.

¹³⁴ Oikeusaseman jaottelun täsmentämisestä esimerkkinä jako yksilö- ja joukkueurheilijoihin. Ks. Rauste 1997, s. 105–175. Ks. myös Hagman 2004, s. 16–18.

urheilutoiminnan jaottelulla ei kuitenkaan ole merkitystä urheilijan oikeudellisen aseman määräytymiseen. Tällä tarkoitetaan sitä, että urheilutoiminta, jossa pelaaja toimii voi olla esimerkiksi harrasteurheilua, mutta pelaajan oikeussuhde voi tästä huolimatta olla esimerkiksi työsuhde.¹³⁵

Edellä esitettyä *Scholzin* ja *Nothelferin* tekemää luokittelua voidaan tässä tutkielmassa käyttää suuntaa antavana pohtiessa oikeudellisen aseman muodostumista. E-urheilijoiden oikeudellisen aseman määrittämisessä kuitenkin korostuu siis ammattimaisuuden ohella sopimussuhteen tosiasialliset olosuhteet. Esimerkiksi e-urheiluorganisaation toiminta voi olla yksittäisten pelaajien harjoittamaa toimintaa eikä organisaation rooli kilpailutoiminnassa ole välttämättä yhtä keskeinen kuin seuroilla perinteisessä urheilussa. E-urheilijat voivat toimia ikään kuin yksilöiden yhteenliittymissä¹³⁶. Etenkin Yhdysvalloissa on tyypillistä, että e-urheilijat toimivat itsenäiseen ammatinharjoittajaan verrattavassa asemassa.¹³⁷ Myös Suomessa monet e-urheilijat toimivat usein itsenäiseen ammatinharjoittajaan verrattavassa asemassa.¹³⁸

E-urheilija voi siis olla yksilö- tai joukkueurheilija ja tässä vaiheessa on huomautettava, että e-urheilijoiden oikeudellinen asema voi olla hyvin häilyvä ja vaihdella riippuen pelin genrestä tai jopa sen alalajista eli pelistä, jossa he kilpailevat.¹³⁹ Usein tarkastelu etenkin joukkuepelaajien kohdalla kiinnittyy pelaajan ja e-urheiluorganisaation väliseen oikeussuhteeseen sekä sen tarkasteluun etenkin työoikeudellisesta näkökulmasta. E-urheilussa pelinkehittäjien vahvasta asemasta johtuen on alettu pohtimaan, voiko pelinkehittäjän tai kilpailunjärjestäjän ja e-urheilijan välille syntyä työoikeudellinen oikeussuhde.¹⁴⁰ Tämä kuitenkin vaatisi työsuhteen

¹³⁵ Halila DL 2002, s. 813.

¹³⁶ Laapas – Keskitalo 2021.

¹³⁷ Purewal – Davies 2016, s. 28; Windholz 2020, s. 26; Wong 2020, s. 124. Esimerkiksi LCS määrittää säännöissään, että pelinkehittäjän työntekijät eivät saa osallistua kilpailuihin. Säännön on katsottu toimivan myös osaltaan vahvistamassa käsitystä siitä, että pelaajat ja organisaatiot eivät ole työsuhteessa pelinkehittäjään. Ks. Bayliss 2016, s. 371.

¹³⁸ Malinen 2021, s. 15–20; Katajisto 2022, s. 17–22. Malisen ja Katajiston opinnäytetöissä on tutkittu e-urheilijoiden ansaintamalleja. Tutkimuksissa kävi ilmi, että moni pelaaja toimii kevytyrittäjänä ja laskuttaa joko urheiluorganisaatiota tai suoraan kilpailunjärjestäjää.

¹³⁹ Scholz – Nothelfer 2022a, s. 23. Ks. myös Holden – Baker 2019, s. 400.

¹⁴⁰ Holden – Baker 2019, s. 422; Wong 2020, s. 130.

tunnusmerkistön täyttymistä eikä samankaltaista työsuhdetta ainakaan perinteisessä urheilussa ole katsottu mahdolliseksi edes yksilöurheilussa.

3 E-urheilijan oikeudellinen asema

3.1 Työoikeus oikeudenalana ja sen soveltamisala

Nykymuotoisen työoikeuden sääntelyn perusta liittyy teollistumiseen ja sen myötä tulleeeseen yhteiskunnan muutokseen sekä tehdasväestöluokan syntymiseen. Työoikeus kuitenkin varsinaisesti omana oikeudenalanaan syntyi vasta, kun *Arvo Sipilä* loi niin sanotun perussuhdeteorian.¹⁴¹ Perussuhdeteorian tarve liittyi siihen, että sen avulla työoikeuden soveltamisala saatiin erotettua muista oikeudenalaloista.¹⁴² Perussuhdeteorian ytimenä oli ajatus siitä että, jos työn tekeminen täytti kaikki työsopimuslaissa säädetyt tunnusmerkit, oli kysymys työsuhteesta, jolloin siihen sovellettiin lähtökohtaisesti kaikkea työlainsäädäntöä.¹⁴³ Perussuhdeteoriaan kuului myös ajallista soveltamisalaa koskeva tulkinta, jonka mukaan työlainsäädäntöä sovellettiin siitä lähtien, kun työsuhde oli syntynyt eli työn alkamishetkestä. Ajallista soveltamisalaa koskevassa tulkinnassa erotettiin työsopimussuhde ja työsuhde käsitteellisesti toisistaan.¹⁴⁴ Nykyisin työlakeja sovelletaan pakottavien soveltamisalasäännösten mukaan eikä perussuhdeteoriaa enää erottelevana teoriana tarvita, vaikka sen voidaan yhä katsoa muodostavan yhden keskeisimmistä työoikeuden yleisistä opeista. Myös työsuhteen ja työsopimuksen ajallisen soveltamisen erosta on luovuttu ja niiden työoikeuden normien soveltaminen nähdään vaiheittaisena tapahtumasarjana.¹⁴⁵

Työoikeudellisen aseman tarkastelun keskeisenä kysymyksenä siis on, milloin työntekemiseen soveltuu työlainsäädäntö eli milloin työntekoa pidetään työsuhteisena työnä, ja milloin kyseessä on jokin muu sopimussuhde. Suomalaisessa lainsäädännössä ei varsinaisesti määritellä muita sopimussuhteita, joten määrittely suomalaisessa lainsäädännössä tapahtuukin poissulkevasti – työsuhteeksi katsotaan sopimussuhde, joka täyttää työsuhteen tunnusmerkistön – muut

¹⁴¹ Ks. Sipilä 1938, s. 209. Sipilä kutsui teoriassaan työsuhdetta oikeudelliseksi perussuhteeksi. Vuorio alkoi käyttämään teoriasta ensimmäistä kertaa käsitettä perussuhdeteoria. Ks. lisää Vuorio 1952, s. 690–691.

¹⁴² Sipilä 1938, s. 209. Sipilä korosti etenkin työoikeuden itsenäisyyttä suhteessa sosiaali oikeuteen.

¹⁴³ Paanetoja 2019b, s. 3.

¹⁴⁴ Kairinen et al. 2018, s. 36–37; Paanetoja 2019b, s. 2–4. Ks. myös Sipilä 1938, s. 230–232; HE 157/2000 vp, s. 55.

¹⁴⁵ Kairinen 2018a, s. 35–38; HE 158/2000 vp, s. 55–56; Paanetoja 2019b, s. 2–4 Nykyisin osa työoikeudellisesta lainsäädännöstä voi kuitenkin tulla sovellettavaksi jo ennen työsuhteen syntymistä työsopimussuhteessa eli heti sen jälkeen, kun sopimus työn tekemisestä on solmittu tai jopa sitä ennen työnhakuvaiheessa. Ks. lisää Paanetoja 2019b, s. 2–3.

sopimussuhteet määritellään velvoiteoikeuden normien perusteella. Soveltamisalan määrittely on merkityksellinen oikeusvarmuuden näkökulmasta, sillä työsopimuslain (TSL, 55/2001) mukainen työsuhteen määritelmä määrittelee myös muun muassa sosiaaliturvajärjestelmän mukaisen aseman.¹⁴⁶

Työlainsäädäntö on pääosin niin sanottua vähimmäispakottavaa oikeutta, jonka mukaisesti laissa olevan säännöksen sisällöstä ei voida sopia tai päättää toisin työntekijän lain tasolla turvattua suojaa heikentäen, ellei tällaisesta ole säädetty asianomaisessa laissa.¹⁴⁷ Tämä lähtökohta on myös kirjattu TSL 13 luvun 6 §:n 1 momenttiin, jonka mukaan sopimus, jolla vähennetään työntekijälle tämän lain mukaan tulevia oikeuksia ja etuja, on mitätön, ellei tästä laista muusta johdu.

Työsuhteen tunnusmerkistö ilmenee työsopimuslain soveltamisalaa koskevasta säännöksestä. Muidenkin työlakien soveltuminen ratkeaa työsopimuslain soveltamisalaa koskevasta säännöksestä, sillä niiden soveltamisala on yhtenäistetty ja sidottu työsopimuslain soveltamisalaa koskevaan säännökseen.¹⁴⁸ Työsuhteessa on tyypillistä, että oikeussuhteen osapuolet eivät voi itse lähtökohtaisesti päättää sitä, onko heidän välisensä oikeussuhde työsuhteeksi vai jokin muu velvoiteoikeudellinen oikeussuhde.¹⁴⁹ Tällä viitataan työoikeudelliseen *pakkosoveltuvuusperiaatteeseen*, jonka mukaan työlainsäädäntöä on aina sovellettava, jos se täyttää työsopimuslaissa säädetyt työsuhteen tunnusmerkit.¹⁵⁰ Työlainsäädännön soveltuminen on siis pakottavaa oikeutta, jonka määrittäminen tapahtuu tosiasiallisten olosuhteiden perusteella, eikä osapuolten tarkoituksella ole soveltuvuuden

¹⁴⁶ HE 215/2022 vp, s. 4–5. Ks. Myös Rissanen 2018, s. 28. Rajanvedolla on merkitystä myös muualla, esimerkiksi työturvallainsäädännön kannalta on noussut esiin tilanteita, joissa työsuhteen soveltamisalalla on merkitystä, kenen kannettavaksi tietyt kustannukset tulevat. Ks. Lisää Rissanen 2018, s. 28–29.

¹⁴⁷ Paanetoja 2019b, s. 5; Kairinen 2018b, s. 47–48. Tyypillisesti vähimmäispakottavuus on asetettu niin sanotun heikomman osapuolen suojaksi.

¹⁴⁸ Hietala et al. 2013, s. 18; Paanetoja 2019b, s. 25.

¹⁴⁹ Äimälä – Kärkkäinen 2017, s. 20; Paanetoja 2019b, s. 24. Esimerkiksi maininta sopimuksessa siitä, että kyseessä ei ole työsopimus, ei ole sitovaa merkitystä työoikeuden soveltamisen kannalta.

¹⁵⁰ Paanetoja 2019b, s. 13. Tässä yhteydessä on kuitenkin syytä muistaa, että oikeussuhde voi kuulua usean oikeudenalan soveltamisalaa. Työoikeudellisen normiston soveltaminen ei estä esimerkiksi velvoiteoikeudellisten säännösten soveltamista samaan oikeussuhteeseen. Lisää sekatyypisistä sopimuksista ja ristikkoteoriasta esim. Vuorio 1955, s. 41–46; Kairinen 2018c, s. 106.

kannalta ratkaisevaa merkitystä.¹⁵¹ Työsopimuslain soveltamisalasäännöksen eli TSL 1 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan:

Tätä lakia sovelletaan sopimukseen (työsopimus), jolla työntekijä tai työntekijät yhdessä työkuntana sitoutuvat henkilökohtaisesti tekemään työtä työnantajan lukuun tämän johdon ja valvonnan alaisena palkkaa tai muuta vastiketta vastaan.

Työsuhteen tunnusmerkistö on johdettavissa suoraan säännöksen sanamuodosta ilmenevistä tunnusmerkeistä, joita on katsottu olevan ainakin sopimustunnusmerkki, työntekemistunnusmerkki, vastikkeellisuustunnusmerkki sekä direktiotunnusmerkki.¹⁵² Kaikkien perustunnusmerkkien on täytyttävä, jotta kysymys olisi työsuhteesta, ja vastaavasti yhdenkin puuttuminen tarkoittaa sitä, että kyseessä on jokin muu oikeussuhde kuin työsuhte.¹⁵³

Työsopimussuhteelle tyypillistä on ansiotarkoitus. Työntekijän ei kuitenkaan edellytetä ansaitsevan koko elantoaan työsuhteesta. Työntekijällä voikin olla useita erillisiä ansionlähteitä.¹⁵⁴ Muussa kuin ansiotarkoituksessa tehtävää työtä ei pidetä työsuhteen soveltamisalaan kuuluvana työnä. Tästä syystä harrastustoiminnassa ja läheisten auttamiseksi tehtyä tilapäistä työtä, kuten talkootyötä, ei pidetä työtä työsuhteen soveltamisalansäädännön piiriin kuuluvana työnä. Myös harrastustoiminta jää soveltamisalan ulkopuolelle ansiotarkoituksen puuttumisen vuoksi.¹⁵⁵

Työsopimuslain soveltamisala rakentuu työsuhteen ja työsuhteen käsitteille. Näiden välille ei kuitenkaan tehdä enää nykyään selkeää eroa, vaan niitä käytetään laissa toistensa

¹⁵¹ Paanetoja 2019b, s. 24.

¹⁵² Tiitinen – Kröger 2012, s. 7–9; Kairinen 2018c, s. 104. Tunnusmerkkien jaottelu vaihtelee oikeuskirjallisuudessa. Sisältö on kuitenkin katsontatavasta sama. Vrt. Äimälä – Kärkkäinen 2017, s. 24; Paanetoja 2019b, s. 25

¹⁵³ Paanetoja 2019b, s. 25. Tunnusmerkkien on täytyttävä tosiasiallisesti työtä tehtäessä. Näin ollen pelkkä maininta esimerkiksi työsuhteen soveltamisalassa ei ole riittävä, vaan tunnusmerkkien tulee olla havaittavissa myös työtä suorittaessa.

¹⁵⁴ HE 157/2000 vp, s. 56 ja Kairinen 2018c, s. 107.

¹⁵⁵ Tiitinen – Kröger 2012, s. 12–13. Ks. myös Huttunen 1993, s. 18. Talkootyöstä ja sen työoikeudellisesta arvioinnista tarkemmin esim. Paanetoja 2019a. Muutoin työ voi olla mitä tahansa inhimillistä toimintaa. Ks. tarkemmin työn määritelmästä kappale 3.1.2.

synonyymeinä.¹⁵⁶ Työsopimuksella osapuolten välille syntyy oikeussuhde eli työsuhde, jonka perusteella osapuolet ovat velvoitettuja toteuttamaan tietyn suorituksen.¹⁵⁷

3.1.1 Sopimus työsuhteen perustana

Työsuhteen perustana on velvoiteoikeudellinen sopimus, jolla työntekijä ja työnantaja sopivat työn teosta. Työsopimuksella työntekijä sitoutuu henkilökohtaisesti työnantajalle työhön. Työsopimuksen tekeminen ei edellytä erityisten muutosäännösten tai määrämuotojen noudattamista ja se voidaan solmia vapaamuotoisesti. Työsopimus voidaan solmia esimerkiksi suullisesti, kirjallisesti, sähköisesti tai konkludenttisesti eli hiljaisesti.¹⁵⁸ Riittäväksi on katsottu, että sopimuspuolten välillä on yhteisymmärrys sopimuksen syntymisestä. Sopimustunnusmerkin täyttymisen kynnyksen onkin katsottu olevan matalalla.¹⁵⁹ Vaikka sopimustunnusmerkin suhteen rima on matalalla, on sen olemassaolo kuitenkin välttämätön sopimussuhteen syntymiseksi, kuten seuraavassa korkeimman oikeuden tapauksessa oli:

KKO 1987:4. Suomen Pesäpalloliitto oli järjestävän seuran pyynnöstä määrännyt erotuomarin pesäpallo-otteluun. Kun seuran ja erotuomarin välillä ei ollut sopimussuhdetta, ei erotuomari ollut tapaturmavakuutuslain 1 §:ssä tarkoitetussa työsuhteessa seuraan, vaikka seura maksoi hänelle liiton ohjeiden mukaisen palkkion ja teki siitä ennakonpidätyksen.¹⁶⁰

Työsopimus määrittää työsopimuslain soveltamiskohteen ja se on työsuhteen oikeudellinen perusta. Lisäksi sen tarkoituksena on määritellä työsuhteen osapuolten väliset ehdot.¹⁶¹ Työsopimuksen ehdoilla voidaan vaikuttaa myös koko oikeussuhteen oikeudelliseen luonteeseen, mikäli sopimuksen ehtoja tosiasiallisesti sovelletaan myös osapuolten välillä käytännössä.¹⁶² Näin oli esimerkiksi seuraavassa korkeimman oikeuden ratkaisussa:

¹⁵⁶ Hietala – Kaivanto 2021, s. 14.

¹⁵⁷ Tiitinen – Kröger 2012, s. 7–9

¹⁵⁸ HE 157/2000 vp, s. 55; Kairinen 2018c, s. 105.

¹⁵⁹ Paanetoja 2019b, s. 26. Ks. myös Tiitinen – Kröger, s. 12–14.

¹⁶⁰ Samansuuntaiseen näkemykseen päätyi työneuvosto lausunnossaan TN 1458–14. Tapauksessa Suomeen oli saapunut turistiviisumilla henkilöitä poimimaan ja myymään luonnonmarjoja. Poimijoiden ja yrityksellä ja marjanpoimijoilla ei ollut työsopimuslain tarkoittamaa työsopimussuhdetta.

¹⁶¹ HE 157/2000 vp, s. 55; Hietala et al. 2013, s. 22; Kairinen 2018c, s. 105–107.

¹⁶² Kairinen 2018c, s. 105.

KKO 2009:65. M sekä A ja B perustettavan yhtiön lukuun olivat sopineet, että M luovutti erään liikkeensä myyntitoiminnan perustettavan yhtiön hoidettavaksi. Kysymys siitä, olivatko myyntityön tehneet A ja B olleet työsuhteessa M:ään. Työsuhteeseen viittaavista seikoista huolimatta, korkein oikeus katsoi, että A:lla ja B:lle olleen mahdollisuus vaikuttaa esimerkiksi työn organisointiin ja liiketoiminnan lopputulokseen. Lisäksi kun A:n ja B:n tekemää sopimusta oli noudatettu tarkoin eikä osapuolten välillä ennen sopimussuhteen päättymistä ollut erimielisyyttä sopimusosapuolten asemasta, ei korkein oikeus katsonut perustelluksi arvioida jälkikäteen sopimusta sovitusta poiketen.

Työsopimuksen osapuolet eivät voi sopia pätevästi siitä, että työsuhteen tunnusmerkit tosiasiallisesti täyttävässä sopimussuhteessa ei sovellettaisi työsopimuslakia säännöksen pakottavuudesta johtuen.¹⁶³ Työsuhteen tunnusmerkistön kannalta ei ole myöskään merkitystä sopimuksen otsikoinnilla tai muulla nimityksellä, vaan ensisijaisesti tarkastellaan *tosiasiallisia työskentelyolosuhteita*.¹⁶⁴ Näin oli esimerkiksi tapauksessa KKO 2017:37, jossa X Oy ja A olivat tehneet puitesopimuksen, jossa oli sovittu tarvittaessa työhön kutsuttavan työntekijän työsuhteiden ehdoista. Tämän jälkeen A oli työskennellyt yhtiössä eri pituisia ajanjaksoja puolentoista vuoden aikana. Puitesopimuksen katsottiin olevan määräaikaisten työsuhteiden otsikosta huolimatta. Samankaltaiseen ratkaisuun korkein oikeus on päätenyt myös ratkaisussa KKO 2008:99, jossa osapuolet olivat solmineet pienurakkasopimuksen koskien omakotitalon ja piharakennuksen rakennusteknisten töiden suorittamista. Korkein oikeus päätyi pitämään sopimussuhdetta työsuhteena ottaen huomioon sopimuksen ehdot ja tosiasialliset olosuhteet. Otsikoinnin vaikutus voi näkyä myös toiseen suuntaan. Seuraavassa työneuvosto päätyi lausunnossaan pitämään työsuhteeksi otsikoitua sopimusta toimeksiantosopimuksena:

TN 1293-93¹⁶⁵. Tapauksessa yhtiö ja kieltenopettaja olivat sopineet englannin kielen tunteiden antamisesta yhtiön henkilöstölle. Sopimus oli otsikoitu työsuhteeksi ja yhtiö oli toimittanut ennakonpidätyksen ja suorittanut TEL-vakuutusmaksut sekä maksanut opetustilan kustannukset. Opettajalla oli myös muita kieltenopetustehtäviä. Hänellä ei ollut pääsyä yhtiön tiloihin, eikä häntä ollut muutenkaan kohdeltu samoin kuin yhtiön työsuhteessa olevia. Opettajan työstään saama vastike oli ollut huomattavan suuri verrattuna yhtiön muiden henkilöiden palkkatasoon. Työneuvosto piti ratkaisevana vastiketta ja työntekijöistä poikkeavaa kohtelua. Osapuolet olivat toimineet vuosien ajan sen käsityksen mukaisesti, että kyse oli yrittäjän kanssa tehdystä sopimuksesta. Sopimuksen nimike ei ollut

¹⁶³ HE 157/2000 vp, s. 55.

¹⁶⁴ Äimälä – Kärkkäinen 2017, s. 38; Paanetoja 2019b, s. 13.

¹⁶⁵ Vrt. TN 1413-06.

sellaisenaan ratkaiseva, mutta yksi huomioon otettava seikka kokonaisarvostuksessa.

Perinteisessä urheilussa osallistumisen järjestettyyn kilpailutoimintaan on katsottu luovan ainakin hiljaisen sopimussuhteen urheilijan ja urheiluseuran välille.¹⁶⁶ Perinteisen urheilun tapaan myös e-urheilussa kyseessä on useimmiten pelaajasopimus tai muu vastaava, jossa sopimus nimetään poikkeavasti, vaikka tarkoituksena olisikin työsuhteen syntyminen.

Perinteisessä urheilussa pelaajasopimukset tehdään lähes poikkeuksetta lajiliiton, liigan tai muun urheiluorganisaation yksipuolisesti tai yhdessä urheilijan edustajan laatimaa pelaajasopimusmallia käyttäen¹⁶⁷. Kirjallinen muoto ja tietyn pelaajasopimusmallin käyttäminen saattaa olla kilpailuun osallistumisen edellytys. Näistä syistä pelaajasopimusmalleja noudatetaankin käytännössä lähes poikkeuksetta ainakin pelaajasopimusten vähimmäisehtoina. Pelaajakohtaisesti sovitaan yleensä vain sopimuksen kestosta ja korvauksesta.¹⁶⁸

Myös SEUL tarjoaa pelaajasopimus pohjan elektronisen urheilun organisaation ja pelaajan välisen sopimuksen luomiseen. Ei ole kuitenkaan tiedossa, kuinka yleistä on käyttää lajiliittojen sopimus pohjia elektronisessa urheilussa. Toimintaympäristön poikkeavuudesta johtuen ainakin pelinkehittäjien laatimat pelaajasopimus pohjat lienevät hyvin yleisiä ainakin ammattilaistasolla. Nämä kuitenkin vain harvoin ovat julkisesti saatavilla, jonka lisäksi niiden sisältö saattaa vaihdella sopimussuhteen mukaan. Myöskään e-urheilussa sopimuksen otsikoinnilla ei ole siis pääsääntöisesti juurikaan merkitystä oikeussuhteen määrittämisen kannalta, vaikka sopimuksen otsikko voi ilmaista myös osapuolten tarkoituksen. Varsinaiset ongelmatilanteet liittyvätkin yleensä niihin tilanteisiin, kun sopimusta ei ole tehty kirjallisesti¹⁶⁹. Käytännössä sopimuksen voidaan katsoa syntyvän samoilla edellytyksillä kuin perinteisessäkin urheilussa.

¹⁶⁶ Rauste 1997, s. 107.

¹⁶⁷ Schön 2010, s. 9. Pelaajasopimuksissa pyrittiin vielä 1990-luvun alussa kiertämään työsuhteen olemassaolo lausekkeella, jonka mukaan sopimus ei ole työ sopimus. Ks. lisää Huttunen 1993, s. 73; Halila–Norros 2017, s. 185.

¹⁶⁸ Schön 2021, s. 7. Ks. myös Huttunen 1993, s. 26.

¹⁶⁹ Spolander 2009, s. 15. Kirjallisen sopimuksen puuttuminen voi viitata esimerkiksi harrastustoimintaan. Ks. Huttunen 1993, s. 41–42; Spolander 2009, s. 16.

3.1.2 Työn tekeminen henkilökohtaisesti työnantajan lukuun

Työsopimuksella työntekijä sitoutuu luovuttamaan työpanoksensa työnantajan käytettäväksi. Työn tekemisen voidaankin katsoa oleva työsopimuksen keskeisin velvollisuus.¹⁷⁰ Työsuhteessa tehtävä työ voi siis olla, mitä tahansa inhimillistä toimintaa, jolla on taloudellista arvoa. Työ ei kuitenkaan saa olla rikollista tai hyvän tavan vastaista.¹⁷¹ Työntekemistunnusmerkkiin voidaan katsoa kuuluvan kaksi erillistä kriteeriä, nimittäin työn tekeminen *henkilökohtaisesti* ja *työnantajan lukuun*.

Työsopimuksen soveltamisalaan liittyy työntekijän henkilökohtainen sitoutuminen työsopimuksessa määritettyyn työhön.¹⁷² Työsopimuslain 1 §:n sanamuodosta johtuen myös useat työntekijät voivat kuitenkin sitoutua työntekemiseen yhdessä työnantajalle, jos työsuoritukset edellyttävät toisiaan. Tällöin kyseessä on useiden työntekijöiden muodostama työkunta, jossa jokaisen työkunnan jäsenen ja työnantajan välille syntyy erillinen työsuhte.¹⁷³

KKO 1970-II-23. Soitinyhtyeen johtaja oli sitoutunut yhtyeineen esittämään tanssimusiikkia yhtenä iltana erään yhdistyksen toisella paikkakunnalla järjestämässä huvitilaisuudessa korvausta vastaan, joka oli tarkoitus jakaa yhtyeen jäsenten kesken tasan. Eräs yhtyeen jäsenistä oli esiintymispäivänä matkalla kotipaikkakunnaltaan esiintymispaikkakunnalle tapaturmaisesti vahingoittunut. Yhtyeen katsottu sitoutuneen yhteisesti työkuntana vastikkeesta suorittamaan kysymyksessä olevan työn yhdistyksen johdon ja valvonnan alaisena ja yhtyeen jäsentä kohdanneen tapaturman katsottu sattuneen työstä johtuvissa olosuhteissa tehdyllä matkalla asunnosta työpaikalle.

Työkunta voi olla kyseessä vain, jos ryhmä ei ole organisoitunut liikkeeksi tai selvimmin juridiseksi henkilöksi.¹⁷⁴ Työntekijän henkilökohtainen sitoutuminen työntekoon vaatii lähtökohtaisesti työnantajan ja työntekijän välistä sopimusta. Näin ollen esimerkiksi kahden yhteisön välillä tehdyssä sopimuksessa, vaikka se koskisikin työntekoa, ei ole lähtökohtaisesti

¹⁷⁰ Äimälä – Kärkkäinen 2017, s. 25–26.

¹⁷¹ Kairinen 2018c, s. 107.

¹⁷² Kairinen 2018c, s. 108. Ks. myös Tiitinen – Kröger 2012, s. 13.

¹⁷³ Paanetoja 2019b, s. 28.

¹⁷⁴ Tiitinen – Kröger 2012, s. 7–8; Kairinen 2018c, s. 117

kyse henkilökohtaisesta työhön sitoutumisesta eikä työsopimuslain mukaisesta työsuhteesta, ellei järjestelyyn ole ryhdytty lainsäädännön kiertämisen tarkoituksessa.¹⁷⁵

TN 1399-04. Tapauksessa sopimus on solmittu osakeyhtiön ja perustettavan osuuskunnan kesken. Sopimus on siis kahden yhteisön välinen sopimus. Esitetyn selvityksen mukaan sopimus on laadittu kahden yrityksen väliseksi. Kun sopimus on solmittu perustettavan osuuskunnan kanssa, ei sopimuksessa ole asetettu kenellekään henkilökohtaista työntekovelvoitetta. Kun tosiasialliset olosuhteet puolsivat osapuolten aitoa tarkoitusta järjestää toiminta muuksi kuin työsuhteiseksi, työneuvosto katsoi, että osapuolten välillä ei ollut työsuhdetta. Työneuvosto kuitenkin muistutti, että mikäli kuitenkin voidaan osoittaa, että järjestelyihin, kuten sopimuksen solmimiseen perustettavan osuuskunnan nimissä, on ryhdytty lainkiertämistarkoituksessa, tulee asiaa arvostella toisin kuin edellä on esitetty.

Työnteon henkilökohtaisuutta on korostettu TSL 1 luvun 7 §:n 1 momentissa, jonka mukaan osapuolet eivät saa siirtää työsopimuksesta johtuvia oikeuksiaan tai velvollisuuksiaan kolmannelle ilman toisen sopijapuolen suostumusta. TSL 1 luvun 8 §:n mukaan, jos työntekijä on työnantajan suostumuksella ottanut avustaja työsopimuksesta johtuvien velvoitteiden täyttämiseksi, on myös avustajaksi otettu henkilö työsuhteessa työnantajaan. Työn henkilökohtaisuuden on katsottu olevan eräs olennaisista seikoista, joilla työsuhteinen työntekeminen voidaan erottaa itsenäisestä yrittämisestä, sillä itsenäinen yrittäjä voi lähtökohtaisesti asettaa toisen henkilön tekemään työn hänen sijastaan¹⁷⁶.

Lienee selvää, että urheilijan henkilökohtaiseen taitoon tai osaamiseen perustuva urheilusuoritus on korostetun henkilökohtainen myös e-urheilun kohdalla, jolloin tämän kriteerin voidaan katsoa täyttyvän pelkästään toiminnan luonteen vuoksi.

Työstä tulevan välittömän hyödyn tulee koitua työnantajan hyväksi.¹⁷⁷ Hallituksen esityksen perusteluissa korostetaan, että työsuorituksesta tuleva hyöty, siitä suoritettavaa vastiketta lukuun ottamatta, ei saa tulla työntekijän hyväksi. Jos esimerkiksi avoimen yhtiön tai kuolinpesän osakkaat tekevät työtä olennaisesti myös omaan lukuunsa, kysymys ei ole

¹⁷⁵ Tiitinen – Kröger 2012, s. 13.

¹⁷⁶ Kairinen 2018c, s. 108.

¹⁷⁷ HE 157/2000 vp, s. 56; Kairinen 2018c, s. 107. Työsuorituksesta tulevaa hyötyä ei ole tarkemmin määritelty, Työsuorituksesta tulevana hyötynä ei kuitenkaan pidetä palkkaa tai oppia, jota työntekijä työsuhteessa saa. Palkka on korvaus hyödystä, joka työnantajalle kuuluu tehdystä työstä. Tiitinen – Kröger, s. 16.

työsopimuslaissa tarkoitettu työntekijä.¹⁷⁸ Oikeuskirjallisuudessa ja oikeuskäytännössä on katsottu myös, että merkittävä osakeomistus osakeyhtiössä tai vastaava määräysvalta voi tarkoittaa sitä, että osakas työskentelee omaan lukuunsa.¹⁷⁹ Toisaalta myös avoimen yhtiön tai osakeyhtiön tai kuolinpesän osakas voi tehdä työtä yhtiölle tai kuolinpesälle työsopimuksen perusteella, jolloin työsopimuslakia sovelletaan normaalisti.¹⁸⁰ Työneuvosto on arvioinut asiaa työaikalain (872/2019) soveltamista koskevassa lausunnossaan. Kyse oli työaikalain soveltamisesta osakeyhtiön osakkeenomistajiin ja hallituksen jäseniin.

TN 1383-02. Osakeyhtiön osakekanta jakautui myynnin jälkeen kahdeksaan yhtä suureen osaan, jotka osakkeenomistajat olivat ostaneet merkintähintaan. Järjestelyn jälkeen jokainen osakkeenomistaja omisti 12,5 % yhtiön osakekannasta ja heillä oli yhtäläinen äänivalta yhtiökokouksessa. Osakkaiden työtehtävät jaettiin osakassopimuksen ja aikaisempien työtehtävien perusteella, jonka lisäksi yhtiössä työskenteli osakkeenomistajien lisäksi noin 7–8 vakituista työntekijää, jotka eivät omistaneet yhtiön osakkeita. Työneuvosto katsoi, että omistusosuus ei ollut vähäinen ja että omistajat olivat keskenään tasavertaisessa asemassa ja toimivat yhtiösopimuksen nojalla kantaen yrittäjän riskin toiminnasta. Työneuvosto katsoi osakkeenomistajien tehneen työtä omaan lukuunsa eikä heihin sovellettu työaikalain säännöksiä.

Myös korkein oikeus on käsitellyt asetelmaa ratkaisussa KKO 1991:60, jossa osakeyhtiön palveluksessa ollut henkilö oli ollut yhtiön perustajaosakas, omistanut 10 prosenttia sen osakkeista ja ollut sen hallituksen jäsen. Hänen katsottiin tästä huolimatta olleen työsuhteessa yhtiöön.

Vakuutusosoikeuden ratkaisussa oli kyse paljon suuremmasta omistusosuudesta. Ratkaisussa VakO 4473/2017, jossa henkilö omisti osakeyhtiöstä 49 % ja hänen veljensä loput 51 %. Vakuutusosoikeus katsoi erityisesti määräysvallan puuttumisesta työnantajayhtiössä sekä työskentelyn laadusta ja työsuhteen päättämisestä esitetyt seikat huomioon ottaen henkilön aseman yhtiössä olleen kokonaisuutena arvioiden sellainen, että hän oli ollut työsopimuslaissa tarkoitettulla tavalla työsuhteessa osakeyhtiöön.¹⁸¹

¹⁷⁸ HE 157/2000 vp, s. 56.

¹⁷⁹ Tiitinen – Kröger 2012, s. 14–15.

¹⁸⁰ Tiitinen – Kröger 2012, s. 14–15.

¹⁸¹ Samankaltaiseen lopputulokseen on päädytty myös esimerkiksi TN 1422-07, jossa avoimessa yhtiössä oli toimitusjohtajan lisäksi 41 yhtiömiestä, joista jokainen oli sijoittanut yhtiöön 300 euroa. Yhtiömiehet tekivät yhtiön toimitusjohtajan kanssa työkohtaisesti sopimuksen saatavasta ansiosta, matkakorvauksista ja asumisesta.

Markus Äimälän ja Mika Kärkkäisen mukaan ei ole olemassa täsmällistä määritelmää sille, kuinka suuri omistusosuuden on oltava, jotta työtä pidettäisiin omaan lukuun tehtävänä. Heidän mukaansa arviointiin vaikuttaa paitsi omistusaseman merkittävyys myös se, kuinka suurta määräysvaltaa työn suorittaja tosiasiallisesti - muutoinkin kuin omistuksen perusteella - käyttää työnteettäjäjyhteisössä, ja liittyykö toimintaan todellista yrittäjän riskiä. He kuitenkin toteavat, että jos omistusosuus on riittävän suuri (yli puolet), johtanee tämä seikka jo itsessään siihen päätelmään, että työtä tehdään omaan lukuun.¹⁸²

Määräysvallan olemassaololla voidaan nähdä yhtymäkohtia jäljempänä käsiteltävään työnantajan työnjohto- ja valvontaoikeuteen nähden. *Janne Kaisto* ja *Ilari Kallio* korostavat, että vaatimus työn tekemisestä työnantajan lukuun on itsenäinen tunnusmerkki suhteessa vaatimukseen siitä, että työtä tehdään työnantajan johdossa ja valvonnassa.¹⁸³

Käytännössä lähtöasetelmat tekevät arvioinnista hankalat. Toisen lukuun kriteerillä on kuitenkin itsenäistä merkitystä vasta siinä vaiheessa, kun muut työsuhteen tunnusmerkit täyttyvät. Määräysvallan ollessa merkittävältä osin päällekkäinen työnantajan työnjohto- ja valvontaoikeuteen nähden, tulee tarkasteltavaksi rajatapauksissa taloudellinen hyötyminen. Taloudellisessa hyötymisessä on kyse siitä, että hyötyminen omistuksen, osakkuuden tai osallisuuden kautta voi merkitä sitä, ettei työtä tehdä työ sopimuslain vaatimalla tavalla toisen lukuun.¹⁸⁴ Kyse on usein nimenomaan yrittäjän riskin siirtymisestä.¹⁸⁵

Perinteisen urheilun kohdalla on katsottu, että ainakin joukkueurheilijan urheilusuorituksella on taloudellista arvoa urheiluseuralle, sillä joukkueiden väliset ottelut ovat usein maksullisia tapahtumia, joista urheiluseurat saavat pääsylipputulaja ja voivat myydä esimerkiksi maksullista mainostilaa pelaajien peliasuihin. Lisäksi tapahtumia välitetään eri tiedotusvälineiden kautta laajalle katselujoukolle. Urheilun julkisuus muodostaa näin ollen myös markkinointikeinon, jota seurat usein hyödyntävät. Pääsylippujen ja mainospalveluiden

Työneuvosto totesi lausunnossaan, ettei yhtiömiehillä ole sellaista määräävä asemaa yhtiössä, jonka perusteella heidän katsottaisiin työskentelevän omaan lukuunsa. Kysymys oli siis työsuhteisesta työstä.

¹⁸² Äimälä – Kärkkäinen 2017, s. 33–34.

¹⁸³ Kaisto – Kallio 2011, s. 40.

¹⁸⁴ Kaisto – Kallio 2011, s. 39–40.

¹⁸⁵ Tiitinen – Kröger 2012, s. 15.

myötä urheilusuorituksesta tulevan hyödyn on katsottu koituvan urheiluseuran hyväksi.¹⁸⁶ Näin ollen työn tekemisen kriteeri täyttyy urheilusuorituksen ollessa työtä, jolla on taloudellista arvoa. Urheilusuoritus myös tehdään pääosin toisen lukuun seuran saadessa merkittävän taloudellisen hyödyn pelaajan urheilusuorituksesta. Näin ainakin huipputasolla.¹⁸⁷

E-urheilussa kysymys siitä, kenen lukuun työtä tehdään voi olla tulkinnallisempi kuin perinteisen urheilun kohdalla. E-urheiluorganisaatioiden ansaintatavat poikkeavat perinteisestä urheilusta eikä vastaavia tuloja saada pääsylipuista tai mainostilasta kuten perinteisessä urheilussa. Tällöin tarkastelussa on usein kyse esimerkiksi siitä, katsotaanko urheilijoiden tarjoama näkyvyys ja mahdollinen positiivinen vaikutus esimerkiksi e-urheiluorganisaation arvoon riittäväksi työsuhteen tunnusmerkistön kannalta. E-urheiluorganisaatiot voivat sinänsä hyötyä e-urheilijoiden urheilusuorituksesta myös välillisesti esimerkiksi pelinkehittäjien tai kilpailunjärjestäjien ja e-urheiluorganisaatioiden välisissä sopimussuhteissa¹⁸⁸. Nämä kysymykset ovat selkeämmin esillä ammattilaistasolla.

Puoliammattilaistasolla ja sen alapuolella kyse on usein siitä, miten esimerkiksi kilpailuista saadut tulot jaetaan. Kuten e-urheilijoita koskevassa tarkastelussa huomioitiin e-urheilussa, on mahdollista, että urheilijat osallistuvat urheilukilpailuihin yhteenliittymänä, joissa edes työn teettäjän asema ei ole kovin selvä. Toisaalta sopimus voi olla tehty myös suoraan kilpailunjärjestäjän kanssa huolimatta siitä, onko kyseessä yksilö- vai joukkueurheilija. Yhteenliittymien osalta voinee olla myös mahdollista, että ne katsottaisiin työkunnaksi, jossa joukkueurheilijoiden työpanos luovutettaisiin kilpailunjärjestäjälle. Näissä tilanteissa voitaisiin myös urheilusuorituksesta tulevan hyödyn koituvan kilpailunjärjestäjän hyväksi¹⁸⁹. Työkunnasta ei kuitenkaan enää ole kyse, jos toiminta on organisoitu yhtiömuotoon, ellei siihen ole ryhdytty lain kiertämistarkoituksessa.

Sinänsä yhteenliittymä voidaan perustaa lähes minkälaiseen yhtiömuotoon vain, jolloin päätösvalta voisi olla kategorisesti pelaajilla itsellään. Myös taloudellinen hyöty esimerkiksi tulospalkinnoista tai muista tuloista, kuten mainostilan myymisestä pelipaitoihin, suuntautuu

¹⁸⁶ Huttunen 1993, s. 17; Rauste 1997, s. 108.

¹⁸⁷ Ks. esim. Halila – Norros, s. 182–185.

¹⁸⁸ Välillisellä hyötymisellä tässä yhteydessä tarkoitetaan etenkin neuvotteluaseman paranemista urheilukilpailuun osallistumisesta tehtävissä sopimuksissa.

¹⁸⁹ Ks. luku 3.1.4.

lähtökohtaisesti pelaajille itselleen. Tilanne voi kuitenkin olla hyvin erilainen, mikäli esimerkiksi yksittäisellä pelaajalla on suurempi omistusosuus tai yhteenliittymän omistaa erillinen taho. Etenkin ammattilaistasolla on kuitenkin todennäköistä, että e-urheiluorganisaatio ei ole e-urheilijoiden yhteenliittymä, vaan ulkopuolisten toimijoiden omistama organisaatio, jossa e-urheilijat ovat omistajina vain poikkeuksellisesti¹⁹⁰.

3.1.3 Työn vastikkeellisuus

Työsopimuslain soveltamisalan mukaisesti työntekijä tekee työsopimuksen perusteella työtä palkkaa tai muuta vastiketta vastaan. TSL 1 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan lakia sovelletaan, vaikka vastikkeesta ei ole sovittu, jos tosiseikoista käy ilmi, että työtä ei ole tarkoitettu tehtäväksi vastikkeetta. Säännöksestä on johdettavissa niin sanottu *vastikeolettama* eli vaikka työsopimuksessa ei vastikkeesta nimenomaisesti sovittaisi, täyttää työsuhde tunnusmerkistön, mikäli muut tunnusmerkit täyttyvät. Tunnusmerkin kannalta on riittävää, että työtä tehdään ansiotarkoituksessa. Vastikeolettaman kumoaminen vaatii lähtökohtaisesti nimenomaisen näytön siitä, että työ on tarkoitettu tehtäväksi ilman vastiketta.¹⁹¹

Vastike voi olla lähtökohtaisesti mitä vain korvausta, jolla on saajalleen taloudellista arvoa. Vastikkeena voi siis olla rahaa, luontoissuoritus taikka esimerkiksi vastavuoroinen työ tai näiden yhdistelmä.¹⁹² Hallituksen esityksessä on esitetty, että pelkkä asiakkaiden antamien palvelurahojen saaminen riittäisi työsopimuslain mukaiseksi vastikkeeksi.¹⁹³ Oikeuskirjallisuudessa riittäväksi vastikkeeksi on katsottu pelkkä mahdollisuus opin saamiseen.¹⁹⁴ Tässä yhteydessä on kuitenkin hyvä muistaa, että työntekijän vastikkeen ei tarvitse tarjota työntekijälle koko elantoa, vaan se voi koostua useista eri lähteistä.¹⁹⁵ Tapauksessa KKO 1997:38 kysymys oli vastiketta koskevien tunnusmerkkien täyttymisestä:

¹⁹⁰ Scholz – Nothelfer 2022a, s. 26.

¹⁹¹ Tiitinen–Kröger 2012, s. 12–13; Äimälä – Kärkkäinen 2017, s. 37. Esimerkiksi perheen jäsenten välisiin suorituksiin tai talkootöihin osallistumisesta ei oleteta yleensä kuuluvan ansiotarkoitusta. Hietala et al. 2013, s. 28–29.

¹⁹² Paanetoja 2019b, s. 27–28. Ks. myös Tiitinen – Kröger 2012, s. 16–18.

¹⁹³ HE 157/2000 vp, s. 56.

¹⁹⁴ Paanetoja 2019b, s. 27–28. Ks. myös Tiitinen – Kröger 2012, s. 16.

¹⁹⁵ Ks. HE 157/2000 vp, s. 56.

Pelaaja oli tehnyt yhdistyksen kanssa sopimuksen pelaamisesta jääkiekon I-divisioonassa. Sopimuksen mukaan pelaajalla oli odotettavissa pelaamisesta palkkiota niin paljon, että vastike oli työnteosta maksettua palkkaa eikä vain harrastustoiminnan tueksi annettua avustusta. Pelaaja oli työsopimussuhteessa yhdistykseen.¹⁹⁶

Kari-Pekka Tiitinen ja Tarja Kröger arvioivat, että vastikkeen riittävyttä oli arvioitu jonkinlaisen ”odotusarvon” perusteella viittaamalla siihen, että nuorella kehittyvällä pelaajalla on vastaisuudessa mahdollisuus ansaita korkeampaa vastiketta. Heidän mukaansa sovitulla määrällä voi olla merkitystä arvioitaessa, onko työ tarkoitus tehdä työsuhteessa vai itsenäisenä yrittäjänä. Jos sovittu vastike ylittää (merkittävästi) samantyyppisestä työstä yleisesti maksettavan tai muille saman työnantajan palveluksessa oleville maksettavan vastikkeen, vastikkeen määrä voi olla indisio siitä, että työ on tarkoitus tehdä yrittäjätöinä.¹⁹⁷

Näkemyks on sinänsä mielenkiintoinen, sillä työsuhteen tunnusmerkistön kannalta odotettavissa oleva palkkion määrääytymiskriteerit voivat etenkin urheilun parissa vaihdella hyvinkin paljon. Edellä mainitussa korkeimman oikeuden ratkaisussa pelaajan ja yhdistyksen välisessä sopimuksessa oli ehto, jonka mukaan pelaaja saa pisterahaa edustusjoukkueen otteluista 250 markkaa sarjapisteeltä sekä hyvitystä liigaan nousemisesta 5 000 markkaa. Lisäksi yhdistyksen on lisäksi tullut suorittaa pelaajalle polttoainekorvausta matkakustannuksista sekä kustantaa yksi aterian harjoittelu- ja ottelupäivinä. Korkein oikeus on perusteluissaan ottanut huomioon pelaajan urakehityksen ja todennut, että pelaajasopimuksen mukaan hänellä *on ollut odotettavissa mahdollisuus* ansaita palkkiota niin paljon, että vastike ei ollut vain näennäistä.

Perinteisen urheilun urheilijan aseman kannalta vastikkeellisuustunnusmerkin on katsottu olevan kriittisin työsuhteen syntymisen edellytys. Näkökulma on perustunut korvausten rakenteeseen ja rajanvetoon siitä, milloin saatu vastike katsotaan niin pieneksi, että toiminta on harrastustoimintaa eikä täytä työsuhteen tunnusmerkistöä.¹⁹⁸ Vastikkeen määrääytymisperusteissa sekä korvauksen rakenteessa voidaan nostaa kysymys esille siitä, mikä

¹⁹⁶ Korkein oikeus oli jo aiemmin päättänyt ratkaisussa KKO 1995:145 pitämään jääkiekkopelaajaa samankaltaisissa olosuhteissa työsuhteessa olevana, kun hän sai kiinteää kuukausipalkkiota 4 200 markkaa.

¹⁹⁷ Tiitinen – Kröger 2012, s. 17. Ks. myös Tiitinen LM 1998, s. 215–216.

¹⁹⁸ Huttunen 1993, s. 61; Rauste 1997, s. 108–109.

merkitys urheilun erityispiirteille annetaan oikeudellisessa harkinnassa¹⁹⁹. Kuten aiemmin mainittiin oikeuskirjallisuudessa, on katsottu riittäväksi jopa vain mahdollisuus opin saamiseen. Urheilussa on kuitenkin tyypillistä, että toimintaa harjoitetaan puhtaasti harrastustoiminnan tarkoituksessa, joka on jätetty TSL 1 luvun 2 §:n nimenomaisella säännöksellä lain soveltamisalan ulkopuolelle. Olisikin perusteltua, että urheilijalla vastiketunnusmerkin täyttymiseen ei riittäisi pelkkä mahdollisuus opin saamisen, vaan urheilutoiminnasta saadun vastikkeen tulisi ainakin peittää toiminnasta aiheutuneet kulut²⁰⁰. Vastikkeen ollessa kuluja suuremmat on luonnollisempaa todeta, että urheilutoimintaan on *ryhdytty selvästi ansiotarkoituksessa*. Näin ollen myös odotettavissa olevilta tuloilta tulisi vaatia tietynlaista varmuutta ainakin siitä, että ne tulevat peittämään toiminnasta aiheutuneet kulut.

Myös e-urheilussa harrastustoiminta on tyypillistä. Tapauksessa KKO 1997:38 esillä olleen pelaajasopimuksen ehdot saattavat olla mahdollisia e-urheilussakin ja niiden avulla myös työn teettäjä voi hallita taloudellista riskiään. E-urheilijan aseman kannalta kuitenkin tilanne voi tässäkin suhteessa näyttäytyä haastavalta. Esimerkiksi SEUL pelaajasopimus pohjassa palkan määräytymiseen liittyvissä ehdoissa on kuukausipalkan lisäksi palkintorahoja ja kuluja koskevat ehdot. Rajanvedon kannalta, etenkin tilanteissa, joissa vastike määräytyy vain kilpailumenestyksen perusteella erilaisista palkintorahoista sekä kulukorvauksista, joudutaan pohtimaan, onko toimintaan ryhdytty selvästi ansiotarkoituksessa. Arvioinnissa tulee ottaa huomioon ainakin sopimuksen osapuolten näkemys toiminnan tarkoituksesta sekä kilpailumenestyksen todennäköisyys. Korvauksen määrää voidaan myös mahdollisesti verrata käytettyyn aikaan, mikäli esimerkiksi harjoittelumääristä on osapuolten kesken sovittu.

3.1.4 Työn tekeminen työnantajan johdon ja valvonnan alaisena

Työsuhteen tunnusmerkkinä pidetään työntekijä sitoutumista tekemään työsopimuksessa määriteltyä työtä *työnantajan johdon ja valvonnan alaisena* eli työnantajan direktin alaisena. Työnjohto ja valvontaoikeudesta käytetäänkin nimitystä *direktio-oikeus*. Työnantajan direktio-oikeuden toteutuminen työsuhteessa ilmenee tyypillisesti työntekijän epäitsenäisenä asemana suhteessa työnantajaan. Subordinaation eli vallannaisuussuhteen vahvuus riippuu erilaisista

¹⁹⁹ Vastikkeellisuustunnusmerkin pohdinnasta harrastustoiminnan rajapintaan liittyen esim. Spolander 2009, s. 18–19.

²⁰⁰ Oikeuskirjallisuudessa ja -käytännössä on vastikkeen määrää arvioitu esimerkiksi vastiketta ja työn määrää sekä siihen käytettyä aikaa. Ks. Spolander 2009, s. 15–16.

seikoista, kuten oikeussuhteen luonteesta.²⁰¹ Työnantajan direktio-oikeuden sisältöä ei ole täsmällisesti määritelty laissa ja sen sisältö onkin pääosin muodostunut oikeuskäytännön sekä oikeuskirjallisuuden kautta²⁰², joissa se on noussut jopa merkittävimmäksi kriteeriksi, jonka kautta työsuhteen olemassaoloa on tarkasteltu ja ratkaistu.²⁰³ Tunnusmerkin täyttymiseen vaikuttavat seikat vaihtelevat tapauskohtaisesti.²⁰⁴

Direktio-oikeuden ytimessä on ajatus siitä, että työntekijällä on velvollisuus noudattaa työnantajan antamia ohjeita ja määräyksiä, joita työnantaja antaa toimivaltansa rajoissa. Työnantajan on nähty voivan direktio-oikeuden puitteissa määrätä, mitä, miten, missä ja milloin työ tulee suorittaa.²⁰⁵ Arvio siitä, tehdäänkö työtä direktion alaisena tehdään tosiasiallisten työskentelyolosuhteiden ja työsopimuksen ehtojen perusteella. Työnantajalla on myös oikeus valvoa työn tekemistä ja lopputuloksen laatua.²⁰⁶ Korkein oikeus on käsitellyt kuvaavasti direktio-oikeuden sisältöä ratkaisussa KKO 1995:145, joka koski jääkiekkoilijan ja seuran välistä pelaajasopimusta:

KKO 1995:145. Työn johdolla ja valvonnalla tarkoitetaan työnantajan oikeutta määrätä muun muassa työn suoritustavasta, laadusta ja laajuudesta sekä sen ajasta ja paikasta. Työntekijän kannalta se merkitsee velvollisuutta noudattaa työnantajan tai tämän sijaisen toimivaltansa rajoissa antamia ohjeita sekä sallia työnteon ja sen tulosten tarkastaminen. C on edellä sanotuin tavoin sitoutunut pelaamaan ja harjoittelemaan jääkiekkoa yhdistyksen johdon määräysten mukaisesti. Osallistuminen muihin kuin yhdistyksen tai Suomen Jääkiekkoliiton järjestämiin otteluihin on ollut kiellettyä. Lisäksi C:n mahdollisuus harrastaa muita urheilulajeja kuin jääkiekkoa on pelaajasopimuksen mukaan ollut rajoitettua. C:n katsottiin olleen työsuhteessa seuraan.

Arvioitaessa direktiotunnusmerkin täyttymistä tarkastellaan tyypillisesti sitä, miten työtä on sopimussuhteen aikana tosiasiaa johdettu ja valvottu.²⁰⁷ Toisaalta direktiotunnusmerkin

²⁰¹ Tiitinen – Kröger 2012, s. 18; Kairinen 2018c, s. 109.

²⁰² Paanetoja 2019b, s. 28; Bruun 2022, s. 35

²⁰³ Tiitinen – Kröger 2012, s. 18; Kairinen 2018c, s. 109–110.

²⁰⁴ Paanetoja 2019b, s. 28.

²⁰⁵ Hietala et al. 2013, s. 27.

²⁰⁶ HE 157/2000 vp, s. 56–57.

²⁰⁷ Äimälä – Kärkkäinen 2017, s. 39.

täyttymiseltä ei edellytetä yksityiskohtaista työn sisältöä koskevaa ohjausta ja neuvontaa.²⁰⁸ *Niklas Bruun* on katsonut, että työnantajan direktio-oikeuden vahvuudelle on olemassa tietty vähimmäismäärä, joka on oltava olemassa, jotta sopimussuhde voidaan katsoa sopimussuhteeksi.²⁰⁹ *Jaana Paanetojan* mukaan direktiotunnusmerkki on käytännössä hieman ongelmallinen, koska työnantajan ei edellytetä konkreettisesti ja yksityiskohtaisesti johtavan ja valvovan työntekijän työtä.²¹⁰ Työneuvosto on pohtinut direktio-oikeutta lausunnossaan seuraavasti:

TN 1447-12. Työsuhteen syntyminen edellyttää, että työtä tehdään työnantajan johdon ja valvonnan alaisena. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että työntekijän tulee noudattaa työnantajan antamia ohjeita ja määräyksiä, jos sellaisia annetaan. Työnantaja päättää ja osittain myös *tehtävän työn luonne määrää, millaisia* johtoja ja valvontatoimia tarvitaan vai tarvitaanko niitä lainkaan. Johtoa ja valvontaa voi olla esimerkiksi se, että työnantaja osoittaa työntekijälle ne työt, joita hänen tulee suorittaa, ja että tehtävän suorittamiselle sovitaan määräaika. Tunnusmerkin toteutuminen *ei välttämättä* edellytä sitä, että työnantaja puuttuisi sisällöllisesti työtehtäviin.

Vaikka tunnusmerkin toteutuminen ei välttämättä edellytä työnantajan puuttumista sisällöllisesti työtehtäviin, jää kuitenkin avoimeksi kysymys täytyykö työnantajalla olla oikeus puuttua halutessaan työtehtäviin. Myös vakuutusosoikeus on pohtinut työsuhteen tunnusmerkistön täyttymiseltä vaaditun direktio-oikeuden laajuutta ratkaisussa VakO 20673:2021.

VakO 20673:2021. Direktiotunnusmerkin täyttymisen kannalta ei ole ratkaisevaa, oliko A saanut itse päättää, milloin hän on ollut X Oy:n käytettävissä. Tunnusmerkistön täyttymisen kannalta on merkityksellistä, oliko X Oy:llä *ollut halutessaan mahdollisuus vaikuttaa* A:n työnteon tapaan, aikaan ja paikkaan, niissä tilanteissa, joissa hän oli ottanut työvuoron vastaan.

Direktiotunnusmerkin täytyminen ei siis vaadi varsinaisia ja konkreettisia johtoja tai valvontatoimenpiteitä. Vakiintuneesti onkin katsottu, että tunnusmerkin täyttymiseksi on riittävää, että työnantajalla on halutessaan mahdollisuus johtaa ja valvoa työsuoritusta.²¹¹

²⁰⁸ Tiitinen – Kröger 2012, s. 18–19.

²⁰⁹ Bruun 1975, s. 33.

²¹⁰ Paanetoja 2019b, s. 28.

²¹¹ HE 157/2000 vp, s. 56–57; Tiitinen – Kröger 2012, s. 18–19; Äimälä – Kärkkäinen 2017, s. 39. Aurejärvi on kritisoinut tätä näkökulmaa, sillä lakitekstissä on viittaus johtoon ja valvontaan eikä pelkkä oikeus johtoon ja valvontaan olisi täten riittävä tunnusmerkin täyttymisen kannalta. Ks. Aurejärvi 1976, s. 153.

Rajanveto direktiotunnusmerkin täyttymisestä voi olla ongelmallista, etenkin niissä tilanteissa, joissa työn konkreettinen johtaminen ja valvominen on haastavaa. Rajatapauksissa arvioinnissa tulisi ottaa huomioon kunkin tapauksen erityispiirteet. Esimerkiksi pelkästään erityisasiantuntemusta vaativan työn suorittaminen on usein hyvin itsenäistä, eikä työnantajalla ole mahdollisuutta konkreettisen työn valvontaan. Tämä ei kuitenkaan välttämättä tarkoita, etteikö työhön voitaisi soveltaa työlainsäädäntöä.²¹²

Direktiotunnusmerkin tarkastelussa painottuu tapauskohtaiset erityispiirteet, joista työn teettäjän direktion ja työn suorittajan epäitsenäisyyden astetta voidaan kulloinkin arvioida. Nämä erityispiirteet voivat liittyä ainakin työnteko-olosuhteisiin ja tapaan, jolla työnantaja on toiminnan käytännössä organisoinut. Sen sijaan osa tunnusmerkin täyttymiseen vaikuttavista tekijöistä on sellaisia, joista osapuolet voivat työsopimuksella sopia.²¹³ *Tiitisen* ja *Krögerin* mukaan sovittavia työn suorittajan asemaan vaikuttavia työnteon ehtoja ovat esimerkiksi²¹⁴

- työkohteen määrittely,
- työn suoritustapa,
- työn tekemisen aika ja paikka (oma toimipiste vai työnantajan tilat),
- työn suorittajan aseman työn teettäjän organisaatiossa ja työn suorittajalle asetetut henkilökohtaiset tavoitteet,
- työn suorittajalle maksetun korvauksen rakenne,
- osapuolten oikeudet, kuten esimerkiksi oikeudet muiden toimeksiantojen ja tehtävien suorittamiseen,
- osapuolten velvollisuudet, kuten esimerkiksi velvollisuus työvälineiden ja tarveaineiden käyttöön ja työntekijän raportointivelvollisuus työn edistymisestä.

²¹² Tiitinen – Kröger 2012, s. 20–21

²¹³ Tiitinen – Kröger 2012, s. 19.

²¹⁴ Tiitinen – Kröger 2012, s. 19–20. Ks. myös HE 157/2000 vp, s. 57.

Sopijapuolet voisivat siten osoittaa oikeussuhteen luonnetta koskevan tarkoituksensa sisällyttämällä sopimukseen sellaisia ehtoja, joiden perusteella on pääteltävissä, onko työ tarkoitettu tehtäväksi työnantajan johdon ja valvonnan alaisena vaiko itsenäisessä asemassa ammatinharjoittajana.²¹⁵ Seuraavassa työneuvoston lausuntoja, joissa on nostettu esiin seikkoja, joita direktiotunnusmerkin yhteydessä tulee tarkasteltavaksi:

TN 1360-99²¹⁶. Työneuvoston mukaan oikeuskäytännössä tunnusmerkin arvioinnissa on kiinnitetty huomiota muun muassa työnteon paikkaan, palkkaustapaan, työn suorittamisen konkreettiseen tapaan, työaikaan koskeviin määräyksiin ja toimeksiantojen määrään.

TN 1411-06. Johto ja valvonta –tunnusmerkin täyttymisen ei voida katsoa edellyttävän työn sisällöllistä johtoa ja valvontaa. Toisaalta työn hyvin itsenäinen suoritustapa saattaa viitata muuhun kuin työsuhteeseen. Työsuhteelle ominaisen johdon ja valvonnan erottaminen muuhun oikeussuhteeseen liittyvästä johdosta ja valvonnasta saattaa olla hyvin vaikeaa, koska samantyyppisiä johto ja valvonta –toimia voi ilmetä niin työsuhteessa kuin muussakin työn tekoa koskevassa oikeussuhteessa. Näin ollen muun muassa tästä syystä oikeussuhteen luonnetta ei voidakaan välttämättä ratkaista yksittäisiä työsuhteen tunnusmerkkejä tarkastelemalla, vaan työtä tekevän osapuolen oikeudellista asemaa on tarkasteltava kokonaisuutena ottaen huomioon oikeudellisten seikkojen ohella myös erilaisia sosiaalisia ja taloudellisia tekijöitä. Aikaisemmassa soveltamiskäytännössä (mm. TN 1246-89) työsuhteen johto ja valvonta –tunnusmerkin tarkastelun yhteydessä on otettu huomioon seikkoja, kuten työn luovuuden astetta ja oikeutta kieltäytyä työtehtävästä, joita sittemmin on pidetty ennemminkin työsuhteen kokonaisarvioinnissa huomioon otettavina tekijöinä.

Kuten lausunnoista käy ilmi, arviointi on hyvin monimuotoista ja siinä on oikeuskäytännössä kiinnitetty huomiota esimerkiksi työnteon paikkaan, palkkaustapaan, työn suorittamisen konkreettiseen tapaan, työaikaan koskeviin määräyksiin ja toimeksiantojen määrään. Arvioinnissa on myös katsottu muun muassa, että kyseessä ei ole työsuhde, jos työn teettäjä on vain hyväksynyt tai hylännyt työn.²¹⁷ Kuitenkin rajanveto näyttää olevan hyvin hankalaa ja arvioinnissa voidaan ottaa huomioon kunkin toiminnan erityispiirteet.

²¹⁵ HE 157/2000 vp, s. 57.

²¹⁶ Ks. myös TN 1361-99.

²¹⁷ Äimälä – Kärkkäinen 2017, s. 39–40.

Perinteisessä urheilussa direktiotunnusmerkin on katsottu yleensä erottavan itsenäisenä ammatinharjoittajana toimivan urheilijan työsuhteisesta urheilijasta.²¹⁸ Perinteisen urheilun joukkuepelaajien kohdalla direktiotunnusmerkin on nähty täyttyvän lähes poikkeuksetta. Joukkuepelaajat sitoutuvat harjoittelemaan ja pelaamaan seuran johdon tai valmentajan antamien ohjeiden tai määräysten mukaisesti.²¹⁹ Ohjeet tai määräykset ovat tyypillisesti hyvinkin yksityiskohtaisia, koska joukkueen pelisuoritus koostuu jokaisen pelaajan yksittäisistä suorituksista.²²⁰ Ylimmillä tasoilla on ollut tyypillistä myös rajoittaa urheilijan vapaa-ajan toimintaa loukkaantumisten välttämiseksi ja kunnon ylläpitämiseksi. Työnantajan direktio-oikeus on siis paikoin jopa vahvempi ja tiukempi kuin tavallisen työssäkäyvän työntekijän kohdalla.²²¹ Korkein oikeus on ottanut joukkueurheilijan työoikeudelliseen asemaan kantaa aiemmin mainitun ratkaisun KKO 1995:145 lisäksi myös esimerkiksi seuraavassa ratkaisussa²²²:

KKO 1993:42. A on ammattilaiskoripalloilija. Sopimuksen mukaan hänen oli pelattava Hongan ykkösjoukkueessa kaikissa sarja-, näytös- ja harjoitteluotteluissa, joihin joukkue osallistui sovitun pelikauden aikana, osallistuttava kaikkiin yhdistyksen määräämiin pakollisiin ja ylimääräisiin harjoituksiin sekä yhdistyksen harkinnan mukaan avustettava nuorten pelaajien valmennusohjelmien kehittämisessä ja osallistuttava kokouksiin yhdistyksen sponsorin kanssa. Sopimusvelvoitteensa perusteella A:lla ei ole ollut oikeutta itse määrätä suorituksistaan pelaajana, vaan hänen on pitänyt toimia Hongan johdon ja valvonnan alaisena.

E-urheilussa joukkueen pelisuorituksen rakentuminen yksittäisten suoritusten varaan on jopa korostetusti tärkeämpää kuin perinteisen urheilun kohdalla. Lieneekin selvää, että mikäli työsuhteen tunnusmerkistö muutoin täyttyy – ei ainakaan e-joukkueurheilijan ja e-

²¹⁸ Spolander 2009, s. 20. Ks. myös Huttunen 1994, s. 61. Direktiotunnusmerkkiä kuitenkin on tarkasteltu myös harrastustoiminnan ja työsuhteisen työn erottamisessa toisistaan. Ks. lisää Spolander 2009, s. 20.

²¹⁹ Usein pelaajan alistaisuudesta on nimenomainen maininta pelaajasopimuksessa, kuten ”pelaaminen ja harjoittelu joukkueen valmennusjohdon määräysten mukaisesti”. Joukkueurheilun kannalta on katsottu välttämättömäksi, että joukkueenjohto voi määrätä esimerkiksi taktiikasta ja pelitavasta. Ks. Spolander 2009, s. 20.

²²⁰ Käytännössä joukkueenjohton tai valmentajan antamat ohjeet ovat korostetun täsmällisiä ja pelisuorituksen valvontaa erityisen intensiivisiä. Ohjeiden noudattamatta jättämisestä seuraa välitön palaute ja esimerkiksi pelaajan roolin muuttamista joukkueen sisällä. Harjoittelussa ohjaaminen saattaa tapahtua ”kädestä pitäen”. Huttunen 1993, s. 86–87.

²²¹ Rauste 1997, s. 39–40. Ks. myös KKO 1995:145.

²²² Muita korkeimman oikeuden ratkaisuita joukkueurheilijoiden oikeudelliseen asemaan liittyen esim. KKO 1993:40; KKO 2000:50.

urheiluorganisaation välisissä oikeussuhteissa direktiotunnusmerkin täyttymisestä ole pääsääntöisesti epäselvyyttä. Poikkeuksen voivat muodostaa yhteenliittymissä pelaajat, jotka ovat johtavassa asemassa.

Sen sijaan direktiotunnusmerkin kannalta mielenkiintoisemmaksi nousee tapaukset, joissa tarkasteltava oikeussuhde on kilpailunjärjestäjän tai pelinkehittäjän ja e-urheilijan välinen. Kilpailunjärjestäjä tai pelinkehittäjä voi sopimuksen lisäksi asettaa ehtoja välillisesti esimerkiksi urheilukilpailun sääntöjen kautta, joihin urheilija usein sitoutuu osallistumista koskevan sopimuksen kautta²²³. Sopimusten ehdot koskevat tyypillisesti²²⁴ esimerkiksi pelaajan ääneen ja kuvaan liittyvien oikeuksien luovuttamista markkinointia varten, kilpailevan toiminnan kieltoja tai erilaisia vastuunrajoituksia. Sen sijaan itse pelin säännöissä voidaan määrätä itse pelisuoritukseen liittyvistä seikoista²²⁵. Urheiluoikeudellisessa tutkimuksessa on lähdetty siitä, että työsuhdetta ei yleensä muodostu ainakaan yksilöurheilijan ja urheilijan palveluksia käyttävän yksittäisen urheilukilpailun järjestäjän välille. Tätä on perusteltu sillä, että kilpailussa urheilija vastaa omasta suorituksestaan eikä järjestäjä pysty antamaan *yksityiskohtaisia* ohjeita urheilusuoritusta varten.²²⁶ Näkemystä voidaan haastaa kysymyksellä, kuinka vahvaa työnjohdon ja -valvonnan täytyy loppujen lopuksi olla itse urheilusuorituksen aikana, jotta se täyttää direktiotunnusmerkin.

On kuitenkin huomattava, että urheilua koskevassa sopimussuhteessa *urheilijan päävelvoite* on nimenomaan *urheilusuoritus* sekä *siihen tähtäävä harjoittelu* ja työn teettäjällä vastikkeen maksaminen tämän perusteella.²²⁷ Lienee selvää, että työnantajan asemassa olevalla tulee olla halutessaan mahdollisuus vaikuttaa itse työn tekemiseen, vaikka ei näihin toimiin ryhtyisikään. Voidaankin siis nähdä, että urheilutoiminnassa vaadittavan direktio rajaa voidaan hahmotella siihen, milloin työnantajalla *on halutessaan mahdollisuus vaikuttaa urheilijan*

²²³ Ks. lisää perinteisen urheilun urheilijoiden ja kilpailunjärjestäjien välisistä sopimuksista esim. Halila–Norros 2017, s. 397–406.

²²⁴ Ks. säännöistä osana pelaajasopimusta esim. Schön 2021, s. 48–49.

²²⁵ Taylor 2012, s. 63–64. Kyse on kuitenkin lähinnä usein tiettyjen rajojen asettamisesta kilpailun kaikille osapuolille eikä niinkään siitä, että kerrottaisiin miten pelisuoritus tulisi tehdä.

²²⁶ Rauste 1997, s. 168–169. Rauste vertaa yksilöurheilijaa muusikkoon, joka tekee ”keikkoja” eri puolille maata järjestettäviin kilpailuihin.

²²⁷ Huttunen 1993, s. 75–77; Rauste 1997, s. 119; Halila – Hemmo 2008, s. 283. Schön katsoo, että päävelvoitteen ala voi olla pelaamista ja harjoittelemista laajempi. Schön 2010, s. 45–46.

urheilusuoritukseen ja siihen valmistautumiseen. Urheilusuoritukseen liittyvät ohjeet tai määräykset voivat koskea itse suoritusta ja siihen valmistautumista eli harjoittelua. Kilpailunjärjestäjän tai vastaavan tahon antaessa tällaisia ohjeita tai jos sillä edes on oikeus antaa tällaisia ohjeita, herättää se kysymyksiä kilpailun rehellisyydestä.

3.2 Kokonaisarvioinnista ratkaisukeinona

Viimekädessä työntekosuhteen oikeudellista luonnetta joudutaan epäselvissä tai kiistanalaisissa tapauksissa arvioimaan kokonaisharkinnalla. Kokonaisarvioinnissa²²⁸ otetaan sopimusehtojen sekä sopimuksen nimestä ilmenevän sopijapuolten tarkoituksen lisäksi huomioon työnteon tosiasialliset olosuhteet.²²⁹ Kokonaisarvioinnista ei säädetä työsopimuslaissa eikä säädöstekstistä saa myöskään tukea kokonaisarvioinnin käytölle. Sen välttämättömyys hankalissa rajanvetotilanteissa on kuitenkin tunnistettu lain esitöissä ja sen merkitys on oikeuskirjallisuudessa sekä -käytännössä jo pitemmän aikaa tunnustettu.²³⁰ Usein kokonaisarvioinnin tarve liittyy siihen, että yksittäiset tunnusmerkit voivat näennäisesti täytyä muissakin sopimussuhteissa kuin työsuhteessa. Kokonaisarviointiin tukeudutaankin siinä vaiheessa, kun työsuhteen tunnusmerkit ovat täytyneet, mutta asiassa on syntynyt varteenotettava epävarmuus työoikeudellisen suojan oikeasta kohdistumisesta.²³¹

Kokonaisharkinnan tarpeellisuutta on perusteltu muun muassa direktiotunnuksen tarkasteluun liittyvissä kysymyksissä ja rajanvedossa. Direktiotunnuksen täyttymiseen riittää jo vähäinkin määräysvalta, joka johtaa siihen, että oikeussuhteen todellisen luonteen luokittelussa tulee ottaa huomioon seikkoja, jotka kuvaavat osapuolten välistä oikeussuhdetta

²²⁸ Tutkielmassa esiintyy käsitteet kokonaisarviointi, kokonaisarvostus ja kokonaisharkinta. Käsitteet ovat sisällöltään samankaltaiset, mutta kokonaisharkinta usein liittyy nimenomaan vero-oikeudelliseen tapauskohtaiseen kokonaisuuden arviointiin. Tässä tutkielmassa näiden käsitteiden välillä ei tehdä käsitteellistä eroa, vaan niitä käytetään synonyymeina.

²²⁹ HE 157/2000 vp, s. 57.

²³⁰ Äimälä – Kärkkäinen 2017, s. 40; Paanetoja 2022, s. 2. Ks. myös Rautiainen – Äimälä 2008, s. 22–23. Etenkin työneuvosto on rajanvetotilanteissa tukeutunut kokonaisarviointiin. Ks. Koskinen 2007, s. 26.

²³¹ Paanetoja 2022, s. 3–4. Ks. myös HE 157/2000 vp, s. 57. Kokonaisarvioinnista ja sen tarpeesta puhuttaessa on tärkeä kiinnittää huomiota siihen, että työsuhteelta vaadittavat yksittäiset tunnusmerkit täytyvät yleensä aina myös tehtäessä työtä itsenäisenä yrittäjänä. Ks. lisää Paanetoja 2022, s. 3.

tehokkaammin kuin ahtaasti ymmärretty direktio-oikeus.²³² *Kaarlo Sarkko* onkin todennut jo aikanaan, että kokonaisarvostuksessa ei todellisuudessa liene kysymys vain yhden tunnusmerkin selvittämisestä kokonaisarvostuksella vaan työntekijäaseman määrittäminen kokonaisuudessaan kokonaisarvostuksella.²³³

Paanetojan mukaan kokonaisarviointi on peitetty oikeuskäytännössä ja -kirjallisuudessa direktiotunnusmerkin alle, joka on johtanut muun muassa direktiotunnusmerkin merkityksen korostamiseen. Hänen mukaansa arvioitaessa yksittäisten tunnusmerkkien täyttymistä tulee usein huomioon otettavaksi erilaisia ja eri suuntiin vaikuttavia tosiseikkoja. Tätä kunkin yksittäisen tunnusmerkin sisällä tapahtuvaa eri tosiseikkojen välistä punnintaa ei tule kuitenkaan sekoittaa varsinaiseen koko oikeussuhteen luonteen kokonaisarviointiin.²³⁴

Kokonaisarvioinnin tulisikin olla viimeinen tarkastelukehikko eikä sitä tulisi käyttää säännönmukaisesti tai edes jokaisessa kiistanalaisessa tapauksessa. Kokonaisarviointia edeltää harkinta siitä, että kokonaisarviointi on *välttämätön oikeussuhteen ratkaisemiseksi*.²³⁵ Tätä harkintaa on tehnyt muun muassa työneuvosto lausunnoissaan:

TN 1469-17. Vaikka yksittäiset työsuhteelta vaadittavat tunnusmerkit täyttyvät, saatetaan eräissä tilanteissa joutua arvioimaan kaikkia asiassa esille tulleita tosiseikkoja vielä kokonaisuutena. Tällöin lopullinen ratkaisu työsuhteen syntymisestä tehdäänkin vasta kokonaisarvioinnin perusteella. Kokonaisarvioinnin tarve syntyy kuitenkin *vain silloin, kun käytännössä toteutuneissa olosuhteissa on tullut esille työsuhdetta vastaan puhuvia tosiseikkoja*. Asiassa ei ole tullut ilmi mitään sellaisia yksittäisten erotuomareiden ja otteluvalvojen toimintaan liittyviä seikkoja, jotka horjuttaisivat työsuhteen olemassaoloa ja viittaisivat siihen, että he tekisivätkin työtään itsenäisinä ammatinharjoittajina. Työneuvoston näkemyksen mukaan asiassa ei näin ollen ole tarvetta kokonaisharkintaan.

TN 1482-22. Kokonaisarvioinnin tarpeen on kuitenkin katsottu voivan syntyä ainoastaan tilanteissa, joissa käytännössä toteutuneissa työnteko-olosuhteissa on tullut esille sellaisia tosiseikkoja, jotka puhuvat selvästi työsuhdetta vastaan ja itsenäisen yrittäjätyön puolesta (ks. esim. TN 1469-17). Työneuvosto on aiemmassa käytännössään korostanut, että jos ratkaisu tehdään kokonaisarvioinnilla, niin siinä

²³² Äimälä – Kärkkäinen 2017, s. 40–41; Bruun 2022, s. 36. Bruunin mukaan direktiotunnusmerkin ominaisuudet eri toimialoilla ovat vähitellen selkiytyneet. Ongelmallisia rajatapauksia on kuitenkin edelleen esimerkiksi freelancetoimittajat ja -taiteilijat, johtavassa asemassa olevat, kauppaedustajat ja niin edelleen.

²³³ Sarkko 1980, s. 29.

²³⁴ Paanetoja 2022, s. 3–5. Direktiotunnusmerkin korostuminen on johtunut todennäköisesti lainsäätäjän varovaisuudesta. Ks. lisää Paanetoja 2022, s. 4–5.

²³⁵ Paanetoja 2022, s. 5.

otetaan oikeudellisten seikkojen lisäksi huomioon sosiaalisia ja taloudellisia seikkoja (TN 1293-93). Näin ollen päätettäessä kokonaisarvioinnin tarpeesta on tarkasteltava, tuleeko työn tekemisen tosiasiallisista olosuhteista esille muun ohessa sellaisia työnsuorittajan asemaan *liittyviä sosiaalisia ja taloudellisia tekijöitä, jotka horjuttaisivat työsuhdeolettamaa* (tai: joiden johdosta kysymyksessä ei voitaisi katsoa olevan työoikeudellisen suojan tarpeessa oleva henkilö).

Työsuhteen syntymisprosessin voidaankin katsoa olevan kaksivaiheinen. Ensin tarkastellaan työsuhteen perustunnusmerkkejä. Mikäli tunnusmerkit täyttyvät, mutta näiden perustunnusmerkkien tarkastelun yhteydessä on tullut ilmi seikkoja, joiden perusteella jää vielä epävarmuus oikeussuhteen luonteesta ja työoikeudellisen suojan tarpeesta voidaan tukeutua kokonaisharkintaan. Kokonaisharkintaa ei kuitenkaan tarvita, mikäli yksikin tunnusmerkki jää täyttymättä tai jos oikeussuhteen luonne on muutoin selvä.²³⁶

Perinteisessä urheilussa itsenäisen ammatinharjoittajan ja työsuhteisen työn rajanveto on tullut esiin yksilöurheilussa.²³⁷ Joukkueurheilussa usein kyse on ollut nimenomaan harrastustoiminnan ja työsuhteisen toiminnan rajanvedosta.²³⁸ E-urheilussa itsenäisenä ammatinharjoittajana työskenteleminen on suhteellisen yleistä jopa joukkuepeleissä. Käytännössä itsenäisenä ammatinharjoittajana pelaaminen on mahdollista vain, jos joku työsuhteen tunnusmerkeistä jää täyttymättä tai jos tarkastelun jälkeen kokonaisharkinnassa e-urheilija katsottaisiin olevan itsenäiseen ammatinharjoittajaan verrattavassa asemassa.

Kokonaisarvioinnissa usein otetaan huomioon erilaisia seikkoja ja tunnusmerkkejä, joita verrataan keskenään. Esimerkiksi *Tiitinen* ja *Kröger* ovat listanneet erilaisia yrittämiseen liittyviä tunnusmerkkejä, jotka voidaan jakaa aineellisiin ja muodollisiin tunnusmerkkeihin. Aineelliset tunnusmerkit koskevat työsuhteen tosiasiallisia olosuhteita, kun muodolliset liittyvät ulkoisesti havainnoitaviin seikkoihin, kuten yhtiömuotoon ja erilaisiin rekistereihin kuulumista.²³⁹ Suurin osa näistä tunnusmerkeistä on kuitenkin suhteellisen huonosti sovitettavissa urheilijan oikeussuhteen määrittämiseen. Yrittäjyyden tunnusmerkit on johdettu niin sanotusta tavanomaisen työn rajapinnasta eikä itsenäisen ammatinharjoittamisen ja

²³⁶ Paanetoja 2019b, s. 31–32.

²³⁷ Ks. Rauste 1997, s. 168–175.

²³⁸ Rauste 1997, s. 106. Ks. myös Spolander 2009, s. 20.

²³⁹ Ks. Tiitinen – Kröger 2012, s. 30–31.

urheilijan työsuhdetta ole ainakaan tiettävästi ratkaistu työoikeudellisella kokonaisarvioinnilla, vaan tarkastelu on tapahtunut tunnusmerkkien avulla²⁴⁰.

Kokonaisarvioinnissa huomioon otettavia seikkoja tarkastellessa voidaan pohtia, millaiset tosiasialliset olosuhteet tai sosiaaliset ja taloudelliset tekijät täytyy olla käsillä, jotta e-urheilijaa ei katsottaisi työsuhteiseksi työntekijäksi, jos työsuhteen tunnusmerkit muutoin täyttyisivät. Kokonaisarvioinnissa voidaan antaa merkitystä esimerkiksi työoikeudellisen suojan tarpeelle, jolloin esimerkiksi e-urheilijoiden nuorelle iälle ja suurelle harjoittelumäärälle sekä pelinkehittäjän vahvalle asemalle voitaisiin antaa painoarvoa arvioinnissa. Myös urheilun erityispiirteet ja yleiset opit, kuten urheilun ja urheilijan etu voisivat tukea näitä lähtökohtia. Olosuhteet voivat kuitenkin vaihdella tapauskohtaisesti. Jos esimerkiksi e-urheilija luopuu omatoimisesti asemastaan ja järjestää toimintansa yritysmuotoon, ei työoikeudellisen suojan tarpeen ole katsottu olevan vahva argumentti²⁴¹.

3.2.1 Harrastustoiminnasta kokonaisarvioinnissa

Vakiintuneesti työsuhteen ja harrastustoiminnan välistä rajanveto on tehty vastikkeellisuustunnusmerkin kautta. Merkitystä arvioinnissa on annettu sille, tehdäänkö työtä esimerkiksi harrastustoiminnan järjestäjän lukuun, saako järjestäjä siitä taloudellista hyötyä ja liittyykö työn tekemiseen ansiotarkoitus. Pelkästään se, että toiminnan tavoitteena ei ole ansiotarkoitus tai voiton tavoittelu, ei sulje pois työsopimuslain soveltamista.²⁴² Näin oli esimerkiksi ratkaisussa KKO 1999:113, jossa pelastusarmeijan upseerina toimineen henkilön katsottiin olleen työsopimuslain 1 §:n tarkoittamassa työsuhteessa Pelastusarmeijaan, jonka toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen.

Harrastustoiminnan rajapintaa pohti myös työneuvosto lausunnossaan TN 1469-17, joka koski sitä tuliko jääkiekon SM-liigan tehtäviä suorittaneet erotuomarit, otteluvalvojat ja avustavat otteluvalvojat luettava yhteistoimintalaissa (334/2007) tarkoitettuun henkilöstömäärään. Ensin oli ratkaistava kysymys työsuhteen olemassaolosta:

²⁴⁰ Sen sijaan vero-oikeudessa elinkeinotoiminnan rajapintaa on tarkasteltu myös urheilijoiden kohdalla ja näitä rajapintoja voidaan ottaa huomioon myös työoikeudellisessa kokonaisarvioinnissa. Ks. luku 4.2.2.

²⁴¹ Ks. Koskinen – Mikkola – Purola 1997, s. 141.

²⁴² Hietala – Hurmalainen – Kaivanto 2019, s. 25–26.

TN 1469-17. Jääkiekon SM-liigan tehtäviä suorittaneiden erotuomarien, otteluvalvojien ja avustavien otteluvalvojien katsottiin olleen työsuhteessa X Oy:hyn. Heidät oli luettava mukaan yhteistoimintalaissa tarkoitettuun henkilöstömäärään riippumatta yksittäisen henkilön työmäärästä, koska kysymys oli yhtiön säännönmukaiseen toimintaan kuuluvien tehtävien hoitamisesta. Yhteistoimintalakia oli sovellettava myös pelikauden ulkopuolisena aikana, koska henkilöstömäärä ylitti lain soveltamisrajan suurimman osan vuodesta

Työneuvosto totesi perusteluissaan, *kun työssä on katsottu täyttyvän kaikki työsuhteelta vaadittavat yksittäiset tunnusmerkit, ei kysymyksessä voi olla työsuhteen ulkopuolelle jäävä harrastustoiminta*. Työneuvosto nosti kokonaisharkinnan tarpeen koskien, jos tapauksessa olisi tullut ilmi seikkoja, jotka viittaisivat siihen, että he tekisivätkin työtä itsenäisinä ammatinharjoittajina. Työneuvosto ei siis ulottanut kokonaisarvioinnin mahdollisuutta harrastustoiminnan ratkaisemiseen.

Myöhemmin tullut vakuutusosoikeuden ratkaisu, kuitenkin muutti vakiintunutta tulkintakäytäntöä. Tapaus koski myös samankaltaisesti jääkiekkotoimitsijan asemaa. Kysymys oli harrastustoiminnan ja työsuhteisen työn välisestä rajanvedosta:

VakO 3040:2019. Asiassa ratkaistiin kysymys siitä, oliko A:n työskentelyyn B ry:lle ajalla 1.11.2002 - 30.11.2017 sovellettava työeläkelakeja. Asiassa esitetyn selvityksen perusteella katsottiin, että kaikki työsopimuslain mukaiset työsuhteen yksittäiset tunnusmerkit täyttyivät, mutta kokonaisarvion perusteella työskentely ei ollut tapahtunut mainitussa laissa tarkoitettulla tavalla työsuhteessa. Työskentelyyn ei näin ollen tullut soveltaa työeläkelakeja, joten A:n valitus hylättiin.

Ratkaisusta voidaan varovaisesti vetää johtopäätös, että työsuhteen syntymisen kannalta kokonaisharkinta voidaan tehdä myös sen mukaan, onko kyseessä harrastustoimintaa vai työsuhteista työtä. Aiemmin kokonaisharkintaa on käytetty pitkälti itsenäisen työnsuorittajan aseman selvittämiseen²⁴³.

Paanetojan mukaan kokonaisarvioinnin käyttökohteita ei ole oikeuskirjallisuudessa yleensä eritelty tai täsmennetty, vaan kokonaisarviointi on esitetty kategorisesti yleisenä ja ikään kuin kaikkiin rajatapauksiin soveltuvana ratkaisutapana. Työtä koskevan oikeussuhteen tarkastelu kokonaisuutena on syntynyt nimenomaan tarpeesta erottaa työsuhte itsenäisestä yrittäjätystä. Myös arvioinnissa huomioon otettavat seikat – ja lähinnä siis itsenäisen yrittäjätysten tunnusmerkit – ovat kehittyneet arvioitaessa tätä rajaa. Arviointikriteerit eivät ole välttämättä

²⁴³ HE 157/2000 vp, s. 57. Ks. myös Paanetoja 2022, s. 8.

sellaisinaan käyttökelpoisia muussa kuin työsuhteen ja itsenäisen yrittäjyyden välisessä rajankäynnissä. Mitään syytä ei kuitenkaan ole esitettävissä sille, miksi kokonaisarviointi ei voisi olla viimesijainen keino ratkaista myös työsuhteen ja muun kuin itsenäisen yrittäjän työtä koskevan sopimussuhteen rajanveto. Eri asia on se, millaisia tosiseikkoja tässä arvioinnissa voitaisiin ottaa huomioon. Niitä ei ole nimittäin päässyt oikeuskäytännössä kehittymään, eikä niitä ole myöskään oikeuskirjallisuudessa laajemmin tarkasteltu lukuun ottamatta työsuhteen ja työtoiminnan välistä rajanvetoa, samoin kuin talkootyöksi nimitetyn työn erottamista työsuhteesta.²⁴⁴

Näkökulma on mielenkiintoinen ja herättää urheiluoikeudellisen tutkimuksen kannalta myös kiinnostuksen kohteita esimerkiksi liittyen *Paanetojan* esittämään kysymykseen siitä, millaisia tosiseikkoja tässä arvioinnissa voitaisiin ottaa huomioon. Ainakin tarkastelussa joudutaan ottamaan huomioon se, että harrastustoiminta on nimenomaisella säännöksellä suljettu työsopimuslain soveltamisalan ulkopuolelle toisin kuin itsenäinen ammatinharjoittaminen, joka johtaa kysymykseen siitä, tuleeko tämä ottaa jotenkin tarkastelussa huomioon. Yleisesti urheilutoiminnassa harrastustoiminnan rajaaminen työsuhteisen työn ulkopuolelle on tapahtunut tunnusmerkkien tarkastelun seurauksena. Rajanveto on tapahtunut pääosin vastikkeellisuustunnusmerkin sisällä tehdyllä arvioinnilla²⁴⁵. Työsuhteinen työ on erottunut ammattimaisuuden ja ansiotarkoitukseen viittaavien seikkojen avulla, joiden molempien voidaan katsoa olevan yleispiirteisiä käsitteitä eikä niiden sisältö ole kovin yksiselitteinen²⁴⁶.

Knuutila on jo vuonna 2004 esittänyt pro gradu -tutkielmassaan esittänyt, että arvioitaessa tavanomaista harrastustoimintaa arvio tulisi perustaa TSL 1 luvun 1 ja 2 §:n perustuvaan kokonaisarviointiin. Hänen mukaansa työsopimuslain soveltamisalaa koskevaa ongelmaa tulisi lähestyä niin, että ensin tarkastellaan, onko kyseessä TSL 1 luvun 2 §:n mukainen tavanomainen harrastustoiminta, jolloin yksiselitteiset tapaukset voitaisiin suoraan poikkeussäännöksen nojalla sulkea soveltamisalan ulkopuolelle. Jos asia jää tämän jälkeen vielä epäselväksi tulisi palata työsuhteen tunnusmerkistön tarkasteluun. Jos tunnusmerkistö täyttyy ja toiminta

²⁴⁴ Paanetoja 2022, s. 8–9. Oikeuskirjallisuudessa on kuitenkin jo tätä ennen esitetty näkökulma, jonka mukaan harrastustoiminnan arviointi vaatii työsuhteen tunnusmerkkien täyttymiseen kohdistuvaa kokonaisharkintaa. Ks. Tiitinen – Kröger 2012, s. 41–42.

²⁴⁵ Ks. Spolander 2009, s. 22. Arvioinnissa tosin merkitystä on myös annettu esimerkiksi vapaaehtoisuudelle, joka liittyy esimerkiksi direktiotunnusmerkin arviointiin.

²⁴⁶ Knuutila 2004, s. 66–67. Ks. lisää ammattimaisuuden ja ansiotarkoituksen arvioinnista Knuutila 2004, s. 66–72.

muistuttaa myös kokonaisuutena enemmän työsuhteista työtä kuin harrastustoimintaa, voidaan olettaa, ettei kyseessä ole enää ainakaan kovin tavanomainen harrastustoiminta.²⁴⁷

Knuutilan esittämästä lähestymistavasta on helppo olla samaa mieltä. Viimeaikaisen oikeuskäytännön perusteella kuitenkin näyttää siltä, että *Knuutilan* ehdottamaa lähestymistapaa mukaillen harrastustoiminnan rajapinnan arvioinnissa voidaan turvautua kokonaisharkintaan. Tosin tässä tilanteessa ensin arvioidaan työsuhteen tunnusmerkistön täyttyminen, jolloin esimerkiksi ansiotarkoituksen tai ammattimaisuuden jäädessä epäselväksi, voidaan arviointi tehdä lopuksi kokonaisarviona. Tällöin arvioinnissa voidaan ottaa huomioon yksittäisen tunnusmerkin ulkoisetkin tekijät kokonaisuudessaan²⁴⁸.

Kokonaisarvioinnin kehittyessä tähän suuntaan, se mahdollistaa myös urheilun erityispiirteiden ottamisen tehokkaammin huomioon oikeuskäytännössä. Muutos ei kuitenkaan todennäköisesti johda vakiintuneen oikeuskäytännön muuttumiseen ja perinteisen urheilun toimijoiden asemaan. Sen sijaan asialla voi olla merkitystä uusien oikeussuhteiden oikeudellisessa arvioinnissa.

E-urheilijoiden aseman kannalta kokonaisarvioinnilla voi siis olla merkitystä. Sen avulla voidaan arvioida e-urheilijan työoikeudelliseen asemaan liittyviä rajapintoja, jotka liittyvät pääsääntöisesti työsuhteisen työn ja itsenäisen ammatinharjoittajan tai työsuhteen ja harrastustoiminnan välisiin arviointeihin. Oikeuskäytännön uupuessa etenkin jälkimmäisestä joudutaan arvioinnissa tukeutumaan muita toimijoita koskeviin tapauksiin ja tulkintoihin.

3.2.2 Työsopimuslain soveltamisalan uudistuksesta

Viime vuosina on kuitenkin käyty keskustelua työelämän ja työvoiman käyttötapojen kehityssuunnista sekä työsopimuslain muutostarpeista. Näiden pohjalta valtioneuvosto antoi hallituksen esityksen (HE 215/2022 vp.) koskien työsopimuslain 1 luvun 1 §:n ja

²⁴⁷ Knuutila 2004, s. 71–72. Knuutila toteaa myös, että harrastustoiminnan määrittely hallituksen esityksessä on muutoinkin johdettavissa suoraan työsuhteen tunnusmerkistöä eikä itsessään anna lisäarvoa harrastustoiminnan arviointiin. Ks. Knuutila 2004, s. 70–71.

²⁴⁸ Esimerkiksi oikeuskirjallisuudessa on harrastustoimintaan liitetty vapaaehtoisuuden elementti, jonka perusteella esimerkiksi harrastustoiminnasta tulisi voida luopua ilman pelkoa haitallisista velvoiteoikeudellisista seurauksista. Vapaaehtoisuus tulisi näkyä myös varsinaisen työsuorituksen aikana. Harrastustoiminnan rajapinnalla vaikutusta siis myös direktiotunnuksen arvioinnissa. Ks. Huttunen 1994, s. 51; Spolander 2009, s. 14–16.

merityösopimuslain 13 luvun 15 §:n muuttamista. Hallituksen esitys hyväksyttiin ja muutettu työsopimuslain soveltamisalaa koskeva säännös tulee voimaan 1.7.2023.

Esityksen mukaan työsopimuslain soveltamisalasäännöstä muutettaisiin siten, että siihen lisättäisiin kokonaisuarkinnon tekemistä koskeva säännös koskemaan tilanteita, joissa laissa säädettyjen työsuhteen tunnusmerkkien arvioimisen jälkeen työntekoa koskevan oikeussuhteen luonne jää edelleen epäselväksi tai tulkinnanvaraiseksi. Oikeussuhteen luonnetta koskevassa kokonaisuarkinnassa huomioon olisi otettava työn tekemistä koskevat ehdot, olosuhteet, joissa työtä tehdään, osapuolten tarkoitus työntekosuhteen oikeudellisesta luonteesta sekä muut osapuolten tosiasialliseen asemaan oikeussuhteessa vaikuttavat seikat.²⁴⁹

Käytännössä uudistuksen tavoitteena siis on kokonaisarvioinnin korostaminen osana työoikeudellisen tunnusmerkistön arviointia ja helpottaa lain soveltajia ratkaisemaan työntekosuhteen oikeudellinen luonne epäselvissä tilanteissa.²⁵⁰ Tutkielman aiheen kannalta mielenkiintoisin kohta kuitenkin kiinnittyy siihen, että hallituksen esityksen mukaan kokonaisuarkintaa voidaan soveltaa myös työsuhteisen työn ja harrastustoiminnan tai harjoittelun välillä:

Esityksen tavoitteena on helpottaa osapuolia ratkaisemaan työntekosuhteen oikeudellinen luonne sopimussuhdetta solmittaessa tai myöhemmin sopimussuhteen kestäessä tilanteissa, joissa työnsuorittajan asemaan liittyy tulkintaa edellyttäviä kysymyksiä. Erityisesti rajanvetoon työsuhteisen työn ja yrittäjäasemassa tehtävän työn välillä on kaivattu apuvälineitä. Kokonaisuarkinta voi kuitenkin tulla kysymykseen myös silloin, kun tehdään rajanvetoa työsuhteisen työn ja työsuhteen ulkopuolelle jäävän vapaaehtoistyön, talkootyön, *harrastustoiminnan tai harjoittelun välillä*.²⁵¹

Hallituksen esityksessä vielä todetaan, että momenttimuutoksen tarkoituksena olisi antaa lainsoveltajalle apuvälineitä ratkaista työsuhteisen työn ja muussa oikeussuhteessa tehtävän työn – erityisesti yrittäjätyön – välistä rajapintaa. On kuitenkin muistettava, että pykälässä mainittujen työsuhteen tunnusmerkkien perusteella käydään rajanvetoa myös muun kuin työsuhteen ja yrittäjyyden välillä, esimerkiksi työsuhteen ja vapaaehtoistyön tai

²⁴⁹ HE 215/2022 vp, s. 1.

²⁵⁰ HE 215/2022 vp, s. 15.

²⁵¹ HE 215/2022 vp, s. 15.

harrastustoiminnan välillä. Momenttiin lisättävän virkkeen avulla voisi olla mahdollista tehdä rajanvetoa myös tällaisen ei-työsuhteisen toiminnan ja työsuhteisen työn välillä.²⁵²

Kokonaisarvioinnin kirjaaminen sai lausuntokierroksella osakseen kritiikkiä muun muassa sen takia, että kokonaisarviointia sovelletaan ratkaisukäytännössä eikä sen kirjaaminen suoraan säännökseen selkeytä arviointia toivotulla tavalla.²⁵³ Silmiinpistävää on kuitenkin se, että lausunnoissa ei ole otettu juurikaan kantaa työsuhteisen ja ei-työsuhteisen työn välisen rajanvedon nostamisesta mukaan kokonaisharkintaan. Tulevaisuus näyttää, miten kokonaisarvioinnin kirjaaminen säännöksen tekstiin tulee vaikuttamaan työsuhteen rajapintojen arviointiin. Yhdessä viimeaikaisen oikeuskäytännön kanssa näyttäneen kuitenkin siltä, että työsuhteisen työn ja harrastustoiminnan välistä rajapintaa voidaan arvioida tulevaisuudessa yhä kokonaisvaltaisemmin, jolla voi olla vaikutuksia myös urheilijoiden oikeusasemaan.

²⁵² HE 215/2022 vp, s. 27.

²⁵³ Ks. TEM016:00/2022.

4 Verotuksellinen näkökulma

4.1 Urheilijoiden verotuksesta

Urheilun ja urheilijan käsitettä ei ole määritelty verolainsäädännössä ja vero-oikeudellisen aseman tarkastelu kiinnittyy varsinaisen oikeudellisen aseman sijasta siihen, miten sopimussuhteesta saatuja tuloja verotetaan. Tässä tarkastelussa kiinnitetään erityisesti huomiota verovelvollisen toiminnan luonteeseen, johon voi vaikuttaa esimerkiksi urheilusta saatujen tulon verotus. Esimerkiksi rajanvetoa voidaan joutua tekemään harrastus-, tulonhankkimis- ja elinkeinotoiminnan välillä. Tässä tarkastelussa myös tulon luonteella voi olla merkitystä. Tästä on kysymys esimerkiksi urheilijan palkan ja palkkion välillä, sillä urheilijan palkkio voi – tietyissä olosuhteissa – olla urheilijan elinkeinotoiminnan tuloa²⁵⁴.

Urheiluverotus on monipuolinen toimintakehikko. *Linnakangas* on jo vuonna 1984 väitöskirjassaan kuvaillut urheilussa olevan piirteitä toisistaan vastakkaisista elämäilmiöistä, toisaalta leikistä ja kasvatuksesta sekä toisaalta työstä ja viihteestä. Urheilun asema eräänlaisena väli-ilmiönä synnyttää verotuksessa runsaasti ongelmia, jotka kärjistyvät urheilun ammatillistuessa ja kaupallistuessa.²⁵⁵ Urheiluverotuksessa on perinteisesti ollut olennaista käsitteillä ja niiden sisällöllä sekä toiminnan luokittelulla. Esimerkiksi *Eskelinen* on vuonna 1995 kiteyttänyt tulon luonteen arvioinnin kolmeen keskeiseen kysymykseen: Onko kysymys urheilusta? Onko kysymys urheilijasta? Onko kysymys urheilijan palkkiosta?²⁵⁶ Käsitteiden riittävän täsmällisellä määrittämisellä on ollut merkitystä sen vuoksi, että vero-oikeus on eräs harvoista oikeudenaloista, jota sääntelevästä lainsäädännöstä löytyy urheilua koskevia säännöksiä. Lainsäädäntö on kuitenkin muuttunut vuosien saatossa, joka on vaikuttanut myös käsitteiden merkityksen muuttumiseen toiminnan arvioinnissa.

Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että urheilijan asema tulonsaajana poikkeaa tavallisen palkansaajan tai muun yksityisen henkilön asemasta. Urheilijaan voidaan kohdistaa useissa

²⁵⁴ Ks. Urheilijan elinkeinotoiminnan yhtiöittämisestä esim. Lappi 2010. Ks. myös Juusela – Alakare 2010.

²⁵⁵ Linnakangas 1984, s. 9. Linnakangas pohtii urheilun asemaa väitöskirjassaan monipuolisesti. Osa opeista suuntautuu myös veropolitiikkaan ja urheilun asemaan yleisesti yhteiskunnassa.

²⁵⁶ Eskelinen 1995, s. 134–135.

tilanteissa niin sanottua positiivista erityiskohtelua, jonka myötä urheilijan asema ja urheilutoiminnan erityispiirteet voidaan ottaa huomioon verotuksessakin.²⁵⁷

Urheilijoihin on ainakin aikaisemmin kohdistettu positiivista erityiskohtelua, sillä aikaisemmin urheilutyönantaja oli vapautettu sosiaaliturvamaksun suorittamisesta urheilemisesta saadusta palkkiosta.²⁵⁸ Erityiskohtelu perustui suurilta osin lakiin työnantajan sosiaaliturvamaksun suorittamisesta urheilemisestä saaduista palkkioista (375/1995). Vanhan ennakkoperintälain (418/1959) aikana urheilija katsottiin myös olevan useammin esiintyvään taitelijaan verrattavassa asemassa, jolloin korvausta pidettiin useammin palkkiona. Palkkioiden osalta sosiaaliturvamaksun suoritusvelvollisuutta ei työnantajalla ollut.²⁵⁹ Erityiskohtelun katsotaan päättyneen, kun laki työnantajan sosiaaliturvamaksun suorittamisesta kumottiin 1.1.2011 alkaen. Sinänsä nykyisinkin on mahdollista, että urheilijan tulosta ei tarvitse maksaa sosiaaliturvamaksua, mutta tässä urheilijan asema on samanlainen kuin muidenkin verovelvollisten.

Verohallinnon syventävässä ohjeessa koskien urheilusta saatujen tulojen verotusta todetaan, että perinteisen urheilun lisäksi, urheilua on myös e-urheilu, jonka harjoittajat pelaavat erilaisia tietokonepelejä joukkueina tai yksilöinä.²⁶⁰ Myös keskusverolautakunta on katsonut, että e-urheilu voidaan rinnastaa urheiluun ratkaisussaan:

KVL:2017/16. Hakemusasiakirjojen mukaan hakija hankki elantonsa pelaamalla päätoimisesti tietokonepelejä, jossa hän edusti yhdysvaltalaisen A LLC:n organisoimaa joukkuetta. Hakijan ja A LLC:n välillä solmitun pelaajasopimuksen mukaan hakija oli sitoutunut pelaamaan kyseisen pelin turnauksissa A:n joukkueessa. Lisäksi pelaajasopimus velvoitti hakijaa osallistumaan myös muun muassa joukkueen järjestämiin harjoituksiin, markkinointitilaisuuksiin, haastatteluihin sekä kuvauksiin. A LLC maksoi hakijalle kuukausittaista palkkiota, jonka ohella hakija oli oikeutettu erinäisiin muihinkin palkkioihin sekä osuuteen turnauspalkinnoista.

²⁵⁷ Halila – Norros 2017, s. 613–614.

²⁵⁸ Halila – Norros 2017, s. 614. Ks. myös Eskelinen 1995, s. 130–131.

²⁵⁹ Ks. Linnakangas 1984, s. 205–212; Eskelinen 1995, s. 131.

²⁶⁰ VH/5421/00.01.00/2021, kohta 1.

Keskusverolautakunta totesi perusteluissaan, että laajasti käsitettynä *urheilulla voidaan fyysisten urheilulajien ohella tarkoittaa myös henkisiä taitolajeja*²⁶¹, joissa menestyminen perustuu ensisijaisesti muuhun kuin fyysisenä pidettävään suoritukseen. Kun lisäksi otettiin huomioon urheilutulojen jaksottamista koskevan sääntelyn tarkoitus sekä hakijan kilpailumenestykseen perustuva tulonmuodostus, keskusverolautakunta katsoi, että hakijan tietokonepelin pelaamisesta saamat palkintotulot sekä kuukausittainen palkkio olivat tuloverolain 116 a §:n 2 momentin mukaista urheilutuloa, joka voidaan muiden laissa säädettyjen edellytysten täyttyessä siirtää urheilijarahastoon.

Verotuksen näkökulmasta urheilu ja e-urheilu voi olla joko harrastus-, tulonhankkimis- tai elinkeinotoimintaa. Rajat ei ole kuitenkaan aina kovin selviä ja harrastuskin voi ajan sekä menestymisen myötä muodostua ammatiksi. Verohallinnon ohjeen mukaan verotuksen kannalta ei ole ratkaisevaa merkitystä, millä tasolla ja kuinka tavoitteellisesti urheilua harrastetaan, sillä lähtökohtaisesti kaikki urheilusta saatavat tulot ovat veronalaisia. Verovapaata tuloa on vain sellainen tulo, joka on erikseen säädetty verovapaaksi. Urheilutoiminnan luonne ratkaisee, miten urheilusta saadut tulot verotetaan.²⁶²

Lähtökohtaisesti kysymys on siis usein palkan ja muun toimeksiantosuhteen perusteella saadun korvauksen välisestä rajanvedosta, jossa joudutaan arvioimaan myös toiminnan oikeudellista luonnetta. Korvauksen vero-oikeudellisella luokittelulla voi olla merkitystä esimerkiksi siihen, voiko tuloa rahastoida tai toimintaa yhtiöittää.

4.2 Urheilutoiminnan verotuksellinen luonne

4.2.1 Harrastustoimintaa vai tulonhankkimistarkoituksessa harjoitettavaa toimintaa

Lainsäädännössä ei ole varsinaista harrastustoiminnan määritelmää ja oikeuskäytäntöä aiheesta on niukasti. Harrastustoimintana pidetään toimintaa, jota harjoitetaan lähtökohtaisesti ilman varsinaista tulonhankkimistarkoitusta tai jos toimintaa harjoitetaan muutoinkin kuin tulon hankkimiseksi, kuten esimerkiksi henkisen tai fyysisen kunnon ylläpitämiseksi. Harrastustoiminta on tavallisesti luonteeltaan satunnaista ja pienimuotoista, joka sijoittuu vapaa-ajalle. Harrastustoiminnaksi voidaan kuitenkin verotuksessa katsoa ammatillisesti tai

²⁶¹ Ks. myös Eskelinen 1995, s. 134.

²⁶² VH/5421/00.01.00/2021, kohta 1.

laadullisesti korkeatasoinenkin toiminta, jos tällaista toimintaa ei ole harjoitettu vakaassa tulonhankkimistarkoituksessa. Usein tarkastelussa joudutaan tukeutumaan kokonaisarviointiin tapauskohtaisesti.²⁶³

Harrastus- ja tulonhankkimistoiminnan luokitellussa tarkastellaan etenkin toiminnasta saatuja tuloja. Harrastustoiminnasta saadut tulot ovat usein pitkälläkin aikavälillä vähäiset, kun tuloista vähennetään aiheutuneet toiminnan harjoittamiseen käytetyt menot. Sen sijaan tulonhankkimistoiminnassa ansaitut tulot mahdollisten kulujen vähentämisen jälkeen riittävät kattamaan ainakin osan toiminnanharjoittajan elantomenoista. Myös sellainen toiminta, joka sinällään täyttää monet tulonhankkimistoiminnan tai jopa elinkeinotoiminnan tunnusmerkit, voidaan verotuksessa rinnastaa harrastustoimintaan, jos siltä puuttuu *vakaa tulonhankkimistarkoitus*. Tulonhankkimistarkoituksen puuttuminen ilmenee usein toiminnan jatkuvana tappiollisuutena ja toiminnan jatkamisena tappiollisuudesta huolimatta.²⁶⁴ Esimerkiksi urheilu on monelle vain vapaa-ajan harrastus, jota ei ole useissa tilanteissa tarkoitus tehdä ammattimaisesti eikä ansiotarkoituksessa.

Harrastustoiminnassa siis mahdolliset saadut tulot kattavat vain toiminnasta aiheutuneita kuluja eikä varsinaista ansiotarkoitusta täten ole havaittavissa. Harrastustoiminnaksi voidaan tiivistetysti todeta kuuluvan toiminta, josta henkilö ei saa toimentuloaan eikä harjoita toimintaa tulojen hankkimistarkoituksessa.²⁶⁵ Näkökulma on samankaltainen työsuhteen vastikkeellisuustunnusmerkin kanssa, jos korvauksen luonne ja määrä ovat tarkoitettu vain kulujen korvaamiseen kuuluu toiminta lähtökohtaisesti harrastustoiminnan piiriin.

E-urheilijoilla harrastustoiminnan arviointi on hyvin samankaltainen kuin työoikeudenkin kohdalla. Vero-oikeudessa rajanveto kuitenkin tapahtuu kokonaisarvioinnilla tapauskohtaisesti, kun työoikeudessa arviointi on ainakin aiemmin tehty pitkälti vastikkeellisuustunnusmerkin kautta tehtävällä arvioinnilla. Tulojen verotuksen kannalta harrastus- ja tulonhankkimistoiminnan välisellä rajanvedolla ei ole kuitenkaan yleensä kovinkaan suurta

²⁶³ VH/417/00.01.00/2019, kohta 2.4.

²⁶⁴ VH/417/00.01.00/2019, kohta 2.4.

²⁶⁵ VH/5421/00.01.00/2021, kohta 2.1.

merkitystä, sillä jos urheilemisesta saadaan tuloa, tulot ovat veronalaisia ja kulut vähennyskelpoisia²⁶⁶.

4.2.2 Elinkeinotoiminta

Elinkeinotoiminnalla tarkoitetaan lain elinkeinotulon verottamisesta (EVL, 360/1968) 1 §:n 2 momentin mukaan liike- tai ammattitoimintaa. EVL 2 §:n mukaan liike- ja ammattitoiminta muodostaa elinkeinotoiminnan tulolähteen. Lainsäädännössä ei ole kuitenkaan tarkemmin määritelty verovelvollisen harjoittaman liike- ja ammattitoiminnan sisältöä ja sen tunnusmerkit ovatkin syntyneet oikeuskäytännön ja -kirjallisuuden kautta.²⁶⁷

Oikeuskirjallisuudessa liiketoiminnalle ja ammattitoiminnalle annetaan hieman erilaiset sisällöt. Esimerkiksi *Malmgrén* ja *Myrsky* toteavat ammattitoiminnan olevan liiketoiminnan kaltaista, mutta pienimuotoisempaa. Ammattitoimintaa harjoitetaan suppeammissa puitteissa, ja ammatinharjoittajan henkilökohtainen ammattitaito sekä työpanoksen määrä on ratkaisevassa asemassa. Riski on pienempi kuin liiketoiminnassa ja se koostuu yleensä saamatta jäävistä tuloista.²⁶⁸ *Andersson* ja *Penttilä* toteavat myös ammattitoiminnan olevan liiketoimintaa suppeampaa. He kuitenkin menevät pohdinnassa hieman pidemmälle ja toteavat, että käytännössä palkkatyön erottaminen nimenomaan ammattitoiminnasta tuottaa toisinaan vaikeuksia. Esimerkiksi kauppaedustaja, ravintolan vahtimestari ja lääkäri saattavat harjoittaa ansiotoimintaa tavalla, johon liittyy sekä palkkatyön että ammattitoiminnan piirteitä. Toiminnan luokittelua koskevat ratkaisut joudutaan tällaisissa tapauksissa tekemään *in casu*.²⁶⁹

4.2.3 Elinkeinotoiminnan tunnusmerkit

Elinkeinotoiminnan vakiintuneiksi tunnusmerkeiksi on katsottu muun muassa voiton tavoittelu, toiminnan itsenäisyys, laajuus, suunnitelmallisuus ja jatkuvuus sekä toiminnan taloudellinen

²⁶⁶ Urheilun verotustyöryhmä 1998, s. 71.

²⁶⁷ VH/417/00.01.00/2019, kohta 2.1.

²⁶⁸ *Malmgrén – Myrsky* 2020, s. 83–84.

²⁶⁹ *Andersson – Penttilä* 2014, s. 21, 54.

riski. Kyse voi olla elinkeinotoiminnasta, vaikka jokin tunnusmerkki ei *selvästi* täytyisikään. Rajanvetotilanteissa ratkaisu tehdään aina kokonaisarvioinnin pohjalta tapauskohtaisesti.²⁷⁰

Tunnusmerkeistä olennaisin on voiton tavoittelu. Tavoitteena ei kuitenkaan tarvitse olla mahdollisimman suuren voiton tavoitteleminen, vaan voiton tavoittelu sellaisenaan. Myöskään sillä ei ole merkitystä, mihin saavutettu voitto käytetään.²⁷¹ Voiton tavoittelun pitäisi jo sinänsä itsessään sulkea pois myös harrastustoiminnan mahdollisuus arvioinnista.

Elinkeinotoiminnalle on tyypillistä, että asetetaan niin sanottuja tuotannon tekijöitä riskille alttiiksi, jolloin taloudellisen riskin lähtökohtainen näkökulma liittyy kysymykseen siitä, kuka vastaa mahdollisesta toiminnan aiheuttamista kuluista ja tappioista. Tulonhankkimistoiminnassa tyypillistä on, että joku muu kantaa taloudellisen riskin kuten esimerkiksi työnantaja, kun taas elinkeinotoiminnassa yrittäjä vastaa itse taloudellisesta riskistä.²⁷²

Toiminnan täytyy myös olla itsenäistä ja tapahtua omalla vastuulla. Toiminnan ei ole katsottu olevan itsenäistä ainakaan siinä tapauksessa, että se tapahtuu toisen johdon ja valvonnan alaisena.²⁷³ Itsenäisyys ilmenee siten, että toiminta tapahtuu toiminnan harjoittajan omalla vastuulla.²⁷⁴ Vanhastaan tilannetta on kuvailtu niin, että yrittäjä toimii omissa nimissään ja omalla vastuullaan²⁷⁵.

Toiminnan laajuudella tarkoitetaan sitä, että toiminnan on suuntauduttava näkyvällä tavalla rajoittamattomaan tai ainakin laajahkoon rajoitettuun henkilökoukkoon.²⁷⁶ Toiminnan laajuus ilmenee esimerkiksi markkinoinnin näkyvyytenä. Verohallinnon ohjeissa mainitaan, että jos muut elinkeinotoiminnan tunnusmerkit muutoin täyttyvät voidaan toimintaa pitää kuitenkin

²⁷⁰ VH/417/00.01.00/2019, kohta 2.1.

²⁷¹ Andersson – Penttilä 2014, s. 20–21. Ks. myös Malmgrén–Myrsky 2020, s. 82–83. Harrastustoiminta ei ole elinkeinotoimintaa. Jos toiminta on useana vuonna peräkkäin tappiollista, tämä voi olla merkinä siitä, ettei kysymys ole aidosta elinkeinotoiminnasta. Ks. Malmgrén–Myrsky 2020, s. 82–83.

²⁷² VH/417/00.01.00/2019, kohta 2.1.

²⁷³ Andersson – Penttilä 2014, s. 22–23.

²⁷⁴ VH/417/00.01.00/2019, kohta 2.1.

²⁷⁵ Suviranta 1961, s. 359.

²⁷⁶ Andersson – Penttilä 2014, s. 20–22.

elinkeinotoimintana, vaikka kohdejoukko on jo etukäteen osoitettu tai tiedossa ja kohdejoukko on pieni. Laajuuden on katsottu myös viittaavan siihen, että toiminta ei ole vähäistä. Vähäisenä ei pidetä ainakaan sellaista toimintaa, josta henkilö saa pääasiallisen toimeentulonsa.²⁷⁷

Suunnitelmallisena liike- tai ammattitoimintaa pidetään, mikäli toiminta ei ole vain satunnaista, kuten esimerkiksi yksittäinen ja kertaluontoinen toimenpide. Suunnitelmallisuuden yhteydessä ilmenee usein myös toiminnan jatkuvuuteen pyrkiminen. Jatkuvuuden osalta riittää, että toiminta kestää edeltä määrätyn tai määräämättömän ajan.²⁷⁸

Ei ole sinänsä mitään varsinaista estettä sille, että e-urheilijan toiminta täyttäisi elinkeinotoiminnan tunnusmerkistön. Perinteisen urheilun kohdalla on katsottu hyväksyttäväksi ainakin yksilöurheilijan toiminnan kuulumisen elinkeinotoiminnan piiriin, mikäli toiminta täyttää elinkeinotoiminnan tunnusmerkistön²⁷⁹. Yksilöurheilijan urheilutoiminnan yhtiöittämistä on käsitelty myös korkeimmassa hallinto-oikeudessa tapauksessa KHO 22.1.10 T 103. KHO piti ratkaisussa KVL:n ratkaisun KVL:2009/21 voimassa.

KVL:2009/21. Kansainvälisellä tasolla yksilölajia harjoittava ammattiurheilija, aikoi perustaa osakeyhtiön kilpailutoiminnan harjoittamista varten. Varsinaisen kilpailutoiminnan ohella yhtiö harjoittaisi markkinointitoimintaa. Perustettavan yhtiön palveluksessa tulisi olemaan kaikkiaan kolme palkattua urheilutoimintaa avustavaa henkilöä. Yhtiön tulojen voitiin arvioida nousevan toiminnan alkuvaiheessa runsaaseen miljoonaan euroon vuodessa; valtaosa tuloista kertyisi palkintorahoina. Yhtiön toimintaa oli tarkoitus myöhemmin laajentaa muun ohessa urheilulajin opetukseen, tuotemyyntiin ja sijoitustoimintaan.

Kun otettiin huomioon perustettavan osakeyhtiön toiminnan laajuus ja luonne sekä toimintaan liittyvä taloudellinen riski, toiminnan harjoittamisen osakeyhtiömuodossa katsottiin vastaavan asian varsinaista luonnetta ja tarkoitusta. Edellä mainitut tulot katsottiin verotuksessa osakeyhtiön tuloiksi.

Korkein hallinto-oikeus perusteli ratkaisunsa todeten, että kun otetaan huomioon edellä ilmenevät Keskusverolautakunnan päätöksen perustelut ja perusteluissa mainitut oikeusohjeet

²⁷⁷ VH/417/00.01.00/2019, kohta 2.1.

²⁷⁸ Andersson – Penttilä 2014, s. 21–22.

²⁷⁹ Ks. esim. Urheilun verotustyöryhmä 1998, s. 85; Lappi 2010.

sekä korkeimmassa hallinto-oikeudessa esitetyt vaatimukset ja asiassa saatu selvitys, keskusverolautakunnan päätöksen muuttamiseen ei ole aihetta.²⁸⁰

E-urheilijoilla merkittävin ero verrattuna perinteisiin urheilijoihin on uran kesto²⁸¹ sekä toiminnan kannalta tarpeellisten tai välttämättömien tukijoukkojen määrä, joilla voi olla vaikutusta arviointiin, esimerkiksi toiminnan laajuuden arviointiin. Myöskin esimerkiksi markkinoinnin näkyvyys voi olla vahvasti pelinkehittäjän välillisessä kontrollissa. Toisaalta tuloja tulee useammin eri lähteistä ja pääasiallinen tulonlähde voikin olla kilpailutulojen sijasta esimerkiksi striimaamisesta saadut palkkiot. E-urheilijoiden toiminta voi olla luonteeltaan itsenäisempää verrattuna perinteiseen urheiluun, jonka lisäksi ei ole aina selvää kenen lukuun työtä tehdään. Myöskin heikosta menestyksestä e-urheilija kantaa tyypillisesti useammin riskin tai osan siitä saamatta jäävien palkkioiden muodossa.

4.3 Urheilutulot

Urheilusta saaduille tuloille on nykyään oma määrittely lainsäädännössä. Hallituksen esityksellä (HE 278/1998 vp.) säädettiin tuloverolakia (TVL, 1535/1992) muutettavaksi siten, että lakiin otettiin säännökset koskien urheilutulon jaksottamista valmennusrahostojen ja urheilijarahastojen avulla. Tätä ennen yksilölajien urheilijoilla ja maajoukkue-tason jääkiekkoilijoilla oli ainoastaan mahdollisuus rahastoida urheilutulonsa ja saada ne verotetuksi vasta, kun tulot nostettiin rahastosta. Lakiuudistuksen myötä tulojen rahastoinnista tuli mahdollista kaikilla urheilijoilla. Urheilurahastolla urheilija voi rahastoida urheilemisesta saadut tulot ilman välittömiä veroseuraamuksia. Säädetty muutos sisällytettiin tuloverolain TVL 116 a,b ja c §:iin.²⁸²

TVL 116 a §:n 2 momentin mukaan urheilutuloina pidetään urheilukilpailusta saatuja rahapalkintoja ja muita kilpailemisesta tai pelaamisesta saatuja ja niihin rinnastettavia tuloja sekä urheilemiseen liittyvistä mainossopimuksista tai muista yhteistyösopimuksista saatuja tuloja, jos sopijapuolina ovat urheilija, lajiliitto ja yhteistyötaho yhdessä.

²⁸⁰ Ks. tarkemmin kyseisen ratkaisun perustelujen arvioinneista ja taustasta mm. Juusela-Alakare 2010; Lappi 2010.

²⁸¹ Äärimmillään kyse voi olla yksittäisestä turnauksesta tai turnauksista, jolloin toiminta voidaan katsoa kertaluontoiseksi.

²⁸² Ks. HE 278/1998 vp, s. 1–6.

Hallituksen esityksessä urheilutulon käsitettä on vielä täsmennetty. Sen mukaan yleisistä mainossopimuksista, tuote-esittelyistä ja muista sponsorisopimuksista saadut tulot ovat urheilutuloa vain, jos näistä tuloista urheilutuloa olisivat vain niin sanottuihin kolmikantasopimuksiin perustuvia tuloja, joissa sopijapuolina ovat urheilija, lajiliitto ja kolmas osapuoli. Esityksen mukaan urheilutuloa ei ole myöskään urheilijan henkilökohtaisia asioita käsittelevästä haastattelusta saatu palkkio, vaikka haastattelun syynä olisikin haastateltavan urheilijan tunnettavuus urheilijana. Myöskään ulkomailta saatuja tuloja ei rahastoida, vaan niitä verotetaan normaaleina ansiotuloina, elleivät verosopimukset olisi esteenä.²⁸³

Lähtökohta siis on, että urheilusuoritukseen liitännäiset tulot ovat lähes aina lain määritelmän mukaisia urheilutuloja, joskin urheilukilpailun määritelmää ei ole sen koommin määritelty. Urheilutuloa on esityksen mukaan myös mainos- sekä sponsorisopimuksista saatu tulo, mikäli sopimukset ovat niin sanottuja kolmikantasopimuksia, joissa mukana on urheilijan ja yhteistyötahon lisäksi lajiliitto. Rajausta on perusteltu hallituksen esityksessä, jonka mukaan kyseiseen rajaukseen on päädytty, sillä muunlaista rajaustapaa on vaikea löytää ja jonka lisäksi urheilutulon määrittelemisen siten, että vain urheiluun liittyvien tuotteiden markkinointi olisi sallittua, rajoittaisi liikaa sponsorisopimusten solmimista.²⁸⁴

Urheilutulon määrittelemisen voi nousta joissakin tapauksissa hyvin ongelmalliseksi. Perinteisessäkin urheilussa lajiliiton ja pelaajien välinen sopimus on harvinainen. Käytännössä lajiliitto ja urheilija voivat käytännössä olla suoraan sopimussuhteessa, jos urheilija on valittu maajoukkueeseen²⁸⁵. E-urheilussa vastaava tilanne tulee kysymykseen vielä harvemmin. Poikkeavasta toimintaympäristöstä huolimatta esitöiden sanamuoto velvoittanee nimenomaan sopimukseen lajiliiton kanssa eikä esimerkiksi pelinkehittäjän ja e-urheilijan välinen sopimus riitä täyttämään urheilutulon määritelmää, vaikka näiden välinen yhteistyö lieneekin myös yhteistyötahojen kanssa yleisempää kuin urheilijan ja lajiliiton välillä.

4.3.1 Urheilijan palkka ja palkkio

Urheilijan palkan ja palkkion välinen ero kytkeytyy kysymykseen siitä, pidetäänkö urheilusta saatua tuloa eli urheilutuloa ennakkoperintälain mukaisena palkkana vai työkorvauksena. Jos

²⁸³ HE 278/1998 vp, s. 7.

²⁸⁴ HE 278/1998 vp, s. 7.

²⁸⁵ Tiitinen LM 1998, s. 218–220.

urheilija on ennakkoperintälain (EPL, 1118/1996) 13 §:n tarkoittamassa työsuhteessa maksettu korvaus lähtökohtaisesti urheilijan palkkaa. Urheilijan palkkio on puolestaan urheilusuorituksen perusteella välittömästi tai välillisesti maksettu korvaus, joka ei ole palkkaa. Urheilijan palkkion on katsottu perustuvan urheilijan henkilökohtaiseen panokseen, urheilusuoritukseen tai urheilijan statukseen. Näin ollen urheilijan palkkiota ovat siis esimerkiksi kilpailupalkinnot, osallistumispalkinnot ja muut urheilijastatukseen perustuvat palkkiot, mikäli niiden maksaja ei ole urheilijan työnantaja.²⁸⁶ Ennakkoperintälain 13 §:ssä on määritelty palkan käsite. Sen mukaan palkalla tarkoitetaan:

- 1) kaikenlaatuista palkkaa, palkkiota, etuutta ja korvausta, joka saadaan *työ- tai virkasuhteessa*;
- 2) kokouspalkkiota, henkilökohtaista luento- ja esitelmäpalkkiota, hallintoelimen jäsenyydestä saatua palkkiota, toimitusjohtajan palkkiota, avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön yhtiömiehen nostamaa palkkaa sekä luottamustoimesta saatua korvausta.

Ennakkoperintälain 25 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella *työkorvaus on työstä, tehtävästä tai palveluksesta muuna kuin palkkana saatu korvaus*.

Palkan ja työkorvauksen välisellä rajanvedolla on merkitystä sekä e-urheilijan, että suorituksen maksajan kannalta. Palkasta on toimitettava esimerkiksi ennakonpidätys ja sairausvakuutusmaksu, kun työkorvauksesta peritään lähtökohtaisesti vain ennakonpidätys. Työkorvaus voidaan myös vapauttaa tavallisen palkansaajan kohdalla ennakonpidätysvelvollisuudesta, jos maksunsaaja on merkitty ennakonperintärekisteriin.²⁸⁷ Tätä mahdollisuutta ei kuitenkaan urheilijalla ole varsinaisen urheilutulon kohdalla, sillä EPL 25 §:n 2 momentin mukaan veroviranomainen ei voi merkitä ennakonperintärekisteriin sitä, joka harjoittaa sellaista tulonhankkimistoimintaa, josta saatu suoritus on palkkaa tai urheilijan palkkiota. Urheilijan palkkiosta on siis toimitettava ennakonpidätys, vaikka suoritus ei olisikaan urheilijan palkkaa.²⁸⁸ Työkorvaus voi olla elinkeinotoiminnan tuloa ja se voidaan

²⁸⁶ VH/5421/00.01.00/2021, kohta 3.2 ja 3.3.

²⁸⁷ Nykänen 2016, s. 2. Nykänen huomauttaa, että rajanvedolla on merkitystä myös arvonlisäverotuksen kannalta, sillä palkka on vapautettu arvonlisäverosta.

²⁸⁸ Linnakangas 2004, s. 78.

kohdistaa - muiden paitsi urheilijan palkkioiden osalta - maksunsaajan yritykselle, jos elinkeinotoiminnan tunnusmerkit muutoin täyttyvät. Urheilijat joutuvat tämän suhteen alistumaan periaatteessa tiukempaan verovalvontaan kuin muut verovelvolliset²⁸⁹.

Työsuhteen käsitettä ei määritellä sen tarkemmin verolainsäädännössä.²⁹⁰ Ennakkoperintälain esitöissä on todettu työsuhteen käsitteen vastaavan läheisesti työlainsäädännössä tarkoitettua työsuhdetta, mutta kysymyksessä on itsenäinen vero-oikeudellinen käsite. Tätä on perustelu uudistuksen tavoitteilla ja verotuksen oikeusturvavaatimuksilla, joiden perusteella palkan käsitettä ei ole perusteltua suoraan perustaa työoikeudellisen työsuhteen käsitteeseen ja tulkintoihin.²⁹¹

Vero-oikeuden työsuhteen arvioinnissa huomioon otettavat seikat ovat pitkälti hyvin samankaltaisia kuin työoikeudellisen työsuhteen tarkastelussa.²⁹² Näin ollen tarkastelussa keskitytään tunnusmerkkien syvällisen perehtymisen sijaan huomioimaan havaittuja eroavaisuuksia käsitteiden välillä. Tässä yhteydessä pyritään myös huomioimaan, että tietyt tunnusmerkit saattavat näyttäytyä erilaiselta oikeudenalasta riippuen.

Suorituksen luonteen selvittämisen kannalta keskeisin kysymys on siis se, muodostuuko työn teettävän ja suorittavan tahon välille työsuhde.²⁹³ Tarkastelun lähtökohtana on osapuolten välisen sopimuksen sisältö ja tarkoitus. Tarkoituksena on, että suorituksen maksaja voi ratkaista velvollisuutensa osapuolten välisen sopimussuhteen perusteella.²⁹⁴

Vero-oikeuden työsuhteen olemassaolon tarkastelu eroaa työoikeudesta olennaisesti ainakin siinä, että *työnantajan selonottovelvollisuutta* on rajoitettu. Rajoitus ilmenee EPL 13 §:n 2 momentista, jonka mukaan rajanvedossa ei oteta huomioon sellaisia työn teettäjän ja työn suorittajan välisen sopimussuhteen ulkopuolisia seikkoja, joita työn teettäjä ei voi havaita.

²⁸⁹ Linnakangas 2004, s. 78.

²⁹⁰ Rabinä – Myllymäki – Myrsky 2019, s. 388.

²⁹¹ HE 126/1994 vp. ks. myös VH/3003/00.01.00/2018, kohta 2.1.

²⁹² Esimerkiksi korkein hallinto-oikeus on ratkaisussa pesäpalloilijoita koskevassa ratkaisussaan KHO 2003:50 kiinnittänyt huomiota työn teettäjän johto- ja valvontaoikeuteen sekä seuran taloudelliseen rakenteeseen ja siihen kenen lukuun työtä tehdään.

²⁹³ Rabinä – Myllymäki – Myrsky 2019, s. 308.

²⁹⁴ HE 126/1994 vp, s. 4. Ks. myös VH/3003/00.01.00/2018, kohta 3.1.

Tällaisia seikkoja voivat olla esimerkiksi työn suorittajan toimeksiantajien lukumäärä ja muun toiminnan laajuus²⁹⁵. Hallituksen esityksessä on erikseen mainittu, että *rajoitus ei estäisi ottamasta huomioon työn teettäjän eduksi* sellaisia työn suorittajan toimintaan liittyviä olosuhteita, jotka viittaavat muun kuin työsuhteen olemassaoloon. Muutoin rajanveto tehdään kokonaisarviointina.²⁹⁶ Kokonaisarvioinnissa huomioon otettavia seikkoja on myös korkein hallinto-oikeus pohtinut seuraavassa julkaisemattomassa ratkaisussa:

KHO 16.11.2015 taltio 3293. Asiassa kysymys siitä, oliko osuuskunnan maksamia korvauksia pidettävä EPL 13 § mukaisena palkkana vai EPL 25 § mukaisena työkorvauksena. Korkeimman hallinto-oikeuden mukaan kysymystä oli arvioitava kokonaisarvosteluna, jossa on otettava tehtävien suorittamispaikan ja käytettyjen työvälineiden omistussuhteiden lisäksi huomioon muun muassa toimeksiantajan oikeus johtaa ja valvoa toimeksisaajan toimintaa, toimeksisaajan toimintaan liittyvä taloudellinen riski sekä se, maksetaanko korvausta sairaus- ja loma-ajalta. Lisäksi osapuolten omalle käsitykselle on annettava merkitystä, jos olosuhteet ja osapuolten toiminta tukevat tätä käsitystä. EPL 13 §:n 2 momentin mukaisesti asiassa ei sen sijaan ole otettava huomioon sellaisia työn teettäjän ja työn suorittajan välisen sopimussuhteen ulkopuolisia seikkoja, joita teettäjä ei voi havaita.

Arvioinnin kannalta keskeiset kysymykset liittyvät etenkin vastikkeen määräytymisperusteisiin, työskentelyolosuhteisiin verrattuna yrityksen työsuhteisiin henkilöihin, työnantajan johto- ja valvontaoikeuteen sekä siihen, kenen työvälineillä työ suoritetaan.²⁹⁷ Rajanvedossa tosiasiat voivat tukea yhtä lailla suorituksen katsomista palkaksi kuin työkorvauksiksikin.²⁹⁸ Mikäli esimerkiksi työnjohto- ja valvontaoikeutta ole havaittavissa eikä edellä mainitut seikat viittaa työsuhteen syntymiseen, ei työsuhdetta välttämättä muodostu.²⁹⁹ Seuraavassa on korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu, jossa kiinnitettiin erityisesti huomiota henkilön työskentelyolosuhteisiin verrattuna työsuhteisiin työntekijöihin.

KHO 2004:5. A antoi kieltenopetusta kansalaisopistossa. Hänen opetustuntiansa määrä lukukautena 2000–2001 oli 152 tuntia. Kansalaisopisto maksoi palkkion A:n opetustyöstä ennakoperintärekisteriin merkitylle X Oy:lle, jonka osakas, toimitusjohtaja ja hallituksen ainoa varsinainen jäsen A oli. Kansalaisopiston

²⁹⁵ Lisäksi tällaisia voi olla myös esimerkiksi työn suorittajan liikeorganisaatio ja yrittäjäriski. Ks. VH/3003/00.01.00/2018, kohta 3.4.

²⁹⁶ HE 126/1994 vp, s. 8–9. Ks. myös Myrsky DL 2012, s. 361–362; Rissanen 2020, s. 49.

²⁹⁷ Koskinen 2010, s. 12; Myrsky DL 2012, s. 361. Ks. myös Peltomäki 2020, s. 37–39.

²⁹⁸ VH/3003/00.01.00/2018, kohta 1.

²⁹⁹ Koskinen 2010, s. 12.

vuotuinen opetussuunnitelma muodostui opettajien laatimista opetussuunnitelmista. Myös A:n opetus perustui hänen itsensä laatimaan opetussuunnitelmaan. A:n opetustyöskentely tapahtui opiston toimitiloissa ja laitteilla, eikä se poikennut opistoon normaalissa työsuhteessa olevien opettajien toiminnasta. Näissä oloissa kansalaisopiston X Oy:lle suorittamat opetuspalkkiot eivät olleet ennakkoperintälain 25 §:ssä tarkoitettua työkorvausta vaan ennakkoperintälain 13 §:ssä tarkoitettua palkkaa, josta oli toimitettava ennakonpidätys ja jonka perusteella oli suoritettava työnantajan sosiaaliturvamaksu. Ennakkoratkaisu vuodelle 2002.

Työoikeuden tapaan myöskään vero-oikeudessa ei voida sopia suorituksen luonteesta, vaan suorituksen luonne määräytyy tosiseikkojen mukaan. Lain esitöissä on kuitenkin todettu, että sopijapuolten selvästi ilmaistulla käsityksellä on merkitystä, jos olosuhteet ja osapuolten toiminta tukevat tätä käsitystä.³⁰⁰ Myrsky on todennut, että työoikeudellisen työsuhteen ja vero-oikeudellisen työsuhteen käsitteiden erillisuus vaikuttaa myös siihen, että yksittäisillä työoikeudelliseen riita-asiaan annetuilla ratkaisuilla ei ole välitöntä vaikutusta EPL:n soveltamiseen.³⁰¹

Arvioinnissa annetaan yhä enemmän merkitystä sille, millaisesta sopimussuhteesta työn suorittajan ja teettäjän välillä on sovittu.³⁰² Kokonaisarvioinnissa otetaan huomioon erilaisia tunnusmerkkejä, jotka voidaan luokitella *muodollisiin* ja *tosiasiallisiin* tunnusmerkkeihin. Muodolliset tunnusmerkit liittyvät erilaisiin yritystoiminnan aloittamiseen ja yrittäjänä toimimiseen liittyvien velvoitteiden täyttämiseen, kun tosiasialliset tunnusmerkit liittyvät osapuolten välisen sopimussuhteen mukaisten velvoitteiden sisältään sekä todellisiin työskentelyolosuhteisiin ja ehtoihin.³⁰³ Muodollisia tunnusmerkkejä ovat esimerkiksi yhtiömuodossa toimiminen, pakollisten sosiaalivakuutusten ottaminen, ennakkoperintärekisteriin kuuluminen, muihin rekistereihin kuuluminen, lakisääteisten ilmoitusten tekeminen ja toimiluvat. Tosiasiallisia olosuhteita osoittavia tunnusmerkkejä on puolestaan esimerkiksi sopimuksen sisältö, työn suorittamisen henkilökohtaisuus tai itsenäisyys, kenen lukuun työtä tehdään, työn johto- ja valvontaoikeus, työvälineet, vastikkeen

³⁰⁰ HE 126/1994 vp, s. 9.

³⁰¹ Myrsky DL 2012, s. 361.

³⁰² Peltomäki 2020, s. 38.

³⁰³ Peltomäki 2020, s. 38.

määräytyminen, kustannusten korvaus, irtisanomisen ehdot, takuut tai vakuutukset ja kilpailevan toiminnan rajoittaminen.³⁰⁴

Samankaltaisia tunnusmerkkien tai tosiseikkojen jaotteluja on tehty myös työoikeudellisessa arvioinnissa koskien kokonaisharkintaa, jossa punnitaan itsenäisen ammatinharjoittamisen ja työsuhteen välistä rajapintaa.³⁰⁵ Tämä ilmentää myös työoikeudellisen ja vero-oikeudellisen arvioinnin lähtökohtia, sillä työoikeudessa tarkastelu kiinnittyy ensisijassa yksittäisten tunnusmerkkien tarkasteluun, kun puolestaan vero-oikeudessa koko oikeussuhteen luonteen arviointi perustuu useammin kokonaisuudessaan kokonaisarviointiin. Tällöin myös yksittäisten tosiseikkojen arvioinnilla ei välttämättä ole yhtä suurta merkitystä oikeussuhteen määrittämisen kannalta. Toisaalta myös tunnusmerkeille voidaan antaa erilainen painoarvo kokonaisarvioinnissa. Esimerkiksi vero-oikeudellisessa tarkastelussa olennaisena pidetään vastikkeen määräytymisperustetta. Vastikkeen määräytymisperuste voi indikoida työn suorittajan taloudellisesta riskistä, joka ei ole työntekijälle tyypillistä. Vastikkeen tarkastelussa voidaan huomioida esimerkiksi sitä, maksetaanko korvausta sairaus- ja loma-ajalta.³⁰⁶ Näin oli esimerkiksi korkeimman hallinto-oikeuden seuraavassa ratkaisussa:

KHO 1997:106: Metsuri A oli perustanut metsätyöpalveluyrityksen, jonka toimialana olivat metsänhoitotyöt ja turvetyöt. A oli merkitty ennakkoperintärekisteriin ja arvonlisäverovelvolliseksi. Hän huolehti omasta vakuutusturvastaan ja oli hankkinut alalla tarpeellisia työkaluja ja kalustoa. A oli tehnyt maanviljelijä X:n kanssa urakkasopimuksen metsän harvennuksesta ja ojalinjosten aukaisusta moottorisahaa käyttäen sekä puun teosta puutavaran määrään perustuvan urakkahinnan mukaan. Työajasta ja lomakorvauksesta ei ollut sovittu. A suoritti tehtävät ilman X:n työnjohtoa ja valvontaa. Noissa oloissa X:n A:lle suorittamia palkkiota ei pidetty työsuhteessa saatuna ennakkoperintälain 4 §:n tarkoittamana palkkana vaan saman lain 6 §:n tarkoittamana toiselle tehdystä työstä maksettuna korvauksena.

Verohallinnon ohjeen mukaan arvioinnissa huomioon otettavien tosiasioiden merkitys on edelleen muuttunut itsenäistä ammatinharjoittamista tukevaan suuntaan. Yhtiömuodossa harjoitetun toiminnan luonne vaikuttaa asian arviointiin yksittäistapauksissa, ja toiminnan alkuvaiheessa yrityksen toiminnan luonnetta osoittavat tosiasiat voivat olla lähellä työsuhteen tunnusmerkkejä. Kyse on tästä huolimatta yritystoiminnasta, jos toiminta on muutoin järjestetty

³⁰⁴ VH/3003/00.01.00/2018, kohta 3.2.

³⁰⁵ Ks. Tiitinen – Kröger 2012, s. 30–31.

³⁰⁶ HE 126/1994 vp, s. 9.

asianmukaisesti yritystoiminnan harjoittamista varten. Verotuskäytännössä yksittäisistä toimeksiannoista maksettavia suorituksia voidaan pitää yhä useammin työkorvauksena.³⁰⁷

Eskelinen on vuonna 1995 kirjoittanut, että urheilijan ei ole katsottu olevan työsuhteessa palkkionsa maksajaan ainakaan seuraavista syistä³⁰⁸:

- 1) Seuran (tai liiton) ja urheilijan suhteesta on katsottu puuttuvan työnantajan johto ja valvonta.
- 2) Sovittu korvaus on perustunut merkittävästi työn tulokseen ja huonosta lopputuloksesta (tappio) johtuen tulo on voinut jäädä kokonaan saamatta. Tämä on ristiriidassa työsuhteen edellytyksenä olevasta työntekijän oikeudesta vastikkeeseen tehdystä työstä.
- 3) Korvauksen määrä on perustunut myös muiden henkilöiden (joukkue) työpanokseen.
- 4) Urheilun erikoisluonteen vuoksi.

Varsinkin yksilöurheilussa urheilijoiden ei ole katsottu toimivan työsuhteessa ja saatu korvaus on yleensä muuta kuin urheilijan palkkaa³⁰⁹. Vaikka *Eskelisen* kirjoituksesta onkin aikaa avaavat ne mielenkiintoisen katselukulman myös e-urheilijoiden aseman arviointiin. Edelleen palkan kuin myös työoikeudellisenkin työsuhteen tarkastelussa kiinnitetään erityisesti huomiota työn teettäjän johto ja -valvontaoikeuteen. Tätä mielenkiintoisempi näkökulma kuitenkin liittyy korvaukseen. E-urheilussa on tyypillistä, jopa huipputasolla, että korvaus perustuu merkittävästi työn tulokseen eikä huonon lopputuloksen myötä tuloa saada välttämättä ollenkaan. Näkökulman mukaan taloudellisen riskin toiminnasta kantaisi tällöin itse e-urheilija³¹⁰.

Vero-oikeudellinen rajanveto näyttäisi painottuvan muodollisten tunnusmerkkien olemassaolon tarkasteluun ainakin ensivaiheessa työn teettäjän selonottovelvollisuuden rajoitusten myötä. Palkan ja työkorvauksen välinen erottelu kokonaisarvioinnissa on hyvin

³⁰⁷ VH/3003/00.01.00/2018, kohta 1. Esimerkiksi aloittavalla yrityksellä ei tarvitse olla kuin yksi toimeksiantaja, jos hän on muutoin järjestänyt toimintansa asianmukaisesti yritystoiminnan harjoittamiseksi.

³⁰⁸ Eskelinen 1995, s. 132. Ks. myös Louhi 2015, s. 19–20.

³⁰⁹ Eskelinen 1995, s. 132–133.

³¹⁰ Ks. Lappi 2010, s. 70–71. Lappi käsittelee yksilöurheilijan taloudellista riskiä samalta näkökulmalta. Ratkaisevaa on riskin suuruus, joka voi vaihdella lajeittain tai jopa lajin sisällä riippuen urheilijasta.

samankaltaista kuin työsuhteen arviointi kokonaisharkinnassa. E-urheilijan vero-oikeudellisen aseman kannalta voidaan nojautua pitkälti työoikeuden työsuhteen käsitteen ja tunnusmerkkien varaan. Vero-oikeudessa tulon tarkasteleminen mahdollistaa laajemman arvioinnin, mutta myös arviointi on hajanaisempien kriteerien varassa. Vero-oikeuden onkin katsottu ottavan erilaisia tilanteita mahdollisimman hyvin huomioon³¹¹.

Vanhastaan urheiluverotuksessa on katsottu, että vero-oikeudellinen työsuhteen ja palkan käsitteen olevan laajempi kuin työoikeudellisessa kontekstissa.³¹² Katselukulma selittyy pitkälti vanhan ennakkoperintälain sanamuodoilla. *Eskelinen* arvelikin ennen uuden ennakkoperintälain voimaan astumista, että uuden lain astuttua voimaan joskus ongelmallinen pohdinta työsuhteen tunnusmerkkien täyttymisestä voidaan pääosin lopettaa ja toteaa, että urheilija tuskin on urheilemisen perusteella lain tarkoittamassa työsuhteessa palkkion maksajaan³¹³. On kuitenkin syytä muistaa, että *Eskelisen* kirjoitusten aikaan urheilijan ei vakiintuneesti katsottu toimivan myöskään työoikeudellisesti työsuhteessa edes joukkuelajeissa.

Ainakin aivan huipputasoa lukuun ottamatta, e-urheilijoilla EPL 13 §:n mukaisen työsuhteen syntymistä vastaan puhuvat ainakin taloudellisen riskin kantaminen useissa tilanteissa, sillä palkkiot perustuvat usein kilpailuista saatuihin voittoihin. Lisäksi pelivälineet saattavat usein olla pelaajien itsensä kustantamia³¹⁴. Myös pelaajien yhteenliittymät voivat aiheuttaa ongelmallisia tilanteita vero-oikeudelliselta näkökannalta ja elinkeinotoiminnan tunnusmerkistö täytyy näiden kannalta yhä useammin. Toisaalta toiminnan ollessa useammin organisoitu yhtiömuotoon helpottaa tämä esimerkiksi harrastustoiminnan rajapinnan arviointia. Kokonaisarviointi kuitenkin mahdollistaa myös urheilun erityispiirteiden ottamisen huomioon tapauskohtaisessa arvioinnissa.

³¹¹ Koskinen 2016, s. 15.

³¹² Linnakangas – Hirvonen – Miettinen 1985, s. 42. Tätä perustellaan muun muassa sillä, että vero-oikeudelliselta palkan käsitteeltä ei vaadita esimerkiksi toimeksiantajan johtoa ja valvontaa. Nykyisin pelkällä tällä seikalla ei ole kuitenkaan vastaavaa painoarvoa.

³¹³ Eskelinen 1995, s. 131.

³¹⁴ Perinteisessä urheilussa esimerkiksi joukkuelajeissa ehdoton pääsääntö on, että seura hankkii ja kustantaa pelaamisesta ja harjoittelussa tarvittavat välineet ja varusteet. Pelaajasopimusmallien mukaan pelaaminen seuran hankkimilla varusteilla ja välineillä on pelaajan velvollisuus. Huttunen 1993, s. 87.

4.3.2 Muut tulot

E-urheilijalla on usein muitakin tulonlähteitä varsinaisen pelaamisen lisäksi. Eräs merkittävimmistä tulonlähteistä on niin sanotusta striimaamisesta eli suoratoistosta saadut palkkiot. Näiden lisäksi e-urheilijalle voi syntyä tuloa perinteisemmistä urheilijan tulonlähteistä, kuten omien immateriaalioikeuksien, kuten kuvien, nimen tai pelaajan nimimerkistä syntyneistä käyttöoikeuksista, kannatustuotteiden myynnistä, tuote-esittelyistä, tapahtumien ja tilaisuuksien järjestämisestä, luennoista tai urheiluopetuksesta. Lisäksi tuloja voi syntyä mainonnasta, sponsoroinnista tai haastatteluista.³¹⁵ E-urheilijalla voinee olla myös normaaliin tapaan olla mahdollisuus valmennustukiin, stipendeihin ja apurahoihin.

E-urheilijan tulojen luonne näistä lähteistä verotetaan yleisten sääntöjen mukaan. Esimerkiksi striimauksessa tyypillisesti katsojat voivat lahjoittaa striimaajalle rahasummia tai lähettää tuotteita tai sitten striimaaja saa tuloja tilaajien maksaman kuukausimaksun kautta. Striimauksesta saadut ovat todennäköisesti työkorvausta, mutta mikäli ne saadaan vaikkapa e-urheiluorganisaation järjestämän toiminnan kautta ja jos e-urheilija on työsuhteessa kyseiseen e-urheiluorganisaatioon, vertautunee striimauksesta saadut tulot palvelurahoihin tai palkkaan.

³¹⁵ Ks. Lappi 2010, s. 11; Louhi 2015, s. 19; Laapas – Keskitalo 2021.

5 Yhteenveto

5.1 E-urheilijan ja e-urheiluorganisaation välinen suhde

5.1.1 Joukkuepelit

Perinteisessä urheilussa on siis jo pitkään ollut selvää, että joukkueurheilijan on lähes poikkeuksetta katsottu olevan työsuhteessa seuraansa. *Halila* ja *Norros* toteavatkin, että ei ole mitään oikeudellisesti perusteltua syytä siihen, miksi joukkueurheilija ei voisi olla työsuhteessa seuraansa. Heidän mukaansa on kuitenkin syytä arvioida niitä kriteereitä, joiden perusteella joukkueurheilija on tai ei ole työsuhteessa, sekä sitä, millä perusteilla on vielä 1990-luvulla katsottu, ettei urheilija voi olla työsuhteessa seuraansa.³¹⁶

Vakiintuneen kannan myötä myös e-urheilun joukkuelajien edustajat on saatettu katsoa perinteisen urheilun urheilijoiden kanssa muottiin. E-urheilijoiden asema kuitenkin tulisi ratkaista samanlaisen tarkastelukehikon läpi kuin perinteisiäkin joukkueurheilijoita on vielä 1990-luvulla katsottu. Tämän lisäksi myös perinteisten urheilijoiden asemaa tulee tarkastella aika ajoin uudelleen oikeuskäytännön sekä -tutkimuksen muuttuessa.

E-joukkueurheilijoilla sopimus urheilusuorituksesta voidaan tehdä, joko e-urheiluorganisaation tai suoraan kilpailunjärjestäjän kanssa, joissakin tapauksissa sopimussuhde voi olla myös molempiin. Sopimussuhteen luonne voi olla hyvin vaihteleva ja sopimusten sisällöt voivat vaihdella jopa saman alalajin sisällä merkittävästi. Sopimussuhteesta riippumatta lienee selvää, että e-joukkueurheilijoilla sopimustunnusmerkki täyttyy työsuhteisessa arvioinnissa lähes poikkeuksetta.

Työntekemistunnusmerkin osalta voidaan nähdä vielä kaksi erillistä kriteeriä, joista toinen koski työn tekemistä henkilökohtaisesti ja toinen työn tekemistä työnantajan lukuun. Kuten huomasimme urheilusuorituksen henkilökohtaisuuden vuoksi, voidaan tämän kriteerin katsoa täyttyvän e-joukkueurheilijoiden kohdalla jo pelkästään toiminnan luonteesta johtuen.

Sen sijaan kysymys siitä, kenen lukuun työtä tehdään voi olla haasteellisempaa määrittää e-urheilussa. Tämä johtuu siitä, että e-urheilun toimintaympäristö poikkeaa monella tavalla perinteisen urheilun toimintaympäristöstä. Tämä näkyy etenkin e-urheiluorganisaatioiden

³¹⁶ Halila – Norros 2017, s. 182–183.

asemassa eli niin sanotulla joukkue- tai seurasalla, jolloin ei ole aina selvää, kuka e-urheilijan suorituksesta hyötyy ja millä tavalla. Esimerkiksi e-urheiluorganisaation toimiessa lähinnä kilpailupalkkioiden suhteen ikään kuin läpivirtausyksikkönä, voi olla haasteellista määrittää, kenen hyväksi urheilusuorituksesta saatu hyöty koituu.

Lisäksi poikkeava toimintaympäristö mahdollistaa kilpailullisella tasolla toimimisen perinteisestä urheilusta poikkeavissa organisaatioissa tai yhteenliittymissä. E-joukkueurheilijat voivat muun muassa joukkueiden pienemmästä koosta johtuen esimerkiksi itse koota kavereistaan tai kilpakumppaneistaan yhteisen joukkueen. Yhteenliittymien osalta voisi olla mahdollista, että pelaajat voitaisiin katsoa olevan työsuhteessa työkuntana, ellei yhteenliittymä toimi yhtiömuodossa. Sinänsä ei ole poissuljettua, että yhtiömuoto sivuutettaisiin, jos järjestelyyn on ryhdytty lainsäädännön kiertämisen tarkoituksessa. Toinen ongelma työkuntien osalta liittyy siihen, että kilpailunjärjestäjällä tai pelinkehittäjällä ei voida todennäköisesti katsoa olevan riittävää direktio-oikeutta itse suoritukseen liittyen³¹⁷.

Työoikeudelliselta kannalta yhtiömuodon tarkastelussa haastavaksi muodostuu se, että joukkueiden ollessa suhteellisen pienikokoisia, on usein myös yksittäisellä pelaajalla enemmän määräysvaltaa yhteenliittymässä, jonka lisäksi toimintaan voi liittyä taloudellista riskiä. Yhteenliittymien osalta etenkin, jos ne toimivat yhtiömuodossa eikä siihen ole ryhdytty lain kiertämistarkoituksessa voi kyseessä olla työsuhteen soveltamisalan ulkopuolelle jäävä velvoite- tai yhtiöoikeudellinen sopimussuhde.

Vastikkeellisuustunnusmerkin osalta joudutaan yhä tukeutumaan ammattimaisuuden ja ansiotarkoituksen yleispiirteisiin käsitteisiin. Kuitenkin e-urheilun ja urheilun osalta puuttuvan täydentävän oikeuskäytännön puuttuessa voidaan tyytyä toteamaan, että vaikka ansiotarkoituksen näyttäminen urheilutoiminnassa voi olla haastavampaa kuin monella muulla elämänalueella, vastikkeellisuustunnusmerkin täyttymisen suhteen oikeuskäytännössä rima on ollut alhaalla³¹⁸. Näin ollen pelkästään sellaiseen urheilukilpailuun osallistuminen, josta todennäköisesti on mahdollisuus saada ainakin osa elannosta, riittää tämä ansiotarkoituksen ja vastikkeellisuustunnusmerkin täyttymiseen.

³¹⁷ E-urheilijan ja kilpailunjärjestäjän tai pelinkehittäjän välisestä suhteesta ks. luku 5.2.

³¹⁸ Esimerkiksi pelkkä ansionsaantitilaisuus, kuten esimerkiksi mahdollisuus saada palvelumaksuja riittää täyttämään työsuhteen vastikkeellisuuden edellytyksen. Huttunen 1993, s. 80.

E-joukkueurheilijoilla myös direktiotunnusmerkki täyttynee jo pelkästään toiminnan luonteen vuoksi ainakin e-urheilijan ja e-urheiluorganisaation välisessä suhteessa. Poikkeuksen tässäkin voi muodostaa pelaajien yhtiömuodossa toimivat yhteenliittymät ja etenkin johtavassa asemassa olevat pelaajat. Tässä suhteessa direktiotunnusmerkillä ja työntekemistunnusmerkillä voidaan katsoa olevan yhtäläisyyksiä³¹⁹.

Yhteenvetona voi todeta, että joukkuepeleissä e-urheilijan oikeudellinen asema riippuu vahvasti oikeussuhteen luonteesta ja sopimussuhteen tosiasiallisista olosuhteista. Rajanvetoa joudutaan käymään harrastustoiminnan ja työsuhtaisen työn välillä sekä itsenäisen ammatinharjoittamisen välillä. Erilaisesta toimintaympäristöstä johtuen e-urheilussa joukkueurheilijan oikeudellinen asema on hieman lähempänä yksilöurheilijan oikeudellista asemaan kuin perinteisessä urheilussa. Rajanpintojen haasteellisuuden vuoksi työoikeudellisen suojan tarvetta joudutaan arvioimaan todennäköisesti useammin kokonaisharkinnan avulla.

5.1.2 Yksilöpelit

Yksilöurheilijan oikeudellisen aseman on katsottu vakiintuneesti poikkeavan olennaisesti joukkuelajien urheilijoiden asemasta. Syynä tähän on ollut se, että yksilöurheilijoiden sopimussuhteen seuran, lajiliiton tai kilpailunjärjestäjän kanssa ei ole katsottu täyttävän työsuhteen tunnusmerkistöä. *Rausteen* mukaan työsuhteen tunnusmerkistön täyttymisen esteeksi on usein katsottu se, että yksilöurheilija ei pääsääntöisesti toimi työsuhteen tunnusmerkistön mukaisesti lajiliiton tai urheiluseuran johdon ja valvonnan alaisena. Yksilöurheilijalla ei ole katsottu olevan sellaista työnantajaa, joka voisi määrätä, mihin kellonaikaan, missä ja millä tavoin urheilijan on tietynä päivänä harjoiteltava. Lisäksi on katsottu, että yksilöurheilijan tulokset koituvat yksilölajeissa pääsääntöisesti urheilijan itsensä hyväksi.³²⁰

Poikkeuksen muodostavat yksilöurheilulajeissa talleihin kuuluvat urheilijat.³²¹ Esimerkiksi moottoriurheilussa ja pyöräilyssä kilpailutoiminta perustuu ulkopuolisen tahon omistamaan talliin. Talleja voidaan verrata periaatteessa perinteisen urheilun joukkueisiin, sillä tallit

³¹⁹ Ks. Kaisto – Kallio 2011, s. 29–30.

³²⁰ Rauste 1997, s. 164–165. Ks. myös Huttunen 1993, s. 1. Huttunen pitää myös oleellisena sitä, että palkkion maksaja vaihtuu yksilöurheilijoilla, jolloin työsuhteelta vaadittavaa alisteista sopimussuhdetta ei kerkeä syntyään. Ks. lisää Huttunen 1993, s. 57–58.

³²¹ Ks. yksilöurheilijan asemasta talliurheilussa, Turku 2003.

palkkaavat urheilijat pidemmäksi ajaksi ja heillä on myös oikeus antaa urheilijalle urheilusuoritusta sekä siihen valmistautumista koskevia määräyksiä ja ohjeita.³²²

E-urheilussa on mukana paljon sponsoreita sekä muita sijoittajia, jolloin heillä voi olla intressissä saada yksilöurheilija kilpailemaan heidän omistaman organisaation kautta urheilukilpailuissa. Myös e-urheilijalla on usein intressissä saada toimeentulonsa turvattua ja onkin mahdollista, että e-urheilijoille maksetaan ainakin jonkinlaista palkkaa. Näissä tilanteissa yksilöurheilijan asemassa on paljon yhtäläisyyksiä talliurheiluun. Tällöin tarkastellaan tosiasiallisia työskentelyolosuhteita, jolloin tärkeimmät rajanvetokriteerit liittyvät siihen taloudellisen riskin kantamisen lisäksi siihen, kenen lukuun urheilusuorituksesta saatu hyöty koituu, ja onko organisaatiolla tosiasiallinen mahdollisuus halutessaan vaikuttaa e-yksilöurheilijan harjoitteluun ja pelisuoritukseen.

Yhteenvedon e-yksilöurheilijoiden osalta voidaan sanoa, että toiminta on hyvin samankaltaista perinteisen urheilun yksilöurheilijoiden kanssa, aivan ammattilaistason lukuun ottamatta, jossa e-urheilijan asema on lähellä talliurheilijan asemaa. Hieman samaan tapaan kuin e-joukkueurheilijoidenkin kohdalla, mutta toiseen suuntaan tehtävänä havaintona voitaneen sanoa, että e-urheilussa yksilöurheilijan asema voi olla hieman lähempänä joukkueurheilijan työoikeudellista asemaa kuin mihin perinteisen urheilun kohdalla on totuttu.

5.2 Kilpailunjärjestäjän tai pelinkehittäjän ja e-urheilijan välinen suhde

Kilpailunjärjestäjän ja urheilijan välinen oikeussuhde on tullut perinteisessä urheilussa esille oikeastaan vain yksilöurheilijan oikeudelliseen asemaan liittyvässä arvioinnissa. E-urheilun poikkeavan toimintaympäristön johdosta tilannetta on kuitenkin syytä tarkastella myös e-urheilun joukkuelajien edustajien näkökulmasta, koska sopimussuhde kilpailunjärjestäjän tai pelinkehittäjän kanssa voi olla vahvempi kuin esimerkiksi löyhässä yhteenliittymässä.

Työsuhdetta ei ole katsottu syntyvän yksilöurheilijan ja yksittäisen urheilukilpailun järjestäjän välille. *Rauste* kuvailee yksilöurheilijan toimivan kuin muusikko, joka tekee keikkoja eri puolille maata järjestettäviin kilpailuihin. Yleensä yksilöurheilija solmii erilliset sopimukset eri kilpailujen järjestäjien kanssa ja kilpailija vastaa omasta suorituksestaan.³²³

³²² Rauste 1997, s. 169.

³²³ Rauste 1997, s. 168–169.

Vertauskuvainnollisesti e-urheilun joukkueurheilijoiden asema sopii kuvaukseen niin, että kyseessä ei ole yksittäinen muusikko vaan kokonainen yhtye. E-urheiluorganisaatio voi ja usein kilpaileekin erilaisissa turnauksissa, joko liigan tai muun sarjan ohella. Pelitoiminta voi olla kuitenkin keskittynyt pelkästään turnauksien ympärille.

E-urheilun ominaispiirteisiin kuuluu myös se, että kilpailunjärjestäjä ei välttämättä järjestä vain yksittäisiä urheilukilpailuja, vaan kyse voi olla urheilukilpailujen sarjasta tai liigasta. Myös pelinkehittäjällä voi olla sopimussuhde yksittäisten urheilukilpailujen järjestäjien kanssa, jolloin yksittäisten urheilukilpailujen muodostamasta kokonaisuudesta muodostuu sarja tai liiga. Tällöin pelinkehittäjä voi olla sopimussuhteessa myös pelaajan tai pelaajien kanssa, joko suoraan tai välillisesti kilpailunjärjestäjän kautta.

Näissä tilanteissa joudutaan myös pohtimaan sopimussuhteen luonnetta sekä sitä, kenen lukuun työtä tehdään ja, onko kilpailun järjestäjällä tai pelinkehittäjällä oikeus puuttua urheilusuoritukseen tai siihen valmistautumiseen. Usein ainakin kilpailunjärjestäjän tai pelinkehittäjän voidaan katsoa hyötyvän urheilijan suorituksesta välittömästi samaan tapaan kuin perinteisessä urheilussa seurojen on katsottu hyötyvän urheilijan panoksesta. Ei liene kaukaa haettua, että ainakin harjoitteluun tai muuhun vastaavaan pelaamisen tason ylläpitämiseen liittyviä velvoitteita voidaan tosiasiallisesti urheilijalle asettaa. Säännöillä voidaan myös antaa pelisuoritukseen liittyviä määräyksiä, kyse on kuitenkin tietynlaiset toimintarajojen asettamisesta, eikä ne niinkään liity pelin pelaamiseen tai suorituksen sisältöön.

Urheilun erityispiirteiden voidaankin katsoa rajoittavan kilpailunjärjestäjän ja pelinkehittäjän säännöstelykompetenssia urheilijan sopimussuhteessa. Reilun pelin periaate, joka kytkeytyy läheisesti urheilun fair playhin, voidaan katsoa vaikuttavan tässä tulkinnassa. Reilun pelin periaate muodostaa yhteyden urheiluoikeuden ja urheilun arvoperustan välille.³²⁴ Kilpailunjärjestäjällä ei voida katsoa olevan kompetenssia määrätä urheilusuorituksesta yksityiskohtaisesti, jolloin työsuhteelta vaadittava työnjohto- ja valvontaoikeus jäisi täyttämättä.

Oikeudellisessa harkinnassa reilun pelin periaatteella ei kuitenkaan ole aivan yhtä sitovaa merkitystä. Käytännössä osapuolten välisen oikeussuhteen tosiasiallisten olosuhteet ratkaisevat. Näin ollen, mikäli kilpailunjärjestäjä yksityiskohtaisia ohjeita antaisi, täytyisi

³²⁴ Ks. Reilun pelin periaatteen soveltamisesta esim. Aine 2011, s. 35–38.

myös työsuhteen tunnusmerkistö hyvin todennäköisesti. Kysymykseen kuitenkin nousee tällöin, onko kyse urheilutoiminnasta lainkaan.

Reilun pelin periaatteella voi myös oikeudellisessa harkinnassa olla tietty tulkintavaikutus. Esimerkiksi direktiotunnusmerkin arvioinnissa voidaan antaa painoarvoa toiminnan luonteelle ja erityispiirteille. Tästä syystä muilla elämän alueilla sopimussuhteen koskiessa toimintaan osallistumista tietyssä paikassa ja jopa siihen valmistautumista, voitaisiin direktiotunnusmerkin katsoa täyttyvän jopa suhteellisen selvästi tai ainakin syntyisi oletama, että työn teettäjällä olisi oikeus antaa yksityiskohtaisia ohjeita suorittamiseen liittyen. Urheilutoiminnassa reilun pelin periaatteen myötä voidaan kuitenkin katsoa, ettei kilpailunjärjestäjällä eikä pelinkehittäjällä ole edes halutessaan mahdollisuutta antaa yksityiskohtaisia ohjeita suoritukseen liittyen. Tämän oletaman kumoaminen vaatii ainakin näyttöä, että asia olisi toisin³²⁵.

5.3 Toiminnan luonteen luokittelu

5.3.1 Elinkeinotoiminnan rajapinta

E-urheilijoiden toiminta riippumatta siitä, onko kyseessä joukkue- vai yksilöpelit, koostuu e-urheilijan saama tulo usein urheilukilpailuista saaduista palkinnoista tai vastaavista palkkiosta ja korvauksista. Joissakin tilanteissa tulo voi koostua näiden lisäksi tai pelkästään kiinteästä tulosta eli useimmiten palkasta. Muut e-urheilijan saamat tulot liittyvät urheilutoiminnan kaupalliseen ulottuvuuteen. Kyseinen palkkiojärjestelmä johtuu e-urheilun poikkeavasta toimintaympäristöstä, jossa e-urheiluorganisaatio harvoin saa varsinaista tuloa muutoin, kun ulkopuolisten rahoittajien, sponsoreiden tai kilpailumenestymisen kautta.

Hankalin rajanvetotilanne syntyy e-joukkueurheilun osalta palkan ja työkorvauksen välillä. Käytännössä tällä rajanvedolla on myös e-urheilijan kannalta olennaisin merkitys. Palkan ja vero-oikeudellisen työsuhteen määrittämisessä voidaan tukeutua työoikeudelliseen tunnusmerkkien mukaiseen arviointiin. Mikäli työoikeudellisen työsuhteen tunnusmerkit jäävät täyttymättä tai niiden täyttymisedellytykset eivät ole selkeät, on toiminta usein hyvin lähellä elinkeinotoimintaa. Ongelmalliset tilanteet liittyvät kokonaisarviointiin, jolloin joudutaan

³²⁵ Tulkintakäytäntö direktiotunnusmerkin sisällä on kuitenkin hyvin lähellä sitä, että pelkästään harjoitteluun tai vastaavaan puuttuminen riittäisi direktiotunnusmerkin täyttymiseksi. Mikäli direktiotunnusmerkki täyttyisi siirtyä harkinta todennäköisesti kokonaisharkintaan, koska direktio-oikeuden ja urheilun erityispiirteiden myötä voinee herätä kysymys oikeussuhteen todellisesta luonteesta. Reilun pelin periaatteella voi kuitenkin olla merkitystä myös kokonaisharkinnassa.

pohtimaan toiminnan todellista luonnetta. Vero-oikeudellisesti usein kyse on nimenomaan yhtiöittämissä edellytyksistä. Urheilutoiminnasta saadun tulon ollessa työkorvausta on se myös usein elinkeinotoiminnan tuloa, joka voidaan suunnata e-urheilijan yhtiölle. Seuraavassa siis vedetäänkin yhteen tutkimuksen havaintoja ja arvioidaan niitä elinkeinotoiminnan rajapintaa vasten.

E-urheilussa toiminta on usein perinteiseen urheiluun verrattuna itsenäisempää pienempien joukkueiden ja löyhemmän organisoinnin vuoksi. E-urheilijat kantavat tyypillisemmin perinteistä urheilua useammin taloudellista riskiä. Taloudellisen riskin kantaminen ilmenee siinä, että urheilija usein itse vastaa taloudellisesti huonosta menestyksestä. Taloudellisen riskin kantamiseen liittyvät kysymykset voivat tulla vastaan e-urheilijoiden yhteenliittymien lisäksi myös ulkopuolisten tahojen omistamassa e-urheiluorganisaatiossa. Usein riskin todentaminen vaatii sopimussuhteen tosiasiallisten olosuhteiden tarkastelua.

E-urheilussa varsinainen pelitoiminta on kuitenkin harvoin suuntautunut laajaan väkijoukkoon, sillä pelisuoritukset lähtökohtaisesti myydään kilpailunjärjestäjälle tai vastaavalle taholle. Sen sijaan esimerkiksi striimaaminen tai muu sisällön tuottaminen ja kaupallinen toiminta suuntautuu suurehkolle katsojakunnalle. Toiminnan laajuus näyttää myös muuna kuin vähäisenä kassavirtana ja toiminnan tulona. Käytännössä pelkän pelitoiminnan kautta toiminta ei huipputason poikkeuksia lukuun ottamatta ole kovinkaan laajaa. Kuitenkin kaupallisten toimintojen yhdistyessä myös kassavirta kasvaa ja toiminta laajenee. Jatkuvuuden kannalta tärkein kriteeri lienee, että kyseessä ei ole ainakaan yksittäinen toimenpide tai tapahtuma. E-urheilijoilla toiminta harvoin tähtää ainakaan vain yhteen kilpailuun.

Elinkeinotoiminnan näkökulmasta katsottuna ei ole mitään estettä sille, että e-urheilijan toiminta voisi olla elinkeinotoimintaa. Toiminnan laajuuden ja monipuolisuuden vuoksi kuitenkin pelkän pelitoiminnan osalta elinkeinotoiminnan kriteeristö ei aina täyty. E-urheilijan toiminta ainakin yksilölajeissa kuitenkin on monilta osin verrattavissa esimerkiksi golfpelaajien asemaan, joiden kohdalla yhtiöittäminen on katsottu mahdolliseksi.

5.3.2 Harrastustoiminnan arviointi

Tarkastelussa kävi ilmi, että työsuhteen ja harrastustoiminnan rajanvedossa tärkeimpänä kriteerinä on pidetty vastikkeen määrää. Tämän lisäksi toiminnassa on kiinnitetty huomiota ansiotarkoitukseen. Vero-oikeudessa rajanvedolla ei ole ollut yhtä olennaista merkitystä, koska myös harrastustoiminnasta saadut tulot ovat veronalaisia. Merkitystä tällä on ollut siis lähinnä

vain tappion muodostumiseen. Vero-oikeudessa rajanveto elinkeinotoimintaan on liittynyt voiton tavoittelun kriteerin täyttymiseen. Perinteisessä urheilussa harrastustoimintaan on myös liitetty vapaaehtoisuuden kriteeri.

Voiton tavoittelu ja ansiotarkoitus ovat molemmat yleisluontoisia käsitteitä ja niiden arviointiin vaikuttaa myös subjektiivinen näkemys, vaikka arviointi ei pelkästään sen varassa olekaan. *Huttunen* onkin esittänyt, että käytännössä ansiotarkoitusta tai sen puuttumista ei ole yksityisellä sektorilla tehtävän työn suhteen mahdollista näyttää toteen. Ratkaisevaa on tällöin se, tuleeko toiminnasta tekijälleen varsinaisia ansiotuloja vai ei. Motiiveilla voi siten yksityisellä sektorilla tehdyn työn oikeudellisessa arvostelussa olla ainoastaan toimintaa kuvaava arvo.³²⁶ Tämä lähtökohta on myös ollut myös *Paanetojalla* ja Verohallinnolla.³²⁷

Yhtiömuotoiset toimijat ovat yleisiä e-urheilussa ja rajanveto harrastustoimintaan liittyen onkin useimmissa tapauksissa jopa helpompaa kuin perinteisessä urheilussa, sillä yhtiömuodossa harrastustoimintaa ei voida yleensä harjoittaa yhtiöoikeudellisten säännösten ja vaatimusten vuoksi. Näin ollen esimerkiksi e-urheilijan ollessa sopimussuhteessa yhtiömuodossa toimivan e-urheiluorganisaation kanssa, ei kysymyksessä voi todennäköisesti olla ainakaan harrastustoiminta³²⁸.

Käytännössä e-urheilun harrastustoiminnan soveltamisala jää hyvin rajatuksi. E-urheiluorganisaatiot toimivat yhtiömuodossa eikä tällaisen alla osallistuminen kilpailuun ainakaan lähtökohtaisesti ole harrastustoimintaa. Lisäksi urheilijan ja kilpailunjärjestäjän tai pelinkehittäjän välille ei voida katsoa syntyvän työsuhdetta urheilutoiminnassa puuttuvan direktio-oikeuden vuoksi. Näin ollen rajanveto liittyisikin siihen, onko e-urheilijan toimintaa katsottava itsenäiseksi ammatinharjoittamiseksi vai harrastustoiminnaksi. Tätä rajanvetoa ei kuitenkaan voida tehdä ainakaan työoikeudellisessa arvioinnissa. Vero-oikeudessa asialla voinee olla merkitystä kulujen vähennyskelpoisuuden selvittämiseksi. Kuitenkaan tähän

³²⁶ Huttunen 1993, s. 18.

³²⁷ Ks. alaviite 109.

³²⁸ Perinteisessä urheilussa lähtökohta voi olla eri urheilijan urheillessa yleishyödyllisen tai muun voittoa tavoittelemattoman yhdistyksen hyväksi. Tällöin urheilusuorituksella voi olla taloudellista arvoa, vaikka urheilijalle ei tästä maksettaisikaan. Ks. Huttunen 1993, s. 17.

rajanvetoon ei ole olemassa vakiintuneita kriteereitä, joten rajanveto jää voiton tavoittelun ja ansiotarkoituksen yleisten käsitteiden varaan³²⁹.

5.4 Johtopäätökset

E-urheilijan oikeudellisessa asemassa on paljon yhtäläisyyksiä ja samankaltaisuuksia verrattuna perinteisen urheilun urheilijan asemaan, mutta myös eroavaisuuksia löytyy ja ne liittyvät pääosin poikkeavan toimintaympäristö vaikutukseen. Samankaltaisuudet liittyvät toiminnan perusluonteeseen, jossa keskiössä on urheilu- tai pelisuoritus, kilpailu ja sääntöjen mukainen reilu peli. Eroavaisuudet johtuvat pääasiassa poikkeavasta toimintaympäristöstä ja sen vaikutuksesta urheilun eri tasoilla. Tämä heijastuu myös urheilun toimijoihin, kuten e-urheiluorganisaatioihin ja itse e-urheilijoihin. E-urheilijoiden oikeudellisen aseman määrittämisessä niin työ- kuin vero-oikeudellisesti voidaan tukeutua samankaltaisten tekijöiden tarkasteluun kuin perinteisessäkin urheilussa. Urheiluverotuksen havainnot avaavat mielenkiintoisia näkökohtia myös työoikeudelliseen harkintaan ja toisaalta urheilijoiden työsuhteen määrittämisen tunnusmerkit tukevat myös vero-oikeudellisia tarpeita.

E-urheilijan aseman kannalta työsuhteen tunnusmerkkien painotus poikkeaa perinteisestä urheilusta. Vastikkeella ei ole lähtökohtaisesti yhtä olennaista merkitystä ainakaan, jos työn teettäjän toiminta on organisoitu yhtiömuotoon. Sen sijaan merkitystä on annettava enemmissä määrin sille, kenen lukuun työtä tehdään ja kuka kantaa taloudellisen riskin toiminnasta. Lisäksi arvioinnissa on annettava merkitystä työn teettäjän johto- ja valvontaoikeuden vahvuudelle, jossa tarkastelussa on etenkin se, onko työn teettäjällä halutessaan mahdollisuus vaikuttaa itse urheilusuoritukseen antamalla yksityiskohtaisia ohjeita suoritukseen liittyen.

E-urheilun toimintaympäristön osalta isoimmat eroavaisuudet tulevat pelinkehittäjävetoisuudesta sekä e-urheilun digitaalisesta formaatista, jotka heikentävät esimerkiksi e-urheiluorganisaatioiden taloudellisia toimintaedellytyksiä. Heijastevaikutus näkyy etenkin e-joukkueurheilijoiden sekä e-urheiluorganisaatioiden välisessä oikeudellisessa suhteessa. E-urheiluorganisaatiot eivät yleensä pysty tarjoamaan samankaltaista kiinteää palkkaa kuin mihin perinteisessä urheilussa on totuttu. Käytännössä tulo on tällöin erilaisten

³²⁹ Esimerkiksi Huttunen on määritellyt epäitsenäisen työn ja harrastustoiminnan välisessä rajanvedossa vastikkeen määrä on noussut ratkaisevaksi tekijäksi, jonka perusteella rajanvetoa voidaan tehdä. Ks. Huttunen 1993, s. 60–61.

kilpailuiden palkinnoista tai vastaavista muodostuvaa tuloa, joka jaetaan e-urheiluorganisaatiossa ainakin osittain pelaajien kesken.

Poikkeavasta toimintaympäristöstä johtuen ainakin ammattilaistasolla sekä joukkueurheilijan että niiden yksilöurheilijoiden, jotka harjoittavat toimintaa ulkopuolisen rahoittamassa e-urheiluorganisaatiossa aseman kannalta läheisin kiinnekohta löytyykin ehkä hieman yllättävästi perinteisen urheilun talliurheilusta. Talliurheilussa työn teettäjänä toimiva taho on usein yhtiömuodossa toimiva yhteisö, jonka toiminta liittyy usein läheisesti markkinointiin urheilukilpailuun osallistumisen yhteydessä. Talliurheilussa työn teettäjä tarvitsee urheilijan työpanoksen omaa liiketoimintaansa varten.³³⁰ E-urheilussa e-urheiluorganisaatiot ainakin ammattilaistasolla on usein ulkopuolisten rahoittajien omistuksessa. Toiminnan tavoitteita voidaan sinänsä vain arvailla, mutta usein se liittyy joko suoraan markkinointiin tai sitten brändin arvon kasvattamiseen, jossa urheilijoiden tunnettavuutta tarvitaan liiketoimintaa varten.

E-urheilun monipuolisesta toimintaympäristöstä johtuen e-urheilijoiden niputtaminen perinteisen urheilun tapaan kaavamaisiin muotteihin lienee mahdotonta. Tunnusmerkkien välinen painotus poikkeaa perinteisestä urheilusta ja e-urheilussa joukkueurheilun ja yksilöurheilun sisäinen ryhmittely on hajanaisempi. Myös urheilutoiminnan ulkoisesta näkökulmasta e-urheilijoita lienee haastavampi ryhmittää niin, että joukkueurheilijat olisivat lähes poikkeuksetta ammattilaistasolla työsuhteessa tai, että yksilöurheilijat eivät olisi työsuhteessa. Arvioinnissa korostuukin tapauskohtainen harkinta, joka saattaa aiheuttaa ongelmia esimerkiksi verotuksen toimittamisessa.

5.5 Kehityssuuntaukset ja jatkotutkimuksen tarve

Työoikeuden kehityssuuntauksena näyttää ainakin tällä hetkellä olevan työsuhteen tunnusmerkistön ja soveltamisalan tarkastelu tunnusmerkkien lisäksi myös kokonaisuarkinnassa, mikäli tunnusmerkkien tarkastelussa on syntynyt epäily sopimussuhteen todellisesta luonteesta. Kokonaisarviointi näyttäisi laajentuvan itsenäisen ammatinharjoittamisen ja työsuhteisen työn rajanvedon lisäksi myös ei-tösuhteisen työn eli urheilussa usein harrastustoiminnan ja työsuhteisen työn välisen rajanvedon ratkaisemiseen. Kokonaisuarkinnassa tarkastellaan ensisijaisesti sopimussuhteen tosiasiallisia olosuhteita ja

³³⁰ Turku 2003, s. 13–14. Ks. myös Rauste 1997, s. 169.

osapuolten asemaa sopimussuhteessa. Tässä arvioinnissa voi olla merkitystä toiminnan erityispiirteillä ja esimerkiksi oikeudenalojen yleisillä opeilla.

Urheilu-, työ-, ja vero-oikeuden yleisissä opeissa ja periaatteissa on tiettyjä samankaltaisuuksia, joilla voi olla merkitystä etenkin rajanvetotilanteissa. Urheilun ja urheilijan edulla voidaan nähdä usein olevan samankaltaisuuksia työoikeudellisen suojeluperiaatteen ja edullisemmuusperiaatteen kanssa. Näillä voidaan nähdä myös kiinnekohtia vero-oikeudellisiin periaatteisiin, kuten korostetun laillisuuden periaatteeseen, verovelvollisen etuperiaatteeseen ja luottamuksensuojaperiaatteeseen. Näiden periaatteiden juuret juontuvat heikomman osapuolen suojelun periaatteeseen. Usein urheilutoiminnassa, etenkin sen kaupallistuessa, voidaan urheilija usein nähdä heikompana osapuolena. Oikeusperiaatteiden välinen suhde ja niiden käyttöala voisi tarjota mielenkiintoisen tarkastelunäkökulman myös tutkimukselle.

E-urheilu on vielä varsin tutkimaton urheilutoiminnan alue ja sen parista avautuu monenlaisia tutkimuksen aiheita, esimerkiksi e-urheilun kokonaisvaltainen urheiluverotuksen katsaus olisi mielenkiintoinen ja sillä voidaan nähdä olevan myös käyttöalaa. Lisäksi e-urheilun parissa on monia avoimia kysymyksiä esimerkiksi immateriaalioikeuksien sekä urheilun sisäisen sääntelyn näkökulmasta.